

**MINISTARSTVO VANJSKE TRGOVINE I EKONOMSKIH ODNOSA
BOSNE I HERCEGOVINE**

**IZVJEŠĆE
IZ OBLASTI POLJOPRIVREDE
ZA BOSNU I HERCEGOVINU
ZA 2012.GODINU**

Godišnje izvješće o stanju u sektoru poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja

Svibanj, 2013. godine

SADRŽAJ

	Uvod	4
1.	Mjere i prioriteti politike u sektoru poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja u 2012. godini	7
1.1.	Nadležnosti i institucionalni okvir u sektoru poljoprivrede	7
1.2.	Administrativni kapaciteti	9
2.	Poljoprivreda Bosne i Hercegovine u 2012. godini	11
2.1.	Poljoprivreda i prehrambena industrija u ekonomiji	11
2.2.	Poljoprivredno zemljište i oranične površine	12
2.3.	Biljna proizvodnja	12
2.3.1.	Proizvodnja žitarica	13
2.3.2.	Proizvodnja industrijskog bilja	13
2.3.3.	Proizvodnja krmnog bilja	14
2.3.4.	Proizvodnja povrća	15
2.3.5.	Proizvodnja voća i grožđa	16
2.4.	Stočna proizvodnja	18
2.4.1.	Brojno stanje stoke i stočna proizvodnja	18
2.4.2.	Klanje stoke i peradi u klaonicama i prerada mesa	18
2.4.3.	Proizvodnja i prerada mlijeka u 2012.godini	19
3	Cijene poljoprivrednih proizvod na pijacama	20
3.1.	Otkup i realiziranje/izravna prodaja poljoprivrednih proizvoda u 2012. godini	20
4.	Pregled kapaciteta i iskorištenost prehrambene industrije	22
4.1.	Prehrambena industrija u Republici Srpskoj	22
4.2.	Prehrambena industrija u Federaciji BiH	23
4.3.	Prehrambena industrija u Brčko Distriktu	23
5.	Trgovina poljoprivredno-prehrambenim proizvodima i trgovinska politika	24
5.1.	Trgovina poljoprivredno-prehrambenim proizvodima	24
5.2.	Struktura BiH robne razmjene poljoprivrednih proizvoda	24
5.3.	Robna razmjena poljoprivrednih proizvoda po regionima	27
5.4.	Razmjena poljoprivrednih proizvoda s Hrvatskom i Srbijom	29
5.4.1.	Robna razmjena s Hrvatskom	29
5.4.2.	Robna razmjena s Srbijom	31
5.5.	Trgovinski sporazumi	31
5.5.1.	Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju – provedba Privremenog sporazuma	31
5.5.2.	Sporazum CEFTA 2006	33
6.	Potpore poljoprivredi Bosne i Hercegovine za 2012.godinu	35
6.1.	Ukupna izdvajanja za poljoprivredu i ruralni razvoj BiH i struktura po entitetima	35
6.2.	Struktura potpore po skupinama mjera	38
6.2.1.	Struktura mjera potpore u okviru pojedinačnih skupina	39
6.2.2.	Struktura po entitetima i Distriktu Brčko	42
6.2.3.	Struktura potpore po proizvodima/proizvodnjama	45
6.3.	Ostala potpora poljoprivrednim proizvođačima i prerađivačima	48
6.3.1.	Prijedlog mjera za poboljšanje uvjeta poslovanja u poljoprivrednoj proizvodnji i prehrambenoj industriji	48
6.3.2.	Mapa puta s ciljem stvaranja uvjeta za izvoz proizvoda animalnog i biljnog podrijetla	48
7.	Politike u oblasti poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja	52

7.1.	Implementacija Zakona o poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH	52
7.2.	Uspostava i razvoj Poljoprivrednog informacionog sustava	52
7.3.	Odbor za koordinaciju informacija u poljoprivredi (Odbor za KIP)	55
7.4.	Savjetodavno Vijeće za poljoprivredu, prehranu i ruralni razvoj	55
7.5.	Savjetodavne službe	56
7.6.	Infrastruktura kvaliteta i robne rezerve	56
8.	Regulativa	58
8.1.	Izrada Zakona o vinu Bosne i Hercegovine	58
8.2.	Pravilnici Zakona o duhanu BiH	58
8.3.	Izrada Zakona o organskoj proizvodnji BiH	59
8.4.	Usvojeni zakonski i podzakonski akti	59
9.	Fitosanitarna politika	61
9.1.	Institucionalni i administrativni kapaciteti	63
10.	Veterinarska politika	66
10.1.	Institucionalni i administrativni kapaciteti	66
10.2.	Aktivnosti po pitanju zdravlja i dobrobiti životinja	69
11.	Politika sigurnosti hrane	74
11.1.	Institucionalni kapaciteti i kontrole strukture	74
11.2.	Aktivnosti koje su realizirane u oblasti sigurnosti hrane	76
12.	Ribarstvo	79
13.	Ruralni razvoj	80
14.	Međunarodna suradnja	82
14.1.	Planiranje i koordinacija međunarodne pomoći u sektoru poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja	82
14.2.	Aktivnosti donatora u 2012. godini	82
14.3.	Međunarodni bilateralni sporazumi	87
14.4.	Članstvo u međunarodnim tijelima i organizacijama (OIV, SWG)	87
15.	Prioriteti sektora poljoprivrede u 2013. godini	88

BOSNA I HERCEGOVINA – PROFIL

Bosna i Hercegovina je država u jugoistočnom dijelu Europe, smještena na zapadu Balkanskog poluotoka. S sjevera, zapada i juga graniči s Hrvatskom, a s istoka s Srbijom i Crnom Gorom.

Glavni grad BiH je Sarajevo. Prema svom zemljopisnom položaju BiH se nalazi na granici dva velika klimatska pojasa na zapadnom dijelu Balkanskog poluotoka. Klima je pretežno kontinentalna, na jugu mediteranska.

Površina	51.209,2 km ²
Administrativna organizacija	Federacija BiH, Republika Srpska, Brčko Distrikt BiH
Broj stanovnika	3.839.737
Službeni jezici	bosanski, srpski, hrvatski i dva pisma (latinica i ćirilica)
Službena valuta	Konvertibilna marka (KM) KM = 0,51129 EUR
BDP 2011. godina (milijuna KM)	25.666
BDP po glavi stanovnika (KM)	6.684
Zaposlenost	685.117
Nezaposlenost	550.255
Uvoz (milijardi KM)	15,52
Izvoz (milijardi KM)	7,86
Deficit (milijardi KM)	7,39
Pokrivenost uvoza izvozom (%)	51,52

Poljoprivreda za Bosnu i Hercegovinu predstavlja mnogo više od primarnog gospodarskog sektora, posebno zbog strateškog značaja koji ima u obezbjeđenju prehrambene sigurnosti i zapošljavanju stanovništva (20,6%), osobito u ruralnim područjima. Osim toga, poljoprivreda čini temelj gospodarstva i izvor je sirovina za industrijsku preradu. Međutim, i pored navedenog značaja udio poljoprivrede u bruto nacionalnom prihodu BiH je smanjeno u posljednjih jedanaest godina s 14% (2001. godine) na 6,9% (2011. godine), što je rezultat njezine stagnacije u usporedbi na druge gospodarske grane u kojima se bilježi određeni napredak.

Činjenice koje ukazuju na stagnaciju u poljoprivredi su: neiskorištenih 47% oraničnih površina, niska produktivnost, ekstenzivna proizvodnja voća i povrća, mali prosječni prinosi kultura, niska vrijednost sredstava koja se izdvajaju za subvencije, itd. Situaciju dodatno usložjavaju klimatske promjene u poslednjih deset godina, od toga sedam godina karakterizira pojava suše, (posebno 2008. 2010. i ekstremno sušna 2012. godina) koje su poljoprivredi BiH nanijele ogromnu štetu, u vidu lošijeg kvaliteta proizvoda, smanjenja ukupnih prihoda i izvoza poljoprivredno prehrambenih proizvoda.

Poljoprivredno zemljište u BiH zauzima 2.572.000 ha što je 50,3% u o usporedbi na ukupnu površinu BiH. Od toga, obradivog zemljišta ima 1.585.000 ha, što je 62% poljoprivrednog zemljišta, dok oranične površine zauzimaju oko 1 milijun hektara, od čega je oko 47% neiskorišteno. Struktura sjetvenih površina godinama se ne mijenja i dominiraju žitarice s udjelom od 57%, zatim krmno bilje 26%, povrće 15 % i industrijsko bilje 2 %.

Prema statističkim podacima za 2012. godinu biljna proizvodnja je znatno manja u usporedbi na 2011. godinu i to: žitarica za 19,5%, industrijskog bilja za 13,34%, krmnog bilja za 16,25% i povrća za 21,83%. Iako je broj stabala, sposobnih za rod, u 2012. godini veći za 2,7% u sporedbi na 2011. godinu, proizvodnja voća manja je za 30,7%. Proizvodnja jagodičastog voća (jagode i maline) bilježi negativan trend kretanja i evidentno je manja za 14%. Proizvodnja grožđa jedina je proizvodnja koja u 2012. godini bilježi rast i to za 20% u usporedbi na prethodnu godinu.

Brojno stanje stočnog fonda, u usporedbi na isto razdoblje 2011.godine, je smanjeno i to goveda za 2,2%, ovaca za 1,6%, svinja za 6,6%. U istom razdoblju ukupan broj peradi je uvećan za 3,7%, dok se broj koza zadržao na istoj razini od 65 tisuća komada. Osim što je smanjeno brojno stanje stoke smanjena je i stočarska proizvodnja, naročito mlijeka i to kravljeg mlijeka za 2,2%, ovčijeg mlijeka za 10,6% i kozijeg mlijeka za 5,4%. Ukupna proizvodnja meda je uvećana za 1,6%, proizvodnja jaja za 11,7%, dok je ukupna količina proizvedene vune smanjena za 4,1%.

Ukupan broj registriranih poljoprivrednih gospodarstava i klijenata u BiH za 2012.godinu iznosio je 114.740 i to u Federaciji 48.509, Republici Srpskoj 63.795 i Distriktu Brčko 2.436. Ukupan proračun za poljoprivredu u BiH za 2012. godinu je iznosio 157, 89 milijuna KM, što predstavlja povećanje za oko 11,14%, u usporedbi na prošlu godinu kada je iznosio 142,05 milijuna KM.

Ukupan uvoz poljoprivrednih proizvoda (glave Carinske tarife 1-24) u 2012. godini iznosio je 2,82 milijarde KM, što predstavlja 18,46 % od ukupnog bh. uvoza. Ukupan izvoz poljoprivrednih proizvoda (glave Carinske tarife 1-24) u 2012. godini iznosio je 637,99 milijuna KM i predstavlja 8,12% od ukupnog bh. izvoza. Izvoz poljoprivrednih proizvoda u 2012. godini rastao je po stopi od 4,21%, a uvoz po stopi 1,68%, što je rezultiralo povećanom pokrivenošću uvoza izvozom u 2012. godini u usporedbi na prethodnu 2011. godinu, i to 22,65%.

Izvoz poljoprivrednih proizvoda iz BiH kontinuirano raste od 2005. do 2012. godine. Niža stopa rasta izvoza poljoprivrednih proizvoda, u usporedbi na prethodne godine, evidentna je u 2012. godini. Rast izvoza nije prekinut ni u 2009. godini, kada su se posljedice svjetske ekonomske krize

odrazile na pad uvoza poljoprivrednih proizvoda, koji je imao nešto nižu stopu rasta u usporedbi na prethodne godine. U ukupnom bh. izvozu poljoprivrednih proizvoda potpisnice CEFTA-e sudjeluju s 66,09%, a članice EU s 29,04%. Dok u ukupnom bh. uvozu poljoprivrednih proizvoda CEFTA-e sudjeluje s 51,91%, a članice EU s 35,09%.

Politika u sektoru poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja u BiH posljednjih se godina razvija sukladno s ciljevima i potrebama za pripremu i priključenje Europskoj uniji. Aktivnosti sprovedene u poljoprivrednom sektoru tijekom 2012. godine odnosile su se na:

- Razvoj institucija u sustavu sigurnost hrane - prioritetno u pravcu dobivanja izvoznih dozvola za Europsku uniju;
- Aktivnosti za ostvarivanje mogućnosti korištenja IPARD sredstava;
- Provedba Prijedloga mjera za poboljšanje uvjeta poslovanja u poljoprivrednoj proizvodnji i prehrambenoj industriji BiH;
- Provedba Zakona o poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH;
- Ispunjavanje obveza i prioriteta iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i Europskog partnerstva;
- Preuzimanje *acquis-a* i donošenje sveobuhvatne strategije za usklađivanje s *acquis -om* u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja;
- Razvijanje funkcionalnog sustava za provedbu *acquis-a* iz oblasti sigurnosti hrane, s ciljem povećanja trgovine poljoprivrednim proizvodima;
- Jačanje kapaciteta službenih kontrola u području sigurnosti hrane, veterinarstva, fitosanitarnih pitanja i pitanja vezanih za genetski modificirane organizme;
- Početak provedbe odobrenih projekata iz programa IPA 2008 i 2010;
- Potpisivanje i realiziranje bilateralnih sporazuma.

Iako je BiH potpisala veliki broj bilateralnih ugovora i multilateralni sporazuma s susjednim zemljama, neučinkoviti mehanizmi trgovinske politike koji trenutno postoje u BiH, nisu doveli do značajnog porasta izvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda. U isto vrijeme, pred bh. poljoprivredom su i brojni drugi izazovi, a naročito u dijelu ispunjavanja preuzetih obaveza na putu ka Europskoj uniji, jer pridruživanje neminovno zahtijeva prilagodbu i reforme poljoprivrednog sektora sukladno s zahtjevima Unije.

Osim iznimno povoljne trgovinske pozicije koju ima BiH za izvoz svojih proizvoda, poljoprivredna proizvodnja ne može pratiti produktivnost kao ostale grane gospodarstva, u čemu i jeste problem i razlog zbog čega su sve zemlje, a naročito one s razvijenom ekonomijom, uvele jake sustave subvencija - kako potpore razvoju, tako i očuvanju dostignute razine poljoprivredne proizvodnje.

Poljoprivrednici i proizvođači BiH iako imaju potencijal da domaće tržište opskrbe proizvodima, većina domaćih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda nije cjenovno konkurentna. Razlog za ovakvo stanje su skupa kreditna sredstva i višestruko manja izdvajanja iz vladinih proračuna za subvencije u poljoprivredi u usporedbi na zemlje okruženja. Dodatno, nedostatak cetrifikacije i licenciranja poljoprivrednih proizvoda sukladno s EU standardima je takođe problem, koji na prostorima BiH egzistira već duži niz godina i onemogućava izvoz poljoprivrednih roba visoke vrijednosti.

Ključna aktivnost koja je realizirana u 2012. godini je izrada podzakonskih propisa iz „higijenskog paketa“ kojim se u zakonodavstvo Bosne i Hercegovine preuzimaju Uredbe 852/2004 (opći uvjeti higijene hrane), 853/2004 (posebni uvjeti higijene hrane životinjskog podrijetla), 854/2004 (sustav službene kontrole hrane životinjskog podrijetla) i 882/2004 (službene kontrole hrane, hrane za životinje, zdravlja i dobrobiti životinja).

Vijeće ministra je donijelo set pravilnika iz tzv. "higijenskog paketa" s ciljem ispunjavanja obveza o harmonizaciji bh. propisa s zakonodavstvom Europske unije, a koje je pripremila Agencija za sigurnost hrane BiH i Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa. Usvajanje higijenskog paketa, kojim se usklađuje inspeksijski nadzor i kontrola prehrambenih proizvoda animalnog i biljnog podrijetla, jedna je od ključnih aktivnosti koja će pospješiti uspostavu sustava sljedivosti i sigurnosti hrane, odnosno uspostavu komandnog lanaca sukladnog s EU standardima i praksama.

Međutim, i u narednom razdoblju nepophodno je kompletan sustav sigurnosti hrane učiniti učinkovitijim, a da to unapređenje učinkovitosti bude prepoznato i potvrđeno od EU institucija. Usvajanje i provedba propisa EU *Acquis Communautaire* u oblasti poljoprivrede, ruralnog razvoja, veterinarske, fitosanitarne politike i politike sigurnosti hrane i ispunjavanje sigurnosnih standarda u trgovini hranom prioritetni je zadatak i od posebne je važnosti za bh. poljoprivredu, jer u suštini predstavlja stvaranje mogućnosti za izvoz i plasman poljoprivrednih proizvoda na EU tržište i tržište Republike Hrvatske. Dodatno, stvaranje operativne strukture za korištenje pretpristupne pomoći za poljoprivredu i ruralni razvoj (IPARD) jednako je važan prioritet.

Izvešće iz oblasti poljoprivrede za BiH za 2012. godinu pripremila je Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH - Sektor poljoprivrede, prehrane, šumarstva i ruralnog razvoja u suradnji s entitetskim ministarstvima poljoprivrede i Odjelom za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo Brčko Distrikta BiH, sukladno s člankom 23. Zakona o poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH.

Ovo Izvešće uglavnom slijedi strukturu izvješća iz prethodnih godina i ukratko daje pregled i ocjenu stanja u sektoru poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja, te mjere sektorske politike koje su preduzete u 2012. godini. Pored toga, Izvešće sadrži i prijedlog mjera sektorske politike i način provedbe u 2013. godini. Prioriteti u narednom razdoblju su čvrsto vezani uz proces pristupanja Bosne i Hercegovine Europskoj uniji i ispunjavanju obveza koje proizilaze iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, posebno onih koje stvaraju uvjete i omogućuju dvostranu trgovinu poljoprivrednim proizvodima.

1. MJERE I PRIORITETI POLITIKE U SEKTORU POLJOPRIVREDE, PREHRANE I RURALNOG RAZVOJA U 2012. GODINI

U ovom poglavlju dat je pregled ključnih prioriteta i pregled mjera politike u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju za 2012. godinu. **Prioriteti i mjere politike predložene su u Izvješću iz oblasti poljoprivrede za BiH za 2011. godinu.**

Mjere i prioriteti politike u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju predložene u Izvješću iz oblasti poljoprivrede za BiH za 2011. godinu bile su:

1. Razvoj institucija u sustavu sigurnosti hrane - prioritetno u smjeru dobijanja izvoznih dozvola za Europsku uniju;
2. Aktivnosti za ostvarivanje mogućnosti korištenja IPARD sredstava;
3. Implementacija Prijedloga mjera za poboljšanje uvjeta poslovanja u poljoprivrednoj proizvodnji i prehrambenoj industriji BiH;
4. Implementacija Zakona o poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH;
5. Ispunjavanje obveza i prioriteta iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i Europskog partnerstva;
6. Preuzimanje *acquis-a* i donošenje sveobuhvatne strategije za usklađivanje s *acquis-om* u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja;
7. Razvijanje funkcionalnog sustava za provedbu *acquis-a* iz oblasti sigurnosti hrane, s ciljem povećanja trgovine poljoprivrednim proizvodima;
8. Jačanje kapaciteta službenih kontrola u oblasti sigurnosti hrane, veterinarstva, fitosanitarnih pitanja i pitanja vezanih za genetski modificirane organizme;
9. Početak implementacije odobrenih projekata iz programa IPA 2008 i 2010;
10. Potpisivanje i provedbu bilateralnih sporazuma;
11. Intezivno realiziranje i provedba aktivnosti Mape puta, s ciljem stvaranja uvjeta za izvoz proizvoda životinjskog i biljnog podrijetla;
12. Realiziranje Prijedloga mjera za poboljšanje uvjeta poslovanja u poljoprivrednoj proizvodnji i prehrambenoj industriji BiH;
13. Izrada Nacrta Strateškog plana ruralnog razvoja;
14. Izrada novog Zakona o vinu;
15. Uređenje zakonodavstva o organskoj proizvodnji;
16. Harmoniziranje poticajnih mjera;
17. Uspostava i razvoj Poljoprivrednog informacionog sustava;
18. Izrada uredbe za tržišne standarde voća i povrća.

1.1. Nadležnosti i institucionalni okvir u sektoru poljoprivrede

Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH (MVTEO BiH) u poljoprivrednom sektoru obavlja poslove i zadatke iz nadležnosti BiH koji se odnose na definiranje politike, temeljnih principa, koordinaciju djelatnosti i usklađivanje planova entitetskih tijela vlasti i institucija na međunarodnom planu.

U okviru Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, organizacijska jedinica **Sektor poljoprivrede, prehrane, šumarstva i ruralnog razvoja**, zadužena je za:

- Razvoj i osiguranje učinkovitog usklađivanja, koordinacije, primjene i monitoringa strategija i akcionih planova u BiH u sektoru poljoprivrede, prehrane, šumarstva i ruralnog razvoja;
- Redovni (najmanje jednom godišnje) monitoring i evaluaciju primjene strategija i procjene pojedinačnih politika, njihove učinkovitosti, njihovog doprinosa sveukupnim ciljevima sektora kako u financijskim tako i ekonomskim pokazateljima, te pružanju smjernica za prilagodbu mjera koje će biti usklađene s rezultatima tih analiza, koordinaciju primjene svih instrumenata

- politike i mjera čime se osigurava da su one usklađene s strategijama sektora BiH i relevantnim međunarodnim sporazumima;
- Redovito revidiranje i ažuriranje strategija i akcijskih planova u BiH, u smislu praćenja ciklusa u EU, u konzultaciji i dogovoru s nadležnim tijelima u entitetima i Brčko Distriktu BiH, kao i drugim institucijama;
  - Uspostava i osiguranje usklađenosti i koordinacije programa, zakona i drugih propisa i mjera u sektoru potrebnih za pregovore i ispunjavanje preuzetih međunarodnih obaveza, uključujući ispunjavanje svih uvjeta koji se odnose na europske integracije na svim razinama vlasti;
  - Osiguranje uspostave i koordinacije svih potrebnih institucija i drugih tijela, koordinacije razvoja neophodnih mjera i procedura za ispunjavanje međunarodnih obaveza i standarda trgovine koje se odnose na sektor poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja u BiH i njihovo usklađivanje i integracije u EU, osiguranja uspostave i razvoja potrebnih mehanizama za konzultaciju, komunikaciju, koordinaciju i suradnju s vlastima na svim razinama nadležnim za učinkovito upravljanje sektorom poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja;
  - Osiguranje unapređenja i distribucije znanstvenih saznanja i inovativnih praksi za sektor poljoprivrede, prehrane, šumarstva i ruralnog razvoja BiH, u suradnji s drugim relevantnim tijelima vlasti;
  - Osiguranje ispunjavanja, konzistentnosti i sveobuhvatnosti svih obaveza izvještavanja, kako se to zahtijeva prema međunarodnim sporazumima i domaćim zakonima i drugim propisima koji se odnose na sektor poljoprivrede, ishrane, šumarstva i ruralnog razvoja BiH, pripreme godišnjih izvješća o stanju sektora i osiguranje učinkovite koordinacije svih inspekcijskih službi u području sektora poljoprivrede, ishrane, šumarstva i ruralnog razvoja;
  - Usmjeravanje rada i nadzora nad radom Ureda za veterinarstvo BiH i Uprave BiH za zaštitu zdravlja bilja, koordinacije s Agencijom za sigurnost hrane BiH kako bi se osigurao efektivni razvoj implementacije politike sigurnosti hrane BiH.

Upravne organizacije u sastavu Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH su Ured za veterinarstvo BiH koji je nadležan za zdravlje i negu životinja; Uprava za zaštitu zdravlja bilja BiH nadležna je za zaštitu zdravlja bilja, i Ured za harmonizaciju i koordinaciju sustava plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju.

Ključnu ulogu u upravljanju sektorom poljoprivrede na razini entiteta i Brčko Distrikta imaju Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske, Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva i Odjel za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu Brčko Distrikta BiH.

U Federaciji BiH ovaj sustav nadležnosti je dodatno podijeljen, tako da svih 10 kantona ima uspostavljene uprave koje su nadležne za pitanja poljoprivrede, veterinarstva, šumarstva i vodoprivrede.

Nadležnosti entitetskih ministarstava su: izvršavanje politika i provedba zakona koji su donijeli nadležni tijela entitetskih vlasti, nadzor nad primjenom propisa i donošenje provedbenih odluka, upravljanje prirodnim resursima za razvoj poljoprivrede, prehrambene industrije i pratećih djelatnosti, i to u oblasti biljne proizvodnje, stočarstva, ruralnog razvoja, ribarstva i lova, zaštite i korišćenja poljoprivrednog zemljišta, prehrambene industrije, proizvodnje stočne hrane, vodoprivrede, veterinarske i fitosanitarne zaštite, zaštite javnog zdravlja i šumarstva.

Rad Odjela za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu BD BiH vezan je za razvoj i poboljšanje poljoprivredne proizvodnje i uzgajanje stoke, zaštitu i korištenje poljoprivrednog zemljišta, veterinarsku i sanitarnu kontrolu zdravlja životinja i javnog zdravlja, primjenu kreditne politike, zaštite i racionalnog korištenja poljoprivrednog zemljišta, pružanje savjetodavnih usluga u poljoprivredi i stočarstvu, obnavljanju šuma, zaštiti od nedozvoljene sječe, održavanju struktura za upravljanje vodama.

1.2. Administrativni kapaciteti

U Sektoru poljoprivrede, prehrane, šumarstva i ruralnog razvoja u okviru Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH zaposlena su ukupno 24 državna službenika i uposlenika, od čega je 15 stalno uposlenih državnih službenika (VSS), 3 službenika angažovana u okviru projekta Poljoprivreda i ruralni razvoj (VSS), i 6 uposlenika (SSS).

Broj uposlenih u MVTEO BiH na poslovima vezanim za poljoprivredu i ruralni razvoj

Sektor/Odsjek	Pravilnikom predviđeno	Stalno uposleni	Konzultantski ugovori	Ukupno uposlenih
Pomoćnik ministra i administracija	1+2	1+2	/	3
Odjel za međunarodne odnose i koordinaciju projekata	6	4	/	4
Odjel za analizu politika, monitoring i evaluaciju i informiranje	6	2	/	2
Odjel za koordinaciju politike poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja	9	8	1	9
Odjel za koordinaciju platnog sustava, inspeksijske i savjetodavne službe	7	4	2	6
Ukupno	31	21	3	24

Izvor: Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji MSTEEO BiH, 2012. godina

U okviru **Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede, šumarstva** uposlena su ukupno 72 uposlenika, od čega 62 stalno i 10 konzultanata angažovanih u okvir projekta Poljoprivreda i ruralni razvoj.

Broj uposlenih na poslovima vezanim za poljoprivredu i ruralni razvoj u Federalnom ministarstvu poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva

Sektor/Odsjek	Pravilnikom predviđeno	Stalno uposleni	Konzultanski ugovori	Ukupno uposlenih
Sektor poljoprivrede	16	11	1	12
Sektor za poljoprivrednu politiku i međunarodnu saradnju	21	12	2	14
Sektor za prehrambenu industriju	7	4	0	4
Sektor za veterinarstvo	12	8	1	9
Sektor za vodoprivredu	19	12	1	13
Sektor za šumarstvo	11	6	0	6
Služba za izravna plaćanja	16	9	5	14
Ukupno	101	62	10	72

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede vodoprivrede i šumarstva FBiH, Interni dokument

U **Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske** i Agenciji za agrarna plaćanja primljeno je u stalni radni odnos jedanaest konzultanata, koji su bili uposleni na projektu Poljoprivreda i ruralni razvoj. Istovremeno, završena je procedura prijema i imenovanja direktora Agencije za agrarna plaćanja. Osim direktora, u Agenciji za agrarna plaćanja radi još 21 službenik, od čega je 19 državnih službenika i namještenika i 2 pripravnika. U Ministarstvu je zaposlen 81 službenik, od čega 59 državnih službenika i volontera, 1 savjetnik ministra, 2 volontera i 19 uposlenih na određeno vrijeme.

U Agenciji za pružanje savjetodavnih usluga u poljoprivredi s 31.12.2012. godine sistematizacijom je predviđeno 29 radnih mjesta s 32 izvršitelja.

Trenutno su angažovana 24 stalno uposlenih i 15 privremeno uposlenih radnika, od kojih je 14 pripravnika. Sistematizacijom, u Agenciji za uzgoj i selekciju u stočarstvu Republike Srpske predviđeno je 49 radnih mjesta. Trenutno su angažirana 43 stalno uposlena i 4 privremeno uposlenih radnika. Početkom 2013. godine navedene Agencije biće reorganizirane i činiće nove odjele u Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske.

Broj uposlenih u Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske

Sektor/Odjel	Pravilnikom predviđeno	Stalno uposleni	Uposleni na određeno vrijeme	Ukupno uposlenih
Resor poljoprivrede i ruralnog razvoja	29	19	4	23
Resor vodoprivrede	7	2	2	4
Resor prehrane	6	2	2	4
Resor veterine	12	4	3	7
Resor šumarstva	8	8	1	9
Ukupno po resorima	62	35	12	47
Sekretarijat	26	23	7	30
Jedinica za internu reviziju	3	1		1
Savjetnik ministra	1	1		1
Volonteri		2		2
Ukupno MPŠVRS	92	62	19	81

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske

U okviru **Odjela za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu Brčko Distrikta** sukladno s sistematizacijom na poslovima vezanim za poljoprivredu i ruralni razvoj radi ukupno 28 uposlenika.

Broj uposlenih na poslovima vezanim za poljoprivredu i ruralni razvoj u Odjelu za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu Vlade BD BiH

Sektor/Služba/Pododjel	Pravilnikom predviđeno	Stalno uposleni	Konzultanski ugovori	Ukupno uposleni
Pododjel za poljoprivredu	19	19	0	19
Pododjel za analizu i administrativnu potporu i ruralni razvoj	9+6	9	0	9
Ukupno	34	28	0	28

Izvor: Interni dokument Odjela za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu Vlade Brčko Distrikta BiH (2012)

2. POLJOPRIVREDA BOSNE I HERCEGOVINE u 2012. godini

2.1. Poljoprivreda i prehrambena industrija u ekonomiji

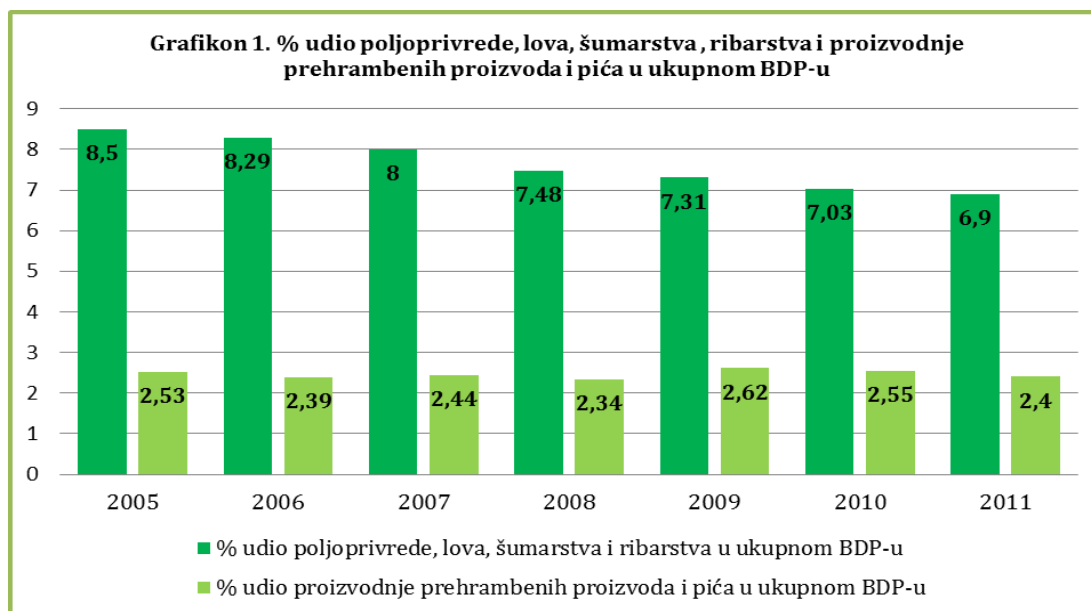
Ukupna vrijednost poljoprivrede, lova, šumarstva i ribarstva u 2011¹.godini iznosila je 1.771,9 milijuna KM, što je za 1,73% više u usporedbi na 2010. godinu. Vrijednost proizvodnje prehrambenih proizvoda i pića u 2011. godini iznosila je 617.191 KM, što je za 1,13% manje u usporedbi na prethodnu godinu kada je vrijednost iznosila 624,26 tisuća KM.

Bruto dodata vrijednost poljoprivrede, lova, šumarstva i ribarstva, i proizvodnje prehrambenih proizvoda i pića u ukupnom BDP-u

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Vrijednost poljoprivrede, lova, šumarstva i ribarstva (000 KM)	1.457	1.617	1.796,74	1.850,68	1.769,93	1.741,7	1.771,85
% udio u ukupnom BDP-u	8,5	8,29	8	7,48	7,31	7,03	6,9
Vrijednost proizvodnje prehrambenih proizvoda i pića (000 KM)	434.7	460.7	530.3	578.4	628,5	624,26	617.19
% udio u ukupnom BDP-u	2,53	2,39	2,44	2,34	2,62	2,55	2,4

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Doprinos poljoprivrede, lova, šumarstva i ribarstva BDP-u u BiH je smanjen u poslednjih sedam godina s 8,5% (2005.godine) na 6,87% (2011.godine), što je rezultat njezine stagnacije u usporedbi na druge gospodarske grane u kojima se bilježi određeni napredak. Također, stagnacija poljoprivrednog sektora utjecala je i na smanjenje doprinosa proizvodnje prehrambenih proizvoda i pića. Iako je udio proizvodnje prehrambenih proizvoda i pića varirao tijekom posmatranog sedmogodišnjeg razdoblja od 2009. godine evidentan je pad s 2,62% na 2,4 % u 2011.godini.

Bosna i Hercegovina je pretežno ruralna zemlja. Procjenjuje se da oko 61% stanovništva živi u ruralnom području. Poljoprivredne aktivnosti čine okosnicu ruralne ekonomije s obzirom da zapošljava oko 19-20 % uposlenih u BiH. Prema podacima Agencije za statistiku BiH u prosincu

¹ Podaci o BDP za 2012. godinu nisu bili dostupni u razdoblju izrade izvješća.

2012. godine, registrano je 687.445 uposlenih lica. Prema podacima Ankete o radnoj snazi za 2012. godinu, koju je provela Agencija za statistiku u suradnji s entitetskim zavodima za statistiku, sektor poljoprivrede upošljava 166.000 uposlenih. Udio uposlenih u poljoprivrednom sektoru za 2012. godinu iznosio je oko 20,6%.

2.2. Poljoprivredno zemljište i oranične površine

Poljoprivredno zemljište u BiH zauzima 2.572.000 ha, što je 50,3% u usporedbi na ukupnu površinu BiH. Obradivo zemljište zauzima 1.585.000 ha što je 62% poljoprivrednog zemljišta, dok oranične površine zauzimaju oko 1 milijun hektara, od čega je oko 47% neiskoršteno. Prema statističkim podacima za 2012. godinu, oranične površine prema načinu korištenja iznosile su 1.006.000 ha, od čega su zasijane površine 527.000 ha, ugari i neobrađene oranice 476.000 ha, rasadnici i ostalo na oranicama 3.000 ha.

Oranične površine prema načinu korištenja, 2012.godina (ha)

Oranične površine	ha	% udio
Zasijane površine	527.000	52,2%
Rasadnici i ostalo na oranicama	3.000	0,40%
Ugari i neobrađene oranice	476.000	47,40%
Ukupno	1.006.000	100

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Površine zasijane žitaricama iznosile su 304.000 ha, krmnim biljem 137.000 ha, povrćem 78.000 ha i industrijskim biljem 8.000 ha. U strukturi sjetve udio žitarica iznosio je 57%, krmnog bilja 26%, povrća 15 % i industrijskog bilja 2 %.

Zasijane površine u BiH u 2012. godini (ha)

Usjevi	Površina (ha)	% učešća u strukturi sjetve
Žitarice	304.000	57
Industrijsko bilje	8.000	2
Povrće	78.000	15
Krmno bilje	137.000	26
Ukupno	527.000	100

Izvor: Agencija za statistiku BiH

2.3. Biljna proizvodnja

Suša kao jedna od nepovoljnih klimatskih pojava u posljednjih nekoliko godina često se javlja na području zapadnog Balkana i Bosne i Hercegovine. Iako je bila prisutna i tijekom nekoliko prethodnih godina, prema klimatskim parametrima u 2012. godini se smatra godinom ekstremne suše. Suša u 2012. godini produžetak je suše iz 2011.godine, zbog čega su sve rezerve vlage nestale zbog visokih temperatura i manjka količine oborina, što je utjecalo i na nizak vodostaj rijeka i podzemnih voda. Osim suše, 2012. godinu karakteriziraju i velike količine snijega, kao i jak proljetni mraz. Svi navedeni vremenski uvjeti su imali negativan utjecaj na cjelokupnu biljnu proizvodnju i to: proizvodnju žitarica, proizvodnju kukuruza; proizvodnju krmnog i industrijskog bilja; povrtlarsku proizvodnju, prinos i kvalitet voća. Osim izravnog utjecaja suše na biljnu proizvodnju, suša je utjecala i na stočni fond, odnosno stočnu proizvodnju.

Najveće štete suša je prouzročila na usjevu **kukuruza**, koji je glavna sirovina u proizvodnji stočne hrane i prehrani stoke, zatim ječmu, soji, lucerki, djetelini, grahoricama, livadama i pašnjacima, što je dovelo do nedostatka stočne hrane. Nedostatak stočne hrane utjecao je i na smanjenje broja stoke i stočne proizvodnje, prvenstveno proizvodnje mlijeka i mesa, i snadbjevenosti domaćeg

tržišta mesom i prerađevinama od mesa, kao i mlijeka i mliječnih proizvoda. Ujedno, posljedice suše su utjecale i na rast cijena hrane i izvoz bh proizvoda.

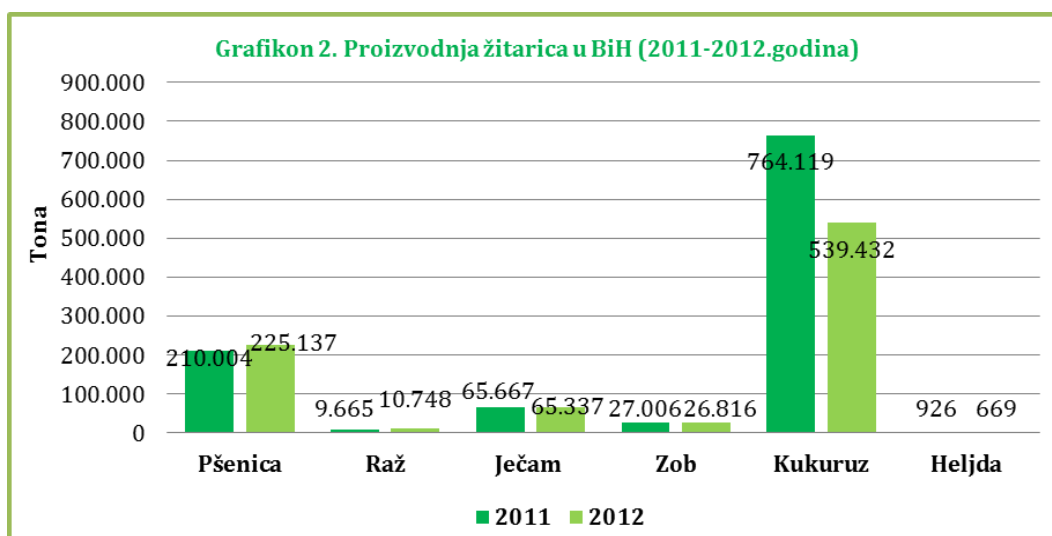
2.3.1. Proizvodnja žitarica

Najveće oranične površine koriste se za proizvodnju žitarica. Proizvodnja žitarica zauzima 57% ukupno zasijanih površina ili 304.000 hektara. Kukuruz je najzastupljenija kultura s 197.841 zasijanih hektara, zatim slijedi pšenica s 61.073 hektara i ostale žitarice koje su zasijane na površini od 36.058 hektara. Ukupna proizvodnja žitarica u 2012.godini iznosila je 868,13 tisuća tona i manja je za 19,5% u usporedbi na 2011. godinu. Suša u 2012. godini umanjila je proizvodnju kukuruza za 30%, heljda za 28%, ječma i zobi za 1%. Proizvodnja pšenice i raži je u 2012.godini bila veća za 7%, odnosno 11,2% u usporedbi na prethodnu godinu.

Proizvodnja žitarica u BiH (2011-2012.godina)

Usjev	2011		2012		Indeks proizvodnje 2012/2011 (%)
	Požnjevena površina (ha)	Proizvodnja (t)	Požnjevena površina (ha)	Proizvodnja (t)	
Pšenica	58.400	210.004	60.713	225.137	107,2
Raž	3.295	9.665	3.456	10.748	111,2
Ječam	20.745	65.667	20.453	65.337	99,5
Zob	10.007	27.006	10.280	26.816	99,3
Kukuruz	195.970	764.119	196.504	539.432	70,6
Heljda	584	926	564	669	72,2
Ukupno	289.001	1.077.387	291.970	868.139	/

Izvor: Agencija za statistiku BiH

2.3.2. Proizvodnja industrijskog bilja

Zasijane površine industrijskim biljem u 2012. godini iznosile su 8.000 ha i ostale su nepromijenjene u usporedbi na prethodnu godinu. Ukupna proizvodnja industrijskog bilja iznosila je 8.764 tona i manja je za 1.349 tona, odnosno 13,3%.

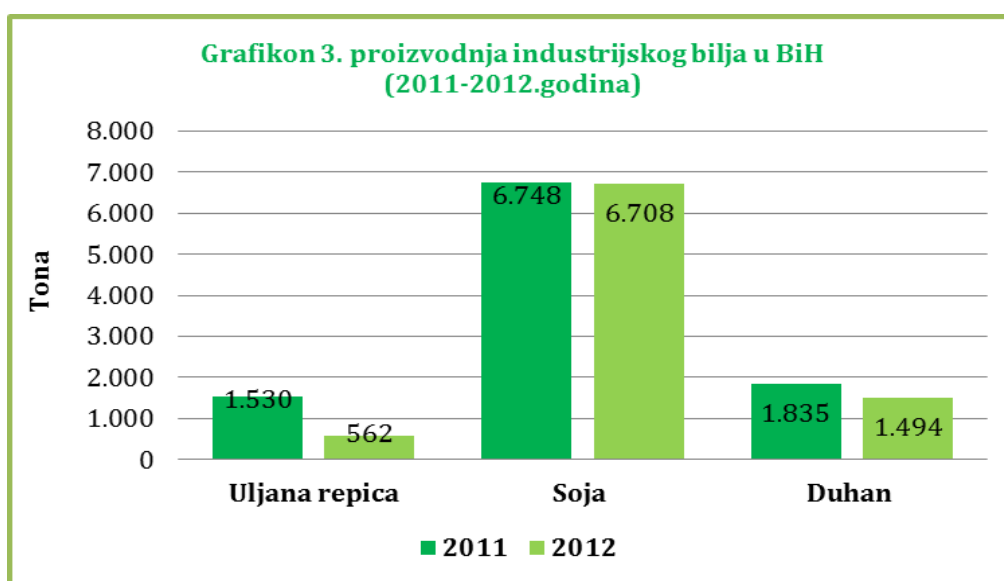
U strukturi proizvodnje industrijskog bilja dominira soja, koja učestvuje s 76% i duhan, koji učestvuje s 17%. Uljana repica se uzgaja na površini od 315 ha i u proizvodnji učestvuje s 7%. U sjetvi industrijskog bilja za 2012. godinu suncokret nije bio zastupljen.

Proizvodnja industrijskog bilja u 2012. godini bilježi pad, što je naročito izraženo u proizvodnji uljane repice, koja je manja za 63%, duhana za 18% i soje za 0,6% u usporedbi na prethodnu godinu.

Proizvodnja industrijskog bilja u BiH (2011- 2012. godina)

Usjev	2011		2012		Indeks proizvodnje 2012/2011 (%)
	Požnjevena površina (ha)	Proizvodnja (t)	Požnjevena površina (ha)	Proizvodnja (t)	
Uljana repica	772	1.530	315	562	36,7
Soja	3.884	6.748	5.325	6.708	99,4
Duhan	1.456	1.835	1.545	1.494	81,4
Ukupno	6.112	10.113	7.185	8.764	/

Izvor: Agencija za statistiku BiH

2.3.3. Proizvodnja krmnog bilja

Zasijane površine krmnim biljem u 2012. godini iznosile su 137.000 ha, što je za 1.000 ha manje u usporedbi na predhodnu godinu. Ukupna proizvodnja krmnog bilja iznosila je 646.545 tona i manje za 125.454 tone ili 16,3%. U strukturi proizvodnje dominira kukuruz za krmu s udjelom od 58,6%, zatim djetelina s 14%, lucerka s 13,2% i travno djetelinske smjese s 11,8% učešća u ukupnoj proizvodnji krmnog bilja. Udio ostalog krmnog bilja u strukturi sjetve iznosi 2,5%.

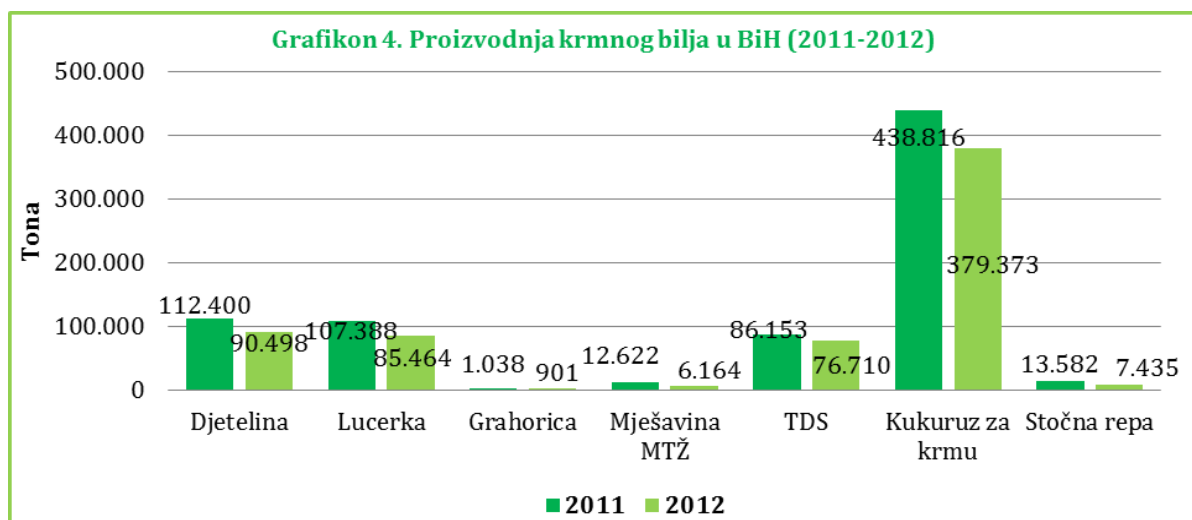
Proizvodnja krmnog bilja u BiH (2011-2012. godina)

Usjev	2011		2012		Indeks proizvodnje 2012/2011 (%)
	Požnjevena površina (ha)	Proizvodnja (t)	Požnjevena površina (ha)	Proizvodnja (t)	
Djetelina	42.823	112.400	40.499	90.498	80,5
Lucerka	33.640	107.388	31.166	85.464	79,6
Grahorica	412	1.038	434	901	86,9
Mješavina MTŽ	3.332	12.622	2.344	6.164	48,8

TDS	26.550	86.153	28.200	76.710	89,0
Kukuruz za krmu	24.376	438.816	26.243	379.373	86,5
Stočna repa	1.343	13.582	965	7.435	54,7
Ukupno	132.476	771.999	129.851	646.545	/

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Proizvodnja mješavina mahuna, trave i žita manja je za 51,2%, stočne repe za 45,3%, lucerke za 20,4%, djeteline za 19,5%, kukuruza za krmu za 13,5%, grahorica za 13,1% i travno djetelinskih smjesa za 11%. Usljed suše smanjeni su prinosi i proizvodnja krmnog bilja za oko 40-60%.

2.3.4. Proizvodnja povrća

Površina zasijana povrćem u 2012. godini iznosila je 78.000 ha, što predstavlja 14,8% od ukupno zasijanih površina i nije se mijenjala u usporedbi na prethodnu godinu. Ukupna proizvodnja povrća u 2012. godini iznosila je 528.487 tona i manja je za 147.622 tone ili 22% . U strukturi proizvodnje dominira krompir, koji se uzgaja na površini od 36.787 ha, s prosječnom proizvodnjom od 376.249 tona. Površina pod ostalim povrćem iznosila je 34.945 ha, s prosječnom proizvodnjom od 228.552 tona raznovrsnog povrća.

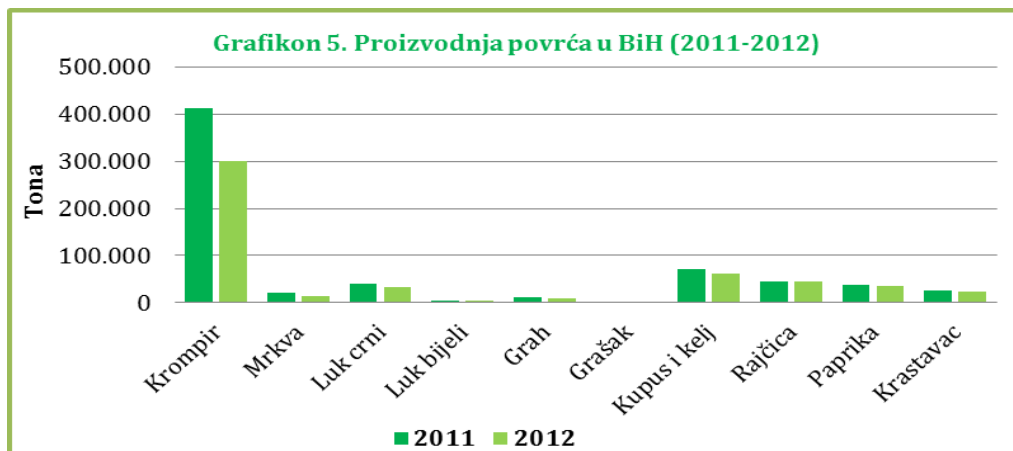
Proizvodnja povrća u BiH (2011-2012. godina)

Usjev	2011		2012		Indeks proizvodnje 2012/2011 (%)
	Požnjevena površina (ha)	Proizvodnja (t)	Požnjevena površina (ha)	Proizvodnja (t)	
Krompir	37.127	412.696	36.787	299.935	72,7
Mrkva	1.924	20.693	1.885	13.698	66,2
Luk crni	5.141	39.909	5.209	32.890	82,4
Luk bijeli	1.698	5.649	1.805	4.849	85,8
Grah	9.300	11.873	8.955	9.395	79,1
Grašak	1.312	3.305	1.415	3.035	91,8
Kupus i kelj	5.622	72.391	5.545	62.079	85,8
Paradajz	3.589	45.942	3.714	44.021	95,8
Paprika	3.431	37.071	3.547	35.384	95,4
Krastavac	2.886	26.580	2.870	23.201	87,3
Ukupno	72.030	676.109	71.732	528.487	/

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Negativan utjecaj suše vidljiv je na proizvodnji mrkve koja je manja za 33%, krompira za 27,3%, graha za 20,9% , crnog luka za 17,6%, bijelog luka za 14,2%, kupusa i kelja za 14,2%, krastavaca za 12,7%, graška za 8,2%, paprike za 4,6%, i paradajza za 4,2%.

2.3.5. Proizvodnja voća i grožđa

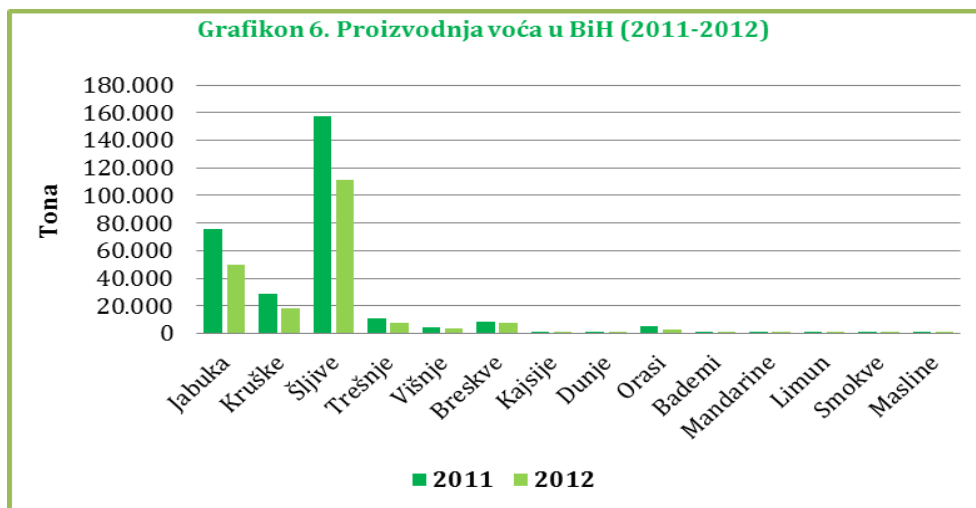
Veoma povoljni klimatsko-edafski i orografski uvjeti BiH omogućuju uspješnu raznovrsnu voćarsku proizvodnju. Od drvenastih voćnih vrsta najviše se gaji šljiva, čiji zasadi zauzimaju oko 51% od ukupne površine pod voćnjacima. Ukupan broj stabala raznovrsnog voća, sposobnih za rod, u 2012. godini iznosio je 22,73 milijuna KM, odnosno 2,7% više u usporedbi na prethodnu godinu. Najzastupljenije voćne vrste su: šljiva s udjelom od 52,4%, jabuka s udjelom od 24,7% i kruška s 10,7% u ukupnoj proizvodnji. Ukupna proizvodnja raznovrsnog voća u 2012. godini iznosila je 203.937 tona i manja je za 90.266 tona ili 30,7% u usporedbi na prethodnu godinu.

Proizvodnja voća u BiH (2011-2012. godina)

Voće	2011		2012		Indeks proizvodnje 2012/2011 (%)
	Broj stabala sposobnih za rod	Proizvodnja (t)	Broj stabala sposobnih za rod	Proizvodnja (t)	
Jabuka	5.284.959	75.334	5.610.522	50.023	66,4
Kruške	2.302.712	28.284	2.442.298	17.979	63,6
Šljive	11.616.507	157.504	11.911.702	111.005	70,5
Trešnje	761.652	11.247	777.044	7.911	70,9
Višnje	686.825	4.292	512.294	3.298	76,8
Breskve	565.632	8.718	565.175	7.706	88,4
Kajsije	107.269	1.395	110.704	1.031	73,9
Dunje	113.934	1.161	115.234	873	75,2
Orasi	559.971	5.251	569.896	3.171	60,4
Bademi	12.618	86	10.888	49	57,2
Mandarine	3.530	23	3.100	16	71
Limun	3.250	14	2.800	7	51
Smokve	63.390	741	67.400	715	96
Masline	31.300	153	33.080	153	100
Ukupno	22.113.549	294.203	22.732.137	203.937	

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Voćarska proizvodnja u 2012. godine pretrpjela je velike štete, u proljeće uzrokovane jakim proljetnim mrazom, a kasnije ljeti visokim temperaturama i nedostatkom padavina. Proizvodnja svih voćnih vrsta u 2012. godini je umanjena i to: limun za 49%, badem za 42,8%, orah za 39,6%, kruška za 36,4%, jabuka za 33,6%, trešanja za 29,7, šljiva za 29,5%, mandarina za 29%, kajsija za 26,1%, dunja za 24,8%, višanja za 23,2%, breskva za 11,6% i smokva 4%.

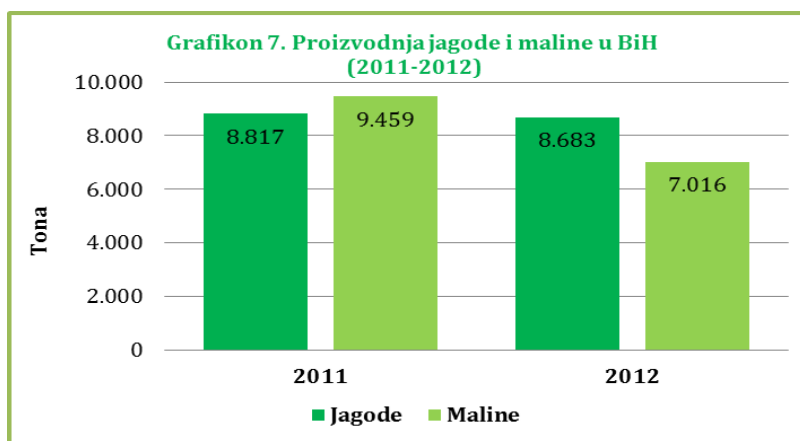

Proizvodnja jagodičastog voća u 2012. godini odvijala se na površini od 2.533 ha. Ukupna proizvodnja jagodičastog voća iznosila je 15.699 tona i manja je za 2.577 tona ili 14,1%. Proizvodnja jagode umanjena za 134 tone, odnosno 1,5%, a proizvodnja maline za 2.443 tone, odnosno 25,8%.

Proizvodnja jagode i maline u BiH (2011-2012. godina)

Voće	2011		2012		Indeks proizvodnje 2012/2011(%)
	Požnjevena površina (ha)	Proizvodnja (t)	Požnjevena površina (ha)	Proizvodnja (t)	
Jagode	1.174	8.817	1.291	8.683	98,5
Maline	1.220	9.459	1.242	7.016	74,2
Ukupno	2.394	18.276	2.533	15.699	/

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Ukupan broj rodničkih čokota u 2012. godini je 13.662 komada. Ukupna proizvodnja grožđa iznosila je 25.931 tona, s prinosom od 1,9 kg po ha.

Proizvodnja grožđa u BiH (2011-2012. godina)

	Broj rodničkih čokota (000 kom.)	Proizvodnja (t)	Prinos kg po čokotu	Indeks proizvodnje 2011/2012(%)
2011	11.570	21.601	1,9	120
2012	13.662	25.931	1,9	

Izvor: Agencija za statistiku BiH

2.4. Stočna proizvodnja

2.4.1. Brojno stanje stoke i stočna proizvodnja

Tijekom 2012. godine smanjen je broj stoke i to goveda za 2,2%, ovaca za 1,6%, svinja za 6,6%, u usporedbi na isto razdoblje 2011. godine. U istom razdoblju ukupan broj peradi je porastao za 3,7%, dok se broj koza zadržao na istoj razini od 65 tisuća komada.

Brojno stanje stoke i peradi u BiH (2011-2012-godina)

Kategorije	2011	2012	Indeks
goveda(tisuća grla)	455	445	97,8
krave i steone junice(tisuća grla)	306	295	96,4
ovce(tisuća grla)	1.021	1.005	98,4
ovce za priplod(tisuća grla)	720	694	96,4
svinje(tisuća grla)	577	539	93,4
krmače i suprasne nazimice(tisuća grla)	81	69	85,2
konji(tisuća grla)	19	18	94,7
perad(hilj./tis.komada)	18.703	19.401	103,7
koke nosilice(tisuća komada)	3.646	4.321	118,5
koze(tisuća grla)	65	65	100,0
košnice pčela	382	384	100,5

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Osim što je smanjeno brojno stanje stoke smanjena je i stočna proizvodnja, naročito mlijeka i to kravljeg mlijeka za 2,2%, ovčijeg mlijeka za 10,6% i kozjeg mlijeka za 5,4%, u usporedbi na isto razdoblje 2011. godine. Ukupna proizvodnja meda je povećanja za 1,6%, jaja za 11,7%, dok je ukupna proizvodnja vune smanjena za 4,1% u usporedbi na isto razdoblje 2011. godine.

Stočna proizvodnja u BiH (2011-2012.godina)

Proizvodi	2011	2012	Indeks
Kravlje mlijeko (tisuća litara)	667.158	652.702	97,8
Ovčije mlijeko (tisuća litara)	17.610	15.736	89,4
Kozije mlijeko (tisuća litara)	7.337	6.942	94,6
Vuna (tona)	1.331	1.276	95,9
Jaja (tisuća komada)	609.841	681.145	111,7
Med (tona)	3.059	3.107	101,6

Izvor: Agencija za statistiku BiH

2.4.2. Klanje stoke i peradi u klaonicama i prerada mesa

Ukupan broj zaklane stoke tijekom 2012. godine u klaonicama iznosio je 489.908 grla, s ukupnom neto težinom 40.925 tona. Broj zaklanih ovaca iznosio je 133.907 i smanjen je za 3,32%, svinja 221.040 i smanjen je za 4,24%, goveda 134.961 i smanjenje za 2,99%, u usporedbi na isto razdoblje prošle godine. Neto težina zaklanih goveda je povećana za 2,39%, dok je neto težina zaklanih ovaca smanjena za 2,62%, svinja za 5,3%, u usporedbi na isto razdoblje 2011. godine. Broj zaklane peradi iznosio je 37.698 i povećan je za 15%. Neto težina zaklane peradi iznosila je 53.836 tona i povećana je za 16,27%.

Klanje stoke i peradi u klaonicama (2011-2012. godina)

Kategorija	2011		2012		Indeks 2012/2011	
	Broj grla	Neto težina (t)	Broj grla	Neto težina (t)	Broj grla	Neto težina
Telad	68.733	4.680	61.629	4.269	97,01	102,39
Junad	56.962	14.189	53.754	13.277	89,66	91,22

Krave	13.190	3.494	19.316	5.353	94,37	93,57
Ostala goveda	241	61	262	61	146,44	153,21
Goveda, ukupno	139.126	22.424	134.961	22.960	108,71	100
Janjad	106.674	1.525	103.804	1.516	96,88	9,38
Ostale ovce	31.837	806	30.103	754	97,31	99,41
Ovce, ukupno	138.511	2.331	133.907	2.270	94,55	93,55
Prasad	31.928	601	30.374	565	95,76	94,73
Ostale svinje	198.909	15.968	190.666	15.130	95,13	94,01
Svinje, ukupno	230.837	16.569	221.040	15.695	95,86	94,75
Tovljeni pilići	32.381	45.745	37.344	53.339	115,33	116,60
Ostala perad	401	557	354	497	88,28	89,23
Perad, ukupno (000)	32.782	46.302	37.698	53.836	115	116,27

Izvor: Agencija za statistiku BiH

2.4.3. Proizvodnja i prerada mlijeka u 2012.godini

Ukupna proizvodnja mlijeka u BiH za 2012. godinu iznosila je 675,4 milijuna litara, odnosno 2% manje u usporedbi na prethodnu godinu.

Bazni pokazatelji razvoja proizvodnje mlijeka u BiH (2012. godina)

Proizvodnja mlijeka(000 l)	Otkup mlijeka (000 l)	Tržišnost (%)
675.376	213.026,8	32

Izvor: Milkprocessing

Mljekare su od poljoprivrednih proizvođača u 2012. godini otkupile 232,6 milijuna litara mlijeka. Količina prerađenog mlijeka u 2012. godini manja je za 3%. Temeljni proizvodni programi koje su mljekare u 2012. godini proizvele su: UHT sterilizirano mlijeko, konzumno pasterizovano mlijeko, jogurt i fermentisani napici, pavlaka i mileram, sir, mliječni namazi i maslac. Globalnu strukturu prerade mlijeka u mljekarama BiH čine konzumni tečni mliječni proizvodi –oko 70% i trajni proizvodi - 30%. Evidentiran je pad proizvodnje mliječnih proizvoda u 2012. godine i u odnosu na 2011.godinu iznosi ; slatkog pasterizovanog mlijeka za 56%, UHT mlijeka za 7,5%, jogurta za 4,45%, sira za 14,5%, mliječnih namaza za 8%, maslaca za 49%. Proizvodnja pavlake i milerama veća je za 19,7%.

Proizvodnja mliječnih proizvoda u mljekarama BiH (2011-2012)

Proizvodi	Jedinica mjere	2011	2012
Slatko pasterizovano mlijeko	ooo l	9.824,6	4.336,41
UHT sterilizirano mlijeko	ooo l	128.065,6	118.411,4
Jogurt i ostali napici	ooo l	32.434,6	31.012,3
Pavlaka, mileram	t	13.968,8	16.726,6
Sir	t	6.714,1	5.739,2
Mlijeko u prahu	t	0	0
Mliječni namazi	t	1.171	1.076,7
Maslac	t	599,5	306,5
Prerađeno mlijeko	ooo l	239.104,4	232.651,7

Izvor: Milkprocessing

3. CIJENE POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA NA PIJACAMA

3.1. Otkup i realiziranje/izravna prodaja poljoprivrednih proizvoda u 2012. godini

Podaci o otkupu i izravnoj prodaji/realiziranju poljoprivrednih proizvoda dobiveni su agregiranjem podataka usporedivih statističkih istraživanja na temelju Godišnjeg izvješća o otkupu poljoprivrednih proizvoda od individualnih poljoprivrednih proizvođača i Godišnjeg izvješća o izravnoj prodaji/realiziranju poljoprivrednih proizvoda vlastite proizvodnje poljoprivrednih poslovnih subjekata i zemljoradničkih zadruga.

U 2012. godini zabilježeno je povećanje vrijednosti otkupa stočnog krmnog bilja za 140,99% i žitarica za 15,67%, dok se smanjenje vrijednosti otkupa povrća bilježi za 32,09%, industrijskog bilja za 11,45%, i voća za 10,51% u usporedbi na 2011. godinu. Povećanje vrijednosti realiziranja/izravne prodaje u 2012. u usporedbi na 2011. godinu bilježi se kod žitarica za 141,06%, krompira 49,54% i proizvoda životinja za 48,07%, dok se smanjenje vrijednosti realiziranja/izravne prodaje bilježi kod povrća za 28,88% i voća za 17,39%.

Vrijednost otkupljenih i prodanih poljoprivrednih proizvoda prema skupinama proizvoda, 2012. godina

Vrste proizvoda	Vrijednost		Indeksi vrijednosti	
	Otkup ²	Izravna prodaja ³	Otkup	Izravna prodaja
Žitarice	10.375.428	21.420.082	115,66	241,06
Industrijsko bilje	7.780.763	3.709.157	88,55	97,88
Povrće	4.114.742	469.828	67,91	71,12
Krompir	1.043.200	1.037.456	98,96	149,54
Stočno krmno bilje	299.039	279.789	240,90	112,07
Voće	6.402.278	8.667.354	89,49	82,61
Životinje	22.401.961	123.756.747	98,40	120,21
Proizvodi životinja	133.410.150	50.349.236	112,89	148,07
Ukupno	185.827.561	209.689.649	107,36	129,66

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Cijene žitarica - prosječna prodajna cijena po kilogramu pšenice iznosila je 0,43 KM, kukuruza 0,41 KM, raži 0,36 KM. Prosječna otkupna cijena po kilogramu pšenice iznosila je 0,41 KM, kukuruza 0,45 KM, i raži 0,55 KM.

Cijene povrća - prosječna prodajna cijena po kilogramu graška iznosila je 0,87 KM, kupusa 0,34 KM, rajčice 0,88 KM, paprike 0,89 KM, mrkve 0,71 KM, krompira 0,61 KM, crnog luka 0,32 KM i bijelog luka 1,20 KM. Otkupna prosječna cijena po kilogramu graška iznosila je 3,75 KM, kupusa 0,37 KM, rajčice 0,53 KM, paprike 0,52 KM, krompira 0,51 KM, crnog luka 0,50 KM i bijelog luka 4,32 KM.

Cijene voća - prosječna prodajna cijena po kilogramu šljiva iznosila je 0,46 KM, jabuka 0,52 KM, krušaka 0,79 KM, oraha u ljusci 4,04 KM i maline 2,50 KM.

Otkupna prosječna cijena po kilogramu šljiva iznosila je 0,55 KM, jabuka 0,46 KM, krušaka 0,62 KM, jezge oraha 11,26 KM i maline 1,82 KM.

² Otkup poljoprivrednih proizvoda je kupnja, odnosno preuzimanje poljoprivrednih proizvoda neposredno od obiteljskim poljoprivrednim gospodarstava koje poslovni subjekti obavljaju radi dalje prodaje ili prerade.

³ Realiziranje/izravna prodaja poljoprivrednih proizvoda je prodaja, odnosno isporuka poljoprivrednih proizvoda iz vlastite proizvodnje poslovnih subjekata i njegovih dijelova.

Cijene grožđa- prosječna prodajna cijena kilograma grožđa iznosila je 0,84 KM, dok je otkupna cijena 0,91 KM.

Cijene stočarskih proizvoda - prosječna prodajna cijena za jedan litar svježeg kravljeg mlijeka iznosila je 0,70 KM, jaja po komadu 0,21 KM, meda po kilogramu 10,04 KM. Prosječna otkupna cijena za jedan litar svježeg kravljeg mlijeka iznosila je 0,58 KM, jaja po komadu 0,22 KM, meda po kilogramu 9,34 KM.

Cijene stoke- prosječna prodajna cijena goveda po kilogramu iznosila je 3,91 KM, dok je otkupna cijena bila nešto veća i iznosila je 4,37 KM. Prosječna prodajna cijena svinja iznosila je 3,30 KM/kg, dok je prosječna otkupna cijena iznosila 3,28 KM/kg. Prosječna prodajna cijena ovaca iznosila je 4,77 KM/kg, dok je otkupna prosječna cijena bila nešto niža i iznosila je 4,5 KM/kg. Kada je riječ o peradi prosječna prodajna cijena po kilogramu iznosila je 1,97 KM dok je otkupna prosječna cijena bila nešto veća i iznosila je 2,07 KM po kilogramu.

Prosječne cijene odabranih poljoprivrednih proizvoda u 2012. godini

Naziv proizvoda	Jedinica mjere	Otkup	Prodaja
Pšenica	t	411,01	428,12
Raž	t	553,13	364,96
Kukuruz	t	452,22	406,15
Soja	kg	1,02	0,94
Duhan	kg	2,68	3,64
Grašak	kg	3,75	0,87
Crni luk	kg	0,50	0,32
Bijeli luk	kg	4,32	1,20
Kupus	kg	0,37	0,34
Mrkva	kg	1,02	0,71
Rajčica	kg	0,53	0,88
Paprika	kg	0,52	0,89
Krompir	kg	0,51	0,61
Šljive	kg	0,55	0,46
Jabuke	kg	0,46	0,52
Kruške	kg	0,62	0,79
Orasi	kg	11,26	4,04
Maline	kg	1,82	2,50
Grožđe	kg	0,91	0,84
Goveda	kg	4,37	3,91
Svinje	kg	3,28	3,30
Ovce	kg	4,53	4,77
Perad	kg	2,07	1,97
Jaja	kom	0,22	0,22
Mlijeko, kravlje	l	0,58	0,70
Med	kg	9,34	10,04

Izvor: Agencija za statistiku BiH

4. PREGLED KAPACITETA I ISKORIŠTENOST PREHRAMBENE INDUSTRIJE

Proizvodnja hrane je strateški interes svake države. Organiziranje proizvođača hrane i zastupanje njihovih interesa ima posebnu važnost u lancu osiguranja redovne proizvodnje i uređenju tržišta hrane. Proizvodnja prehrambenih proizvoda i pića u BiH bilježi pad vrijednosti proizvodnje u 2011⁴.godini za 1,13%. Ukupan broj uposlenih u prerađivačkoj industriji (proizvodnja prehrambenih proizvoda i pića i proizvodnja duhanskih proizvoda) za 2012. godinu iznosio je 21.139 i to u:

- **Federaciji BiH 14.050**

- a) broj uposlenih u proizvodnji prehrambenih proizvoda i pića 13.535
- b) broj uposlenih u proizvodnja duhanskih proizvoda 515

- **Republici Srpskoj 6.608**

- a) broj uposlenih u proizvodnji prehrambenih proizvoda i pića 6.343
- b) broj uposlenih u proizvodnji duhanskih proizvoda 265

- **Brčko Distriktu 481**

- a) broj uposlenih u proizvodnji prehrambenih proizvoda 481

4.1. Prehrambena industrija u Republici Srpskoj

Ostvarena proizvodnja u oblasti proizvodnje prehrambenih proizvoda i pića u razdoblju siječanj – prosinac 2012. godine, u usporedbi na isto razdoblje prošle godine, veća je za 4,6%. U oblasti prehrambene industrije nije bilo privatizacijskih aktivnosti. Završno Izvješće o poslovanju za 2012. godinu, prema podacima Agencije za posredničke, informatičke i financijske usluge Banja Luka (APIF), dostavilo je ukupno 341 gospodarsko društvo iz sektora prehrambene industrije i industrije duhana, i to:

- proizvodnja i prerada mesa i ribe 52 gospodarska društva,
- prerada i konzervisanje voća i povrća 36 gospodarskih društava,
- proizvodnja sirovih ulja i masti 2 gospodarska društva,
- proizvodnja mlijeka i mliječnih proizvoda 22 gospodaraska društava,
- proizvodnja mlinskih proizvoda i škroba 37 gospodarskih društava,
- proizvodnja hrane za životinje 36 gospodarskih društava,
- proizvodnja hljeba, peciva, tjestenine, makarona i kolača 81 gospodarskog društva,
- proizvodnja šećera 1 gospodarskog društvo,
- proizvodnja konditorskih proizvoda 7 gospodarskih društava,
- proizvodnja ostalih prehr. proizvoda 22 gospodaraka društva,
- proizvodnja alkoholnih pića, vina i piva 15 gospodarskih društava,
- proizvodnja mineralne vode i osvj. pića 27 gospodaraskih društava i
- proizvodnja duhanskih proizvoda 3 gospodarska društva.

Visina proračuna, odnosno poticaj za proizvođače u prehrambenoj industriji u 2012. godini po mjerama iznosi 5.244.551,90 KM- investicije u modernizaciju postojećih i izgradnju novih prerađivačkih kapaciteta i 152.579,03 KM ulaganje u opremanje ispitnih i referentnih laboratorija i uvođenje sustava kvaliteta i sigurnosti 88.228,33 KM

---

⁴ Podaci o sudjelovanju i vrijednosti prehrambene industrije za 2012. godinu nisu bili dostupni u razdoblju izrade izvješća.

4.2. Prehrambena industrija u Federaciji Bosne i Hercegovine

U Federaciji BiH postoji veliki broj kapaciteta za proizvodnju hrane i zastupljene su gotovo sve grane prehrambene industrije osim šećera, jestivog ulja, etil alkohola, kvasca, slada, hrane za djecu i dijetetskih proizvoda. Stupanj iskoristivosti brojnih kapaciteta prehrambene industrije Federacije BiH je nizak i iznosi oko 50%.

Kapaciteti i stupanj neiskoristivosti u prehrambenoj industriji Federacije BiH

Grana prehrambene Industrije	Jedinica mjere	Kapacitet/godišnji	Iskorištenost kapaciteta
Mlinska industrija	t	397.500	31,72%
Prerada mlijeka	000 lit	262.000	41,24%
Prerada mesa	t	169.000	17,25%
Prerada voća i povrća	t	16.400	16,70%
Proizvodnja keksa i vafla	t	28.100	23,05%
Proizvodnja piva	hl	1.500.000	39,35%
Proizvodnja mineralne vode	000 lit	420.000	14,55%
Proizvodnja bezalkoholnih pića	000 lit	310.600	55,58%
Proizvodnja vina	000 lit	26.400	11,67%
Proizvodnja cigareta	t	7.000	54,59%

4.3. Prehrambena industrija u Brčko Distriktu

Brčko Distrikt posjeduje značajan broj proizvodnih kapaciteta za proizvodnju hrane. Jedna od najznačajnijih proizvodnji je proizvodnja jestivog ulja, čiji su kapaciteti proizvodnje iskorišteni preko 90%, a broj uposlenih iznosi 214 radnika. Ovaj podatak svrstao ih je na lidersku poziciju u proizvodnji jestivog ulja u BiH. Također, ni proizvodnja šećera ne zaostaje za proizvodnjom jestivog ulja, imajući u vidu da su kapaciteti u proizvodnji iskorišteni preko 94%, a broj uposlenih iznosi 147. Proizvodnja jestivog ulja i šećera su dvije glavne proizvodne grane prehrambene industrije Brčko Distrikta. Pored proizvodnje šećera i jestivog ulja u Brčko Distriktu zastupljena je i proizvodnja prehrambenih proizvoda s kapacitetom od 1.000 tona godišnje, čija iskoristivost proizvodnje iznosi 77,2% i ima 43 uposlena, zatim proizvodnja brašna s kapacitetima od 20.000 tona i 32 uposlena. Gospodarska društva koja bave proizvodnjom i preradom voća posjeduju kapacitet za preradu i proizvodnju od 10.000 tona, ali nisu iskorišteni s obzirom da su u stečajnom postupku. Ista je situacija i s gospodarskim društvima koja posjeduju kapacitete za proizvodnju mesa.

Pregled kapaciteta i stepen iskoristivosti u prehrambenoj industriji Brčko Distrikta

Grana prehrambene industrije	Jedinica mjere	Godišnji kapaciteti proizvodnje	Iskoristivost kapaciteta (%)	Broj uposlenih
Proizvodnja jestivog ulja	tona	120.000	90%	214
Proizvodnja šećera	tona	150.000	94,4%	147
Proizvodnja brašna	MT	20.000	-	32
Prerada voća	tona	10.000	-	-
Prerada ljekovitog bilja	tona	-	60%	45
Mesna industrija	tona	-	-	-
Proizvodnja prehrambenih proizvoda	tona	1.000	77,2%	43

Izvor: Vlada Brčko Distrikta – Odjel za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu

5. TRGOVINA POLJOPRIVREDNO-PREHRAMBENIM PROIZVODIMA I TRGOVINSKA POLITIKA

5.1. Trgovina poljoprivredno-prehrambenim proizvodima

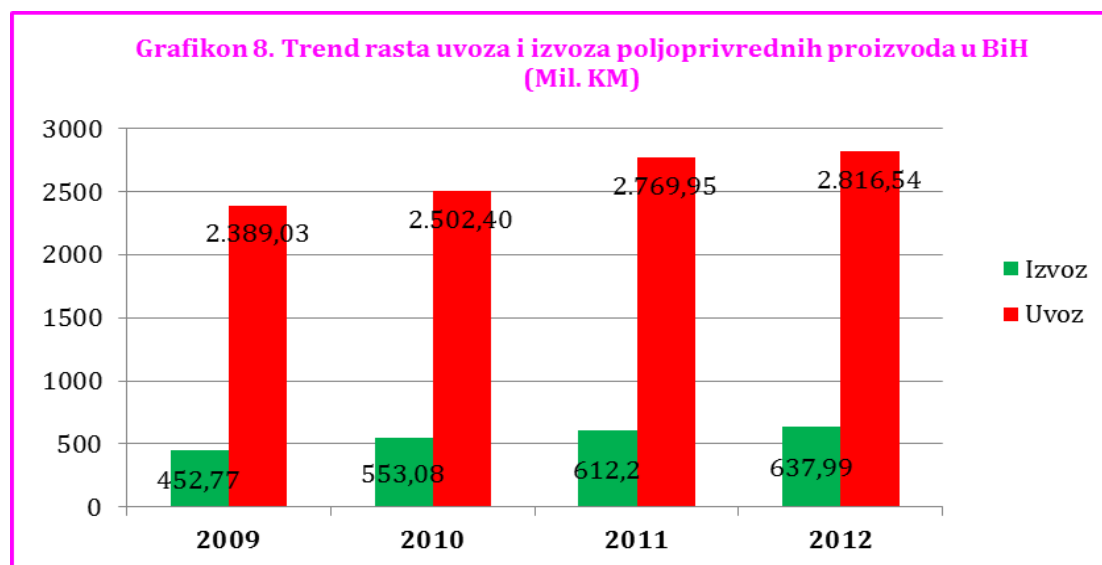
Ukupan uvoz poljoprivrednih proizvoda (glave Carinske tarife 1-24) u 2012. godini iznosio je 2,8 milijardi KM, što predstavlja 18,46 % od ukupnog bh. uvoza. Ukupan izvoz poljoprivrednih proizvoda (glave Carinske tarife 1-24) u 2012. godini iznosio je 637,99 milijuna KM i predstavlja 8,12% od ukupnog bh. izvoza. Izvoz poljoprivrednih proizvoda u 2012. godini rastao je po stopi od 4,21%, a uvoz po stopi 1,68%, što je rezultiralo povećanom pokrivenošću uvoza izvozom u 2012. godini u usporedbi na prethodnu 2011. godinu, i to od 22,65%.

Robna razmjena BiH poljoprivrednim proizvodima u razdoblju 2009 - 2012. godina (mil. KM)

Godina	Izvoz		Uvoz		Deficit	Pokrivenost
	Vrijednost	Rast/Pad u %	Vrijednost	Rast/Pad u %		
2009	452,77	10,40%	2.389,03	-8,82%	-1.936,26	18,95%
2010	553,08	22,16%	2.502,40	4,75%	-1.949,32	22,10%
2011	612,20	10,69%	2.769,95	10,69%	-2.157,74	22,10%
2012	637,99	2,45%	2.816,54	1,68%	-2.178,55	22,65%

* Poljoprivredni proizvodi su razvrstani sukladno s Kombinovanom nomenklaturom gl. CT 1-24)

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Izvoz poljoprivrednih proizvoda iz BiH konstantno raste od 2005. do 2012. godine. Niža stopa rasta izvoza poljoprivrednih proizvoda, u usporedbi na prethodne godine, evidentna je u 2012. godini. Rast izvoza nije prekinut ni u 2009. godini, kada su se posljedice svjetske ekonomske krize odrazile na pad uvoza poljoprivrednih proizvoda, koji je imao nešto nižu stopu rasta u usporedbi na prethodne godine.

5.2. Struktura bh. robne razmjene poljoprivrednih proizvoda

U 2012. godini 68,8% ukupnog uvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda koncentrirano je u okviru 10 glava Carinske tarife (CT). Veća koncentracija uočena je na strani izvoza, gdje je čak 81% ukupnog izvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u 2012. godini realizirano u okviru 10 glava carinske tarife.

Top deset uvoznih skupina poljoprivrednih proizvoda (2012. godina)

Br.	CT (HS 2)	Opis	Uvoz (Mil. KM)	Udio (%)
1	22	Pića, alkoholi i sirće	325,39	11,55%
2	10	Žitarice	240,76	8,54%
3	21	Razni proizvodi za prehranu	211,80	7,51%
4	17	Šećer i proizvodi od šećera	200,25	7,10%
5	23	Ostaci i otpaci prehrambene industrije, i slično	187,82	6,66%
6	15	Biljna i životinjska mast i vosak, i slično	171,92	6,10%
7	4	Mlijeko, ptičja jaja, med, i slično	170,59	6,05%
8	19	Proizvodi na bazi žitarica, mlijeka, i slično	168,01	5,96%
9	2	Meso i drugi klaonički proizvodi za jelo	135,01	4,79%
10	18	Kakao i proizvodi od kakaa	130,33	4,62%
Top 10 uvoznih glava CT			1.941,88	68,88%
<i>* Poljoprivredni proizvodi su razvrstani sukladno s Kombinovanom nomenklaturom (gl. CT 1-24)</i>				

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Promatrano po glavama Carinske tarife tri najznačajnije skupine poljoprivrednih proizvoda, kada je u pitanju uvoz istih, u 2012. godini su proizvodi u okviru Glave CT 22 – Pića, alkoholi i sirće (11,55% ukupnog uvoza poljoprivrednih proizvoda), Glave CT 10 – Žitarice (8,54%) i Glave CT 21 – Razni proizvodi za prehranu (7,51%).

Top deset izvoznih skupina poljoprivrednih proizvoda (2012. godina)

Br.	CT (HS 2)	Opis	Izvoz (Mil. KM)	Udio (%)
1	17	Šećer i proizvodi od šećera	108,86	17,06%
2	4	Mlijeko, ptičja jaja, med, i slično	92,21	14,45%
3	15	Biljna i životinjska mast i vosak, i slično	75,87	11,89%
4	19	Proizvodi na bazi žitarica, mlijeka, i slično	52,50	8,22%
5	16	Prerađevine od mesa, riba, ljuskara, i slično	43,34	6,79%
6	22	Pića, alkoholi, i sirće	40,38	6,32%
7	8	Voće za jelo; kore agruma, dinja, lubenica	37,84	5,93%
8	7	Povrće, korijenje i gomolji za jelo	25,51	3,99%
9	20	Proizvodi od povrća, voća, i slično	19,51	3,05%
10	18	Kakao i proizvodi od kakaa	19,39	3,03%
Top 10 izvoznih glava CT			515,41	80,73%

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Tri najznačajnije izvozne grupe poljoprivrednih proizvoda u BiH u 2012. godini su proizvodi u okviru

- Glave CT 17–Šećer i proizvodi od šećera (17,06% ukupnog izvoza poljoprivrednih proizvoda),
- Glave CT 4 – Mlijeko, ptičja jaja, med i slično (14,45%),
- Glave CT 15 – Biljna i životinjska mast i vosak, i slično.

Struktura deficita u razmjeni poljoprivrednim proizvodima za 2012. godini (Mil. KM)

Glava CT	OPIS	Uvoz	Izvoz	Deficit	% učešća u deficitu
01	Žive životinje	98,54	5,86	92,68	4,25
02	Meso i drugi klanični proizvodi za jelo	135,00	18,69	116,31	5,34
03	Ribe, ljuskari, mekušci, i slično	19,13	16,74	2,39	0,11
04	Mlijeko, ptičja jaja, med, i slično	170,60	92,22	78,38	3,60
05	Ostali proizvodi životinjskog podrijetla	1,69	0,83	0,86	0,04
06	Ukrasne biljke, korijenje i slično	14,88	3,86	11,02	0,51
07	Povrće, korijenje i gomolji za jelo	60,96	25,52	35,44	1,63
08	Voće za jelo; kore agruma, dinja, lubenica	122,24	37,85	84,39	3,87
09	Kafa, čaj, mate čaj i začini	122,12	7,17	114,95	5,28
10	Žitarice	240,77	4,56	236,21	10,84
11	Proizvodi mlinske industrije; skrob, i slično	56,14	6,28	49,86	2,29
12	Zrnavlje, sjeme, plodovi, stočna hrana i slično	86,40	5,75	80,65	3,70
13	Šelak; gume, smole i ostali biljni sokovi i ekstrakti	1,37	0,05	1,32	0,06
14	Pletarski biljni materijal i slično	0,92	0,04	0,88	0,04
15	Biljna i životinjska mast i vosak, i slično	171,92	75,88	96,04	4,41
16	Prerađevine od mesa, riba, ljuskara, i slično	118,34	43,35	74,99	3,44
17	Šećer i proizvodi od šećera	200,26	108,86	91,4	4,20
18	Kakao i proizvodi od kakaoa	130,33	19,39	110,94	5,09
19	Proizvodi na bazi žitarica, mlijeka, i slično	168,01	52,51	115,5	5,30
20	Proizvodi od povrća, voća, i slično	54,39	19,52	34,87	1,60
21	Razni proizvodi za ishranu	211,81	14,80	197,01	9,04
22	Pića, alkoholi, i sirće	325,40	40,39	285,01	13,08
23	Ostaci i otpaci prehrambene industrije, i slično	187,82	19,32	168,5	7,73
24	Duhan i proizvodi zamjene duhana	117,51	18,56	98,95	4,54
Ukupno (1-24)		2.816,55	638,00	2.178,55	100,00
Udio u % (1-24)		18,46%	8,11%	29,46%	
Ukupan uvoz/izvoz/deficit		15.252,94	7.857,96	-7.394,98	

Izvor: Agencija za statistiku BiH

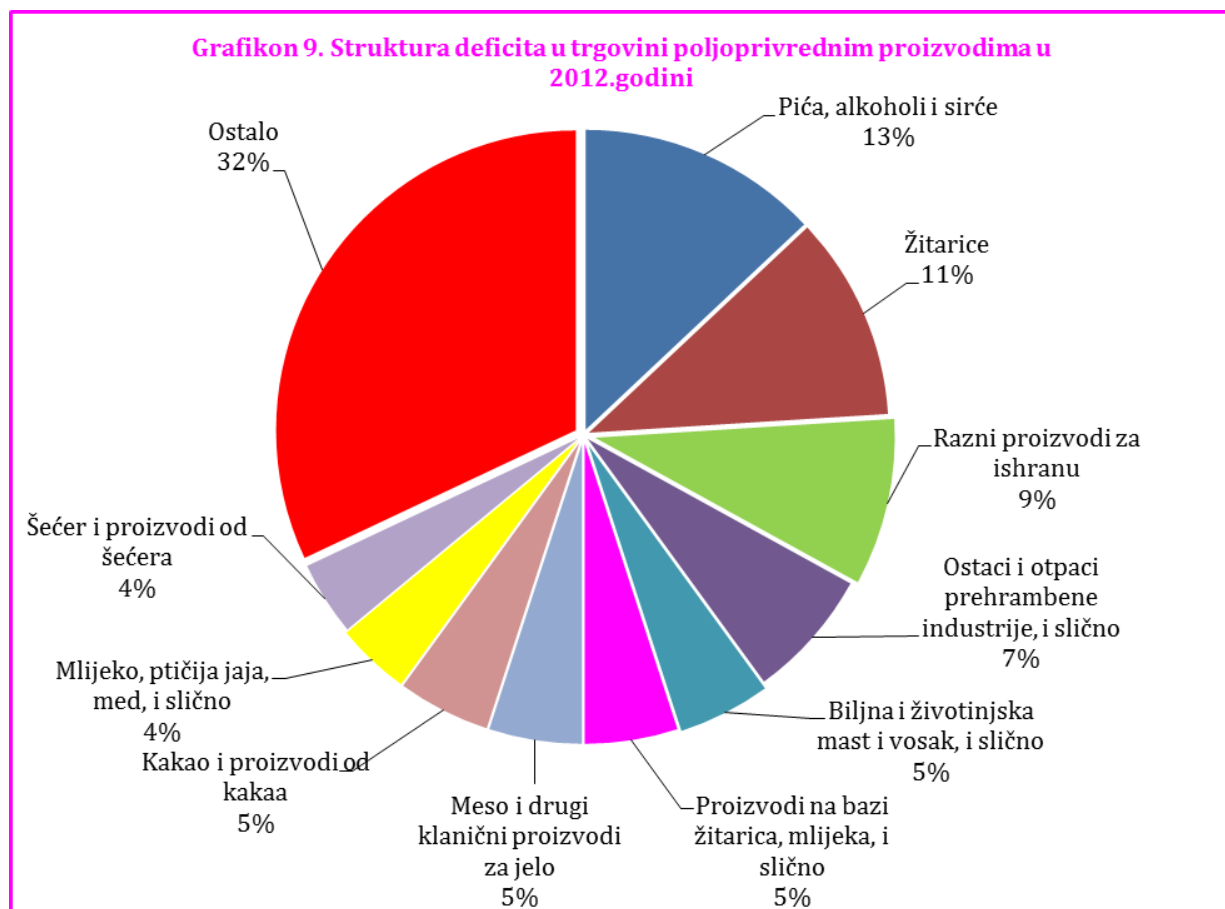
* Poljoprivredni proizvodi su razvrstani sukladno s Kombinovanom nomenklaturom (gl. CT 1-24)

Bosna i Hercegovina i dalje bilježi deficit po svim glavama Carinske tarife (1-24). To govori u prilog činjenici da je BiH uvozno orijentisana zemlja, kada se radi o poljoprivrednim proizvodima. U 2012. godini navedenih deset grupa poljoprivrednih proizvoda, po glavama CT 1-24, učestvuje oko 68% u ukupnom deficitu poljoprivrednih proizvoda.

Najveći udio u deficitu robne razmjene BiH poljoprivrednim proizvodima u 2012. godini imali su:

- Glava CT 22 - Pića, alkoholi i sirće;
- Glava CT 10 – Žitarice;
- Glava CT 21 - Razni proizvodi za prehranu;
- Glava CT 23 - Ostaci i otpaci prehrambene industrije, i slično;
- Glava CT 15 - Biljna i životinjska mast i vosak, i slično;
- Glava CT 19 - Proizvodi na bazi žitarica, mlijeka, i slično;

- Glava CT 2 - Meso i drugi klanički proizvodi za jelo;
- Glava CT 18 - Kakao i proizvodi od kakaia;
- Glava CT 4 - Mlijeko, ptičija jaja, med, i slično;
- Glava CT17 - Šećer i proizvodi od šećera.

5.3. Robna razmjena poljoprivrednih proizvoda po regijama

U ovom dijelu dokumenta, posmatrana je struktura BiH robne razmjene poljoprivrednim proizvodima sukladno s WTO klasifikaciji i međunarodnoj HS klasifikaciji, prema kojoj se poljoprivredni proizvodi razvrstavaju po glavama Carinske tarife od 1 do 24.

Usporedni pregled razmjene poljoprivrednim proizvodima, 2010-2012.godina (Mil. KM)

Razdoblje	Uvoz	Rast/Pad %	Izvoz	Rast/Pad %	Opseg	Rast/Pad %	Deficit	Rast/Pad %	Pokrivenost %
2010	2.555,28	-	612,83	-	3.168,11	-	-1.942,44	-	23,98%
2011	2.837,49	11,04%	689,03	12,43%	3.526,52	11,31%	-2.148,46	10,61%	24,28%
2012	2.450,16	-13,65%	705,92	2,45%	3.156,07	-10,50%	-1.744,24	-18,81%	28,81%

Izvor: Agencija za statistiku BiH

* Poljoprivredni proizvodi su razvrstani sukladno s WTO klasifikaciji

U BiH robnoj razmjeni poljoprivrednim proizvodima za 2012. godinu, u usporedbi na prethodnu godinu, zabilježen je pad uvoza od 13,65%, dok je na strani izvoza zabilježen blagi rast od 2,45%. Kao posljedica toga došlo je do pada deficita od 18,81% i većeg postotka pokrivenosti koji iznosi 28,81%. U ukupnoj bh. razmjeni poljoprivrednih proizvoda u 2012. godini najveći udio imaju zemlje potpisnice CEFTA-e (55,08 %), te članice EU (33,73%).

Robna razmjena poljoprivrednih proizvoda po regijama za 2012. godinu (milijuna KM)

Region	Izvoz	% u ukupnom izvozu	Uvoz	% u ukupnom uvozu	Pokrivenost (%)	Opseg	% u opsegu	Deficit /suficit
EU	204,98	29,04%	859,70	35,09%	23,84%	1.064,68	33,73%	-654,72
CEFTA	466,56	66,09%	1.271,88	51,91%	36,68%	1.738,44	55,08%	-805,33
EFTA	3,77	0,53%	3,68	0,15%	102,58%	7,45	0,24%	0,10
UoST*	11,82	1,67%	57,91	2,36%	20,41%	69,73	2,21%	-46,09
Ostatak svijeta	18,79	2,66%	256,99	10,49%	7,31%	275,78	8,74%	-238,19
Ukupno	705,92	100,00	2.450,16	100,00	28,81%	3.156,07	100,00	-1.744,24

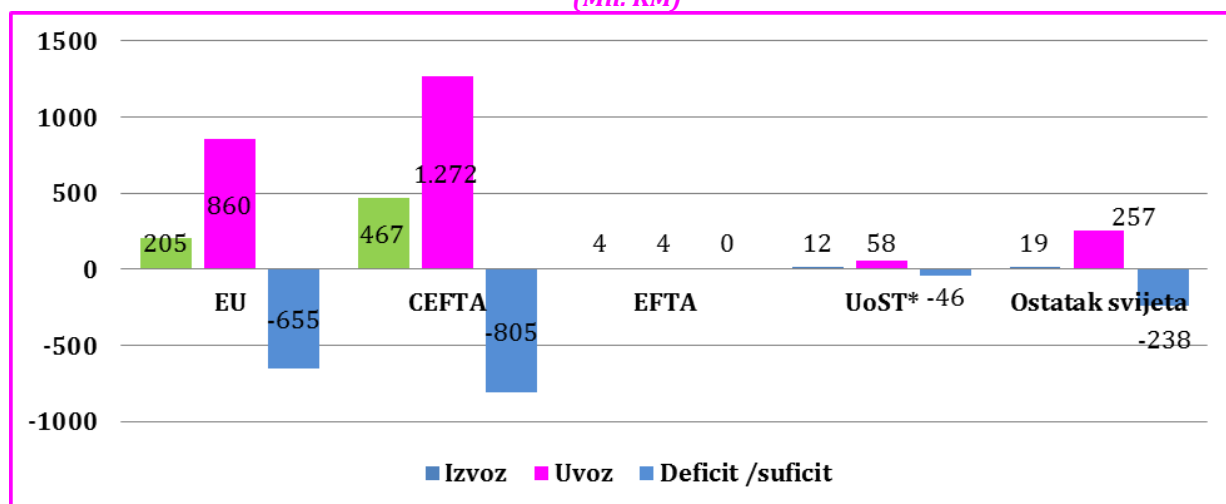
Izvor: Agencija za statistiku BiH

* Zemlje Ugovora o slobodnoj trgovini (Turska)

** Poljoprivredni proizvodi su razvrstani sukladno s WTO klasifikacijom

U ukupnom bh. izvozu poljoprivrednih proizvoda potpisnice CEFTA-e sudjeluju s 66,09%, a članice EU s 29,04%. U ukupnom bh. uvozu poljoprivrednih proizvoda potpisnice CEFTA-e sudjeluju s 51,91%, a članice EU s 35,09%.

Grafikon 10. Robna razmjena poljoprivrednim proizvodima po regionima za 2012. godinu (Mil. KM)

Uporedni pregled BiH razmjene poljoprivrednim proizvodima po regijama (Mil. KM)

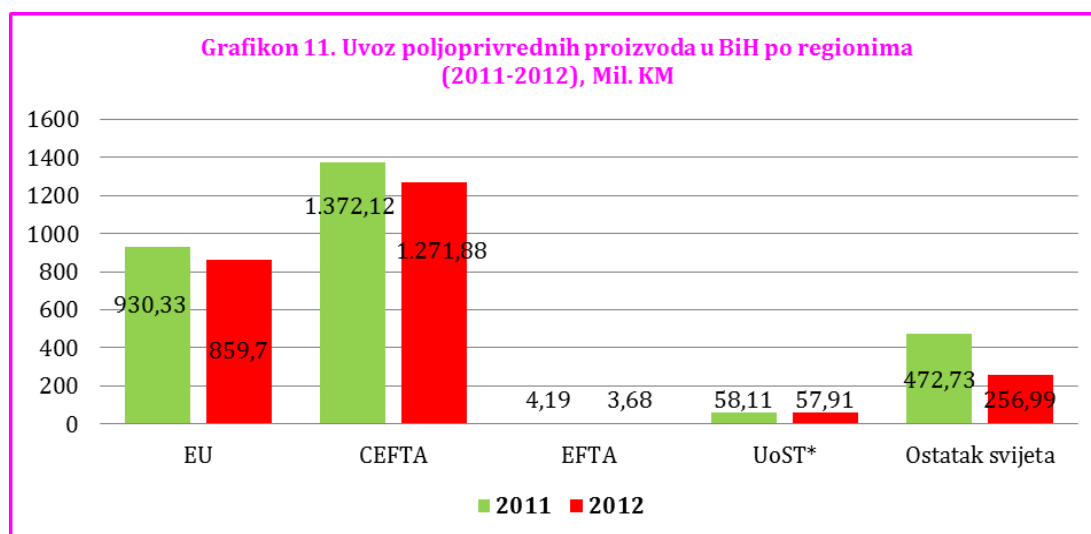
Region	2011				2012				Rast/Pad 2012/2011	
	Uvoz		Izvoz		Uvoz		Izvoz		Uvoz	Izvoz
	Vrijednost	Sudjelovanje	Vrijednost	Sudjelovanje	Vrijednost	Sudjelovanje	Vrijednost	Sudjelovanje		
EU	930,33	32,79%	216,39	31,41%	859,70	35,09%	204,98	29,04%	-7,59%	-5,28%
CEFTA	1.372,12	48,36%	440,36	63,91%	1.271,88	51,91%	466,56	66,09%	-7,31%	5,95%
EFTA	4,19	0,15%	4,18	0,61%	3,68	0,15%	3,77	0,53%	-12,32%	-9,78%
UoST*	58,11	2,05%	9,41	1,37%	57,91	2,36%	11,82	1,67%	-0,35%	25,55%
Ostatak svijeta	472,73	16,66%	18,68	2,71%	256,99	10,49%	18,79	2,66%	-45,64%	0,59%
Ukupno	2.837,49	100,00	689,03	100,00	2.450,16	100,00	705,92	100,00	-13,65%	2,45%

Izvor: Agencija za statistiku BiH

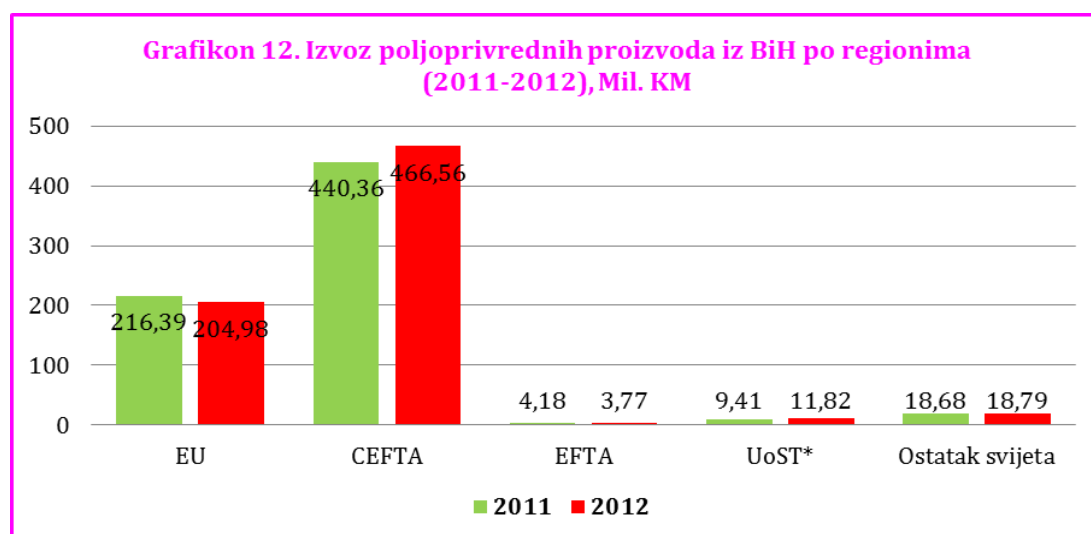
* Zemlje Ugovora o slobodnoj trgovini (Turska)

** Poljoprivredni proizvodi su razvrstani sukladno WTO klasifikaciji

Podaci iz tabele pokazuju da je došlo do pada uvoza poljoprivrednih proizvoda u 2012. godine za 13,65% u usporedbi na prethodnu godinu, a izvoz se povećao za 2,45%. U 2012. godini zabilježen je pad uvoza poljoprivrednih proizvoda po regijama, EU za 7,59%, zemalja CEFTA-e za 7,31%, zemalja EFTA-e za 12,32%, iz Turske (UoST) za 0,35%, te iz zemalja Ostataka svijeta za 45,64%.

Izvoz poljoprivrednih proizvoda za 2012. godinu bilježi pad u zemlje EU za 5,28%, izvoz istih u zemlje potpisnice CEFTA-u je povećan za 5,95%. Najveći pad izvoza poljoprivrednih proizvoda ostvaren je kod zemalja EFTA-e i to za 9,78%, dok je izvoz poljoprivrednih proizvoda u zemlje UoST (Turska) povećan za 25,55% i u zemlje Ostataka svijeta za 0,59%.

5.4. Razmjena poljoprivrednih proizvoda s Hrvatskom i Srbijom

5.4.1. Robna razmjena s Hrvatskom

Ukupan opseg razmjene poljoprivrednih proizvoda Bosne i Hercegovine s Hrvatskom za 2012. godine iznosio je 801,77 milijuna KM, što predstavlja pad od 6,24% u usporedbi na prethodnu godinu kada je ukupna razmjena iznosila 855,19 milijuna KM. Uvoz poljoprivrednih proizvoda iz Hrvatske za 2012. godinu iznosio je 595,31 milijun KM, te je manji za 9,23% u usporedbi na prethodnu godinu. Izvoz poljoprivrednih proizvoda u Hrvatsku za 2012. godinu iznosio je 206,46 milijuna KM, te je u usporedbi na prethodnu godinu veći za 3,58%.

Usporedni pregled razmjene poljoprivrednim proizvodima s Hrvatskom

Opis	2010	2011	2012	Rast/Pad 2011/2010	Rast/Pad 2012/2011
Uvoz iz Hrvatske	606,32	655,86	595,31	8,17%	-9,23%
Izvoz u Hrvatsku	170,98	199,33	206,46	16,58%	3,58%
Opseg robne razmjene	777,3	855,19	801,77	52,14%	-6,24%
Deficit/suficit	-435,34	-456,53	-388,85	4,87%	-14,83%

Izvor: Agencija za statistiku BiH

* Poljoprivredni proizvodi su razvrstani sukladno WTO klasifikaciji

Ulaskom Hrvatske u EU (1. srpnja 2013. godine) izvoz bh. proizvoda na ovo tržište podliježe ispunjavanju propisanih uvjeta za uvoz u EU i puštanje u promet na europsko tržište. S obzirom da je europsko zakonodavstvo vrlo razvijeno, današnja situacija implicira da gotovo svaki proizvod koji se želi izvesti u neku od članica mora ispunjavati niz općih i posebnih uvjeta. Postoji nekoliko skupina proizvoda čiji je opstanak na tržištu Hrvatske izravno povezan s blagovremenim ispunjavanjem propisanih uvjeta EU. To su, u prvom redu, propisi koji se odnose na proizvode životinjskog podrijetla, od kojih BiH trenutno ispunjava uvjete za izvoz ribe i ribljih proizvoda:

- Žive životinje – Glava 01,
- Meso i jestivi klaonički proizvodi – Glava 02,
- Mlijeko i mliječni proizvodi, konzumna jaja, med – Glava 04;
- Prerađevine od mesa i riba – Glava 16.

Od navedene četiri skupine proizvoda, tri grupe ulaze u deset najznačajnijih izvoznih skupina proizvoda u Hrvatsku, gdje su glavni izvozni proizvodi (Glava CT 4) mlijeko, ptičija jaja, med i slično.

**Struktura bh. razmjene poljoprivrednih proizvoda s Hrvatskom u 2012. godini
(milijun KM)**

Rb.	Glava CT	Opis	Izvoz	Pokrivenost	% Izvoza
1	4	Mlijeko, ptičja jaja, med, i slično	45,59	62,37%	49,44%
2	15	Biljna i životinjska mast	48,15	175,53%	63,45%
3	22	Pića, alkoholi i sirće	25,28	20,32%	62,58%
4	19	Proizvodi na bazi žitarica, mlijeka, i slično	27,19	101,14%	51,78%
5	7	Povrće, korijenje i gomolji za jelo	7,11	200,13%	27,86%
6	20	Proizvodi od povrća, voća i slično	8,00	84,24%	41,02%
7	2	Meso i drugi klanični proizvodi za jelo	7,88	61,91%	42,14%
8	16	Prerađevine od mesa, riba, ljuskara i slično	8,20	14,78%	18,92%
9	8	Voće za jelo; kore agruma, dinja, lubenica	6,72	110,93%	17,76%
10	21	Razni proizvodi za ishranu	6,77	12,12%	45,72%

Izvor: Agencija za statistiku BiH

* Poljoprivredni proizvodi su razvrstani sukladno s WTO klasifikacijom

Uvoz poljoprivrednih proizvoda iz Hrvatske za 2012. godinu iznosio je 686,01 milijuna KM, što predstavlja 31,15% od ukupnog uvoza iz Hrvatske. Izvoz poljoprivrednih proizvoda u Hrvatsku za 2012. godinu iznosio je 213,53 milijuna KM, što predstavlja 18,33% od ukupnog izvoza u Hrvatsku. Pokrivenost uvoza izvozom u bh. razmjeni poljoprivrednih proizvoda s Hrvatskom za 2012. godinu je iznosila 31,13%.

5.4.2. Robna razmjena s Srbijom

Ukupan opseg razmjene poljoprivrednih proizvoda Bosne i Hercegovine s Srbijom za 2012. godinu iznosio je 680,22 milijuna KM, te predstavlja pad od 5,18%, u usporedbi prethodnu godinu, kada je ukupna razmjena iznosila 717,36 milijuna KM. Uvoz poljoprivrednih proizvoda iz Srbije za 2012. godinu iznosio je 584,99 milijuna KM, te je u usporedbi na isto razdoblje prethodne godine manji za 6,65%. Izvoz poljoprivrednih proizvoda u Srbiju za 2012. godinu iznosio je 95,23 milijuna KM, te je u usporedbi na prethodnu godinu veći za 5,00%.

Usporedni pregled razmjene poljoprivrednim proizvodima s Srbijom

Opis	2010	2011	2012	Rast/Pad 2011/2010	Rast/Pad 2012/2011
Uvoz iz Srbije	602,74	626,67	584,99	3,97%	-6,65%
Izvoz u Srbiju	90,65	90,69	95,23	0,04%	5,00%
Opseg robne razmjene	693,40	717,36	680,22	3,46%	-5,18%
Deficit/suficit	-512,09	-535,98	-489,77	4,66%	-8,62%

Izvor: Agencija za statistiku BiH

*Poljoprivredni proizvodi su razvrstani sukladno s WTO klasifikacijom

5.5. Trgovinski sporazumi

5.5.1. Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju – provedba Privremenog sporazuma

Već petu godinu za redom (od 1. srpnja 2008. godine) nadležne institucije BiH, a preventivno Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH i Uprava za indirektno/neizravno oprezivanje BiH provode aktivnosti vezane za dosljednu primjenu Privremenog sporazuma. Sektor za carinsku politiku i tarife unutar Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je pravodobno pripremio Carinsku tarifu BiH za 2013. godinu („Službeni glasnik BiH“ broj 106/12), koja sadrži sve potrebne elemente, uključujući posebno naznačen carinski režim za svaku tarifnu liniju po MFN principu, uvoz iz EU, CEFTA članica, Irana i Turske. Carinska tarifa BiH za 2013. godinu se primjenjuje od 01.01.2013. godine.

Predstavnici Europske komisije i institucija Bosne i Hercegovine 17. i 18. travnja održali su 4. sjednicu Privremenog pododbora za poljoprivredu i ribarstvo. Tijekom sastanka predstavnici BiH su prezentirali ostvareni napredak u preuzimanju zakonodavstva EU u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja, sigurnosti hrane, zaštite zdravlja bilja i veterinarstva, i ispunjene obaveze iz Europskog partnerstva i SSP/Privremenog sporazuma za razdoblje ožujak 2011. godine - ožujak 2012. godine.

Informacije o provedbi Privremenog sporazuma

Članak 10. Privremenog sporazuma (članak 27. Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju-a) definira da se Protokolom 1 utvrđuju aranžmani za trgovinu prerađenim poljoprivrednim proizvodima, koji su u njemu navedeni. Od dana stupanja na snagu Privremenog sporazuma, BiH-a postupno smanjuje carine koje se primjenjuju na uvoz određenih prerađenih poljoprivrednih proizvoda podrijetlom iz Zajednice, navedenih u Aneksu II Protokola 1 o trgovini prerađenim poljoprivrednim proizvodima između Zajednice i BiH sukladno s vremenskim rasporedom utvrđenim za svaki proizvod u tom aneksu. Sukladno definiranoj dinamici snižavanja carina na prerađene poljoprivredne proizvode (Aneks II Protokola 1 Privremenog sporazuma) od 1. siječnja 2013. godine BiH je na uvoz određenih prerađenih poljoprivrednih proizvoda podrijetlom iz Zajednice smanjila carine s 40% MFN-a na 0% carine i s 20% MFN-a na 0% carine, što je vidljivo iz Carinske tarife BiH za 2013. godinu („Službeni glasnik BiH“ broj 106/12).

S prvim siječnjom 2013. godine sukladno s odredbama članak 12. Stav 4 Privremenog sporazuma (Članak 27. SSP-a) i Aneksom III, Bosna i Hercegovina je ukinula sve carine na primarne poljoprivredne proizvode podrijetlom iz Zajednice navedene u Aneksima III (a), III (b), III (c), III (d) i III (e).

Aneks	Implementacija odredbi PS - Aneks III	Godina
III (a)	BiH je <u>od dana stupanja na snagu Privremenog Sporazuma</u> ukinula sve carine koje se primjenjuju na uvoz određenih poljoprivrednih proizvoda podrijetlom iz Zajednice, navedenih u Aneksu III(a) (Carinska tarifa BiH „Sl. Glasnik BiH“ br.7/08).	01.07.2008.
III (b)	BiH je <u>1. siječnja prve godine nakon stupanja na snagu Privremenog Sporazuma</u> ukinula sve carine koje se primjenjuju na uvoz određenih poljoprivrednih proizvoda podrijetlom iz Zajednice, navedenih u Aneksu III(b) (Carinska tarifa BiH „Sl. Glasnik BiH“ br.100/09).	01.01.2009.
III (c)	BiH je <u>1. siječnja treće godine nakon stupanja na snagu Privremenog Sporazuma</u> ukinula sve carine koje se primjenjuju na uvoz određenih poljoprivrednih proizvoda podrijetlom iz Zajednice, navedenih u Aneksu III(c) (Carinska tarifa BiH „Sl. Glasnik BiH“ br.106/10).	01.01.2011.
III (d)	BiH je <u>1. siječnja pete godine nakon stupanja na snagu Privremenog Sporazuma</u> ukinula sve carine koje se primjenjuju na uvoz određenih poljoprivrednih proizvoda podrijetlom iz Zajednice, navedenih u Aneksu III(d) (Carinska tarifa BiH „Sl. Glasnik BiH“ br.106/12).	01.01.2013.
III (e)	BiH je <u>od dana stupanja na snagu Privremenog Sporazuma</u> ukinula carine koje se primjenjuju na uvoz određenih poljoprivrednih proizvoda podrijetlom iz Zajednice navedenih u Aneksu III (e) u okviru carinske kvote naznačene za date proizvode. Uvozi izvan kvota ostaju na razini utvrđenim po principu najpovoljnije nacije (MFN). Uprava za indirektno/neizravno oporezivanje BiH upravlja tarifnim kvotama, putem informacionog sustava «Quota BiH».	01.07.2008.

Sukladno s odredbama članka 12. stav 5. Protokolom 6 Privremenog sporazuma utvrđuju se aranžmani koji se primjenjuju na vina i alkoholna pića koja su u njemu navedena. Od dana stupanja na snagu Privremenog sporazuma stavom 3. Protokola 6 BiH-a je odobrila preferencijalnu nultu carinsku stopa za kvotu od 6.000 hl za kvalitetno pjenušavo vino i vino od svježeg grožđa (carinskih tarifnih oznaka ex 2204 10 i ex 2204 21), uz godišnje povećanje od 1.000 hl (godišnje povećanje se primjenjuje dok kvota ne dostigne maksimum od 8.000 hl).

U 2012. godini kvota za kvalitetno pjenušavo vino i vino od svježeg grožđa (carinskih tarifnih oznaka ex 2204 10 i ex 2204 21) je iznosila 8.000 hl i iskorištena je 78%, što je gotovo identično s stupnjem iskorištenosti u 2011. godini (79%) i predstavlja značajno povećanje u usporedbi na prethodne dvije godine, kada je iskorišteno 32% (2010. godina) i 29% (2009. godina).

Sukladno s definiranom dinamikom snižavanja carina na ribu i riblje proizvode (Aneks V. Privremenog sporazuma) od 1. siječnja 2013. godine BiH-a je na uvoz određenih ribljih proizvoda podrijetlom iz Zajednice smanjila carine s 20% MFN-a na 0%, što je vidljivo iz Carinske tarife BiH za 2012. godinu („Službeni glasnik BiH“ broj 106/12).

5.5.2. Sporazum CEFTA 2006

Pododbor za poljoprivredu, uključujući sanitarna i fitosanitarna pitanja

Pod predsjedavanjem Republike Albanije u Tirani je 29-30. svibnja 2012. godine održan peti sastanak Pododbora za poljoprivredu, uključujući sanitarna i fitosanitarna pitanja (SPS).

Nakon usvajanja Programa rada CEFTA Strane su izvršile pregled svojih poljoprivrednih politika, razmijenile informacije o trgovini poljoprivrednim proizvodima od zadnjeg sastanka i dali preliminarnu procjenu provedbe Dodatnog protokola i Aneksa 10.

Potpisivanjem Aneksa 10. i Dodatnog protokola Sporazuma 11. veljače 2011. godine Albanija, Hrvatska, Makedonija, Crna Gora, Moldavija i Srbija značajno su liberalizirale trgovinu poljoprivrednim proizvodima. Proces ratifikacije Dodatnog protokola Sporazuma je završen u siječnju 2012. godine.

Sukladno s Aneksom 10. Dodatnog protokola Sporazuma CEFTA nisu u cijelosti liberalizirani poljoprivredni proizvodi između:

- Bosne i Hercegovine i Albanije;
- Hrvatske i Srbije (ostale su određene carine i kvote);
- Hrvatske i Crne Gore (određene carine ostaju na strani Crne Gore);
- Makedonije i Moldavije (ostaje samo jedna kvota).

Zbog činjenice da je u bilateralnim ugovorima o slobodnoj trgovini, čije su carinske koncesije integrirane u CEFTA Sporazum, već ispregovarala visoki stupanj liberalizacije u oblasti poljoprivrednih proizvoda Bosna i Hercegovina nije učestovala u pregovorima o daljoj liberalizaciji, ali je kao Strana u CEFTA sporazumu aktivno uključena na realiziranju ovog cilja. Bosni i Hercegovini je ostao samo određeni broj poljoprivrednih proizvoda na zaštiti s Albanijom. Ulaskom Hrvatske u Europsku uniju i istupanjem iz Sporazuma CEFTA 2006 1. srpnja 2013. godine ostaju samo carine između Bosne i Hercegovine i Albanije, te jedna kvota između Makedonije i Moldavije, kako bi se ostvarila potpuna liberalizacija poljoprivrednog sektora u okviru CEFTA-e. Također, razgovarano je o ključnim pitanjima u trgovini poljoprivrednim proizvodima, sanitarnim i fitosanitarnim pitanjima (SPS), suradnji između CEFTA administracija, koordinaciji aktivnosti s ostalim CEFTA strukturama, bazi podataka o sanitarnim i fitosanitarnim pitanjima i suradnji s privatnim sektorom.

Ključna pitanja u trgovini poljoprivrednim proizvodima – analiza Matrice problema

Analiza baze podataka o pristupu tržištu je pokazala da je u 2012. godini postotak novonastalih problema nizak (4%), dok riješeni problemi predstavljaju 60% ukupnih barijera. Nadalje, gotovo jedna trećina pitanja dolazi iz sanitarnih i fitosanitarnih područja (26%), slijede pitanja povezana s inspekcijom prije pošiljke (18%), naknadama i porezima (15%). Po sektorima, najčešća barijera je u pićima i duhanskim proizvodima (28%), živim životinjama (9%) i povrću (9%). Strane su izvjestile o novim problemima i pružile ažurirane informacije o problemima koja su u tijeku, a koja su smatrana kao potencijalna nekarinska barijera u trgovini poljoprivrednim proizvodima između CEFTA Strana.

Sanitarna i fitosanitarna pitanja

SPS predstavnici su na sastanku izvjestili o novim propisima, procesu harmonizacije standarda s onim u EU, mogućnosti sklapanja sporazuma o međusobnom priznavanju dokumenata o ocjeni sukladnosti i najboljoj praksi u regiji. Strane su razgovarale o preporukama Organizacije za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD) u svezi s sanitarnim i fitosanitarnim pitanjima, posebno onim koje se bave zajedničkim sudjelovanjem CEFTA predstavnika na sastanacima Organizacije Ujedinjenih nacija za hranu i poljoprivredu (FAO), Međunarodnog društva za širenje bilja (IPPS) i Svjetske organizacije za zdravlje životinja (OIE).

Suradnja između CEFTA administracija

Predstavnik Međunarodne financijske korporacije (IFC) je predstavio preporuke i aktivnosti dogovorene na Radionici o mapiranju poslovnih procesa u agrobiznisu, održanoj u Sarajevu 17. svibnja pod pokroviteljstvom CEFTA Pododbora za carine i pravila podrijetla.

Kordinacija aktivnosti s ostalim CEFTA strukturama

Kordinacija s ostala dva Pododbora omogućuje razmjenu informacija o pitanjima, mjerama i aktivnostima vezanim za notifikaciju i smanjenje nekarinskih barijera u trgovini.

Projekt Sanitarna i fitosanitarna baza podataka (SPS)

Strane su se upoznale s Nacrtom projekta SPS baze podataka, koja je dio aktivnosti predviđenih u trogodišnjem Strateškom Programu rada Pododbora i jedan od prioriteta predsjedavanja Albanije tijekom 2012. godine. Glavni cilj baze podataka je povećanje transparentnosti i učinkovitija razmjene podataka u SPS području. Ovaj projekt početak će se implementirati u 2013. godini, pod predsjedavanjem Bosne i Hercegovine Podoborom za poljoprivredu i SPS.

Suradnja s privatnim sektorom

Predstavnik Albanskog udruženja za agrobiznis predstavio je iskustvo suradnje između kompanija u Albaniji i regiji, naglašavajući da Albanske kompanije imaju značajnu korist od CEFTA Sporazuma. Sporazum je stvorio pozitivnu klimu za investicije, bolji pristup financijama i trgovini budući da je omogućio trgovanje bez carine za više od 90% proizvoda. Također je istakao da kompanije u Albaniji redovito surađuju s kolegama u drugim CEFTA Stranama.

6. POTPORA POLJOPRIVREDI BOSNE I HERCEGOVINE ZA 2012.GODINU

Proračunsku 2012. godinu karakterizirala je proračunska kriza na svim razinama vlasti. Iako je došlo do blagog rasta potpore karakteristika godine, koja je iza nas, su kašnjenja u isplati poticaja, prebacivanja dugovanja, donošenje nekih od rješenja koja, u najmanju ruku, nisu sretna za poljoprivredne proizvođače. U ovom uvodnom dijelu ukratko je dat osvrt na temeljne promjene koje su se desile u prethodnoj godini, a koje su vezane za agrarne politike, odnosno politiku potpore poljoprivrednim proizvođačima u Bosni i Hercegovini uopće.

Federacija Bosne i Hercegovine: Pozitivni učinci izmjene regulatornog okvira potpore u 2011. godini, odnosno uvođenje pravilnika o potporama umjesto dotadašnjih Odluka koje je donosio ministar, umanjeni su njihovim čestim izmjenama i dopunama. Kašnjenja u donošenju pravilnika za 2012. godinu, kao i za tekuću 2013. godinu postala su uobičajena praksa u Federaciji BiH. Isplate poticaja su išle vrlo teško, neredovito i često su bile rezultat akcija u vidu prosvjeda od strane samih proizvođača u Federaciji. Ovo nezadovoljstvo je konstantno prisutno od samog objavljivanja Pravilnika. Zbog toga su i izmjene istih bile vrlo česte. Dugovanja koja se prenose iz godine u godinu predstavljaju sve veći problem za Ministarstvo. Kantonalna ministarstva također bilježe probleme, kao i entitetski razina. Glavna novina, kada je poticaj s Federalne razine u pitanju, je uvođenje mjera potpore poljoprivrednim proizvođačima - povratnicima u Republiku Srpsku u iznosu od 10 milijuna KM. Za ovu namjenu, sredstva su obezbijedena kroz proračun Ministarstva poljoprivrede, dok se implementacija odvijala udruženo putem Federalnog ministarstva poljoprivrede i Federalnog ministarstva za izbjegla i raseljena lica. Druga bitna novina je uvođenje izvoznih poticaja za poljoprivredne proizvođače/izvoznike u Federaciji.

Republika Srpska: Kao i u slučaju Federacije i poljoprivrednici u RS su imali tešku godinu. Iako je pravilnik o poticajima donesen na vrijeme, samo realiziranje teče dosta teško. Najveći problem su predstavljala dugovanja iz prethodnih godina, ali i dugovanja proizvođača ka robnim rezervama za regresirane inpute. Izmjene pravilnika koje su učinjene 2011. godine u smislu da se za ostvarenu proizvodnju n godine potpora ostvaruje u $n+1$ godini nije povoljno rješenje za proizvođače, te je potpuno jasno da je urađena s ciljem rasterećenja pritiska na poljoprivredni proračun. Druga izmjena sustava potpore je urađena u 2012. godini, kada je zbog nelikvidnosti proračuna donijeta odluka da se bankarski sektor uključi u isplatu poticaja kao posrednik. Banke su isplaćivale poticaje poljoprivrednicima na temelju pozitivnog rješenja izdanog od strane Ministarstva zaračunavajući određenu kamatu, a Ministarstvo je naknadno bankama isplaćivalo dug koji je nastao uz naprijed dogovorenu kamatu.

Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine: Kao i u slučaju Federacije, i Republike Srpske, i u Distriktu Brčko situacija nije bila posebno bolja. Iako se mogu pohvaliti dosadašnjom potporom, kako u smislu kreiranja rješenja potpore tako i redovitosti isplata, zbog opće krize proračuna u BiH ni u Brčko Distriktu u 2012. godini potpora se nije mogla ostvariti na vrijeme. Karakteristike godine su dugovanja za pojedine mjere i prijenos dugovanja iz prethodne godine. Regulatorni okvir se nije mijenjao tijekom 2012.godine.

6.1. Ukupna izdvajanja za poljoprivredu i ruralni razvoj BiH i struktura po entitetima

Potpore poljoprivrednim proizvođačima u Bosni Hercegovini u 2012. godini se odvijala po istom ili vrlo sličnom sustavu kao i prethodnih godina. Izmjene koje su načinjenje u regulatornom okviru, kao i u samom sustavu provedbe, su već pomenute u uvodnom izlaganju. Pravni okvir je ostao neizmjenjen na način da se u Republici Srpskoj zadržalo reguliranje poticaja putem Zakona o obezbjeđenju i usmjeravanju sredstava za poticanje poljoprivrede i sela, te Pravilnikom o uvjetima i načinu ostvarivanja novčanih poticaja. Izmjene pravnog okvira iz 2011. godine u Federaciji su se zadržale i tijekom 2012.godine, tako da u tom pogledu nije bilo značajnijih

odstupanja. Brčko Distrikt također nije mijenjao zakonski i podzakonski temelj. Karakteristika svih razina vlasti koje pružaju potporu poljoprivrednim proizvođačima je zaostajanje izdvajanja za mjere investicijskih ulaganja na račun potpore proizvodnji, zbog proračunskih problema. Kada je riječ o samim izdvajanjima za potporu poljoprivredi i ruralnom razvoju u Bosni i Hercegovini u 2012. godini, možemo konstatirati da je u usporedbi na prethodnu godinu došlo do povećanja izdvajanja na svim razinama, u Federaciji Bosne i Hercegovine, Republici Srpskoj i Brčko Distriktu. S tim u svezi u prošloj godini, na ukupno razini, zabilježen je porast izdvajanja za oko 15.833.697 KM.

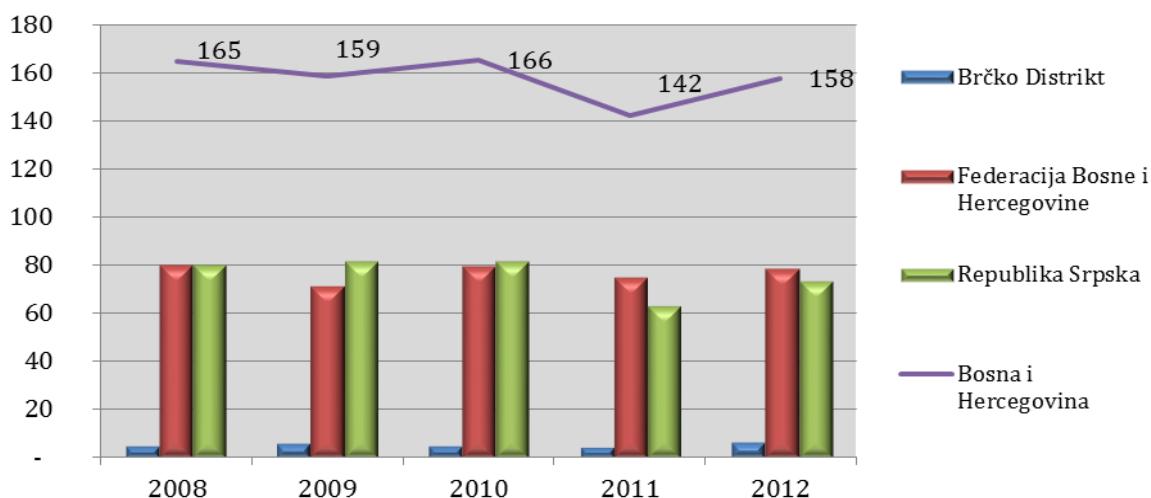
Poljoprivredni proračuni u BiH (2008-2012), KM

	2008	2009	2010	2011	2012
Brčko Distrikt BiH	4.646.316	6.055.822,8	5.066.820,9	4.557.774	6.505.534
Federacija BiH⁵	80.068.922	71.126.748	79.393.279	74.636.608	78.215.847
Republika Srpska	80.000.000	81.547.605	81.186.160,2	62.862.495	73.169.194
Bosna i Hercegovina	164.715.238	158.730.176	165.646.260	142.056.878	157.890.575

Izvor: Ured za harmonizaciju sustava plaćanja u poljoprivredi, prehrani ruralnom razvoju BiH, na temelju podataka entitetskih/kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjela za poljoprivredu BD BiH

Ukupan proračun u 2012. godini za poljoprivredu BiH iznosio je 157.890.575 KM, što predstavlja povećanje za oko 11,14%, u usporedbi na prošlu godinu. Porast izdvajanja je zabilježen u Federaciji BiH, Republici Srpskoj i Brčko Distriktu. Ipak ova razina potpore (2012) još uvijek je manji u usporedbi na razdoblje prije 2011. godine, što ukazuje da još uvijek nije došlo do oporavka od recesije.

Grafikon 13. Poljoprivredni proračuni u BiH za razdoblje 2008 – 2012 (milijuna KM)

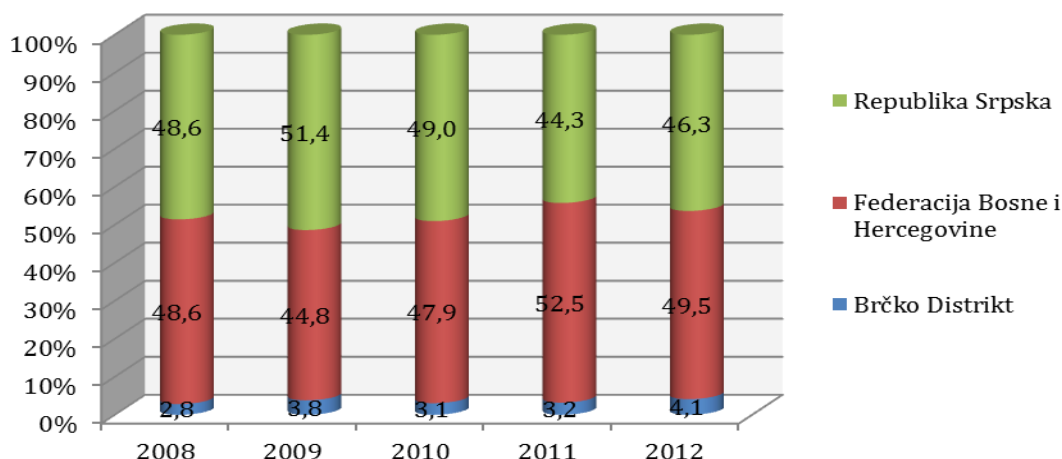

Izvor: Ured za harmonizaciju sustava plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH, na temelju podataka entitetskih/kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjel za poljoprivredu BD BiH

⁵ Poticaji za Federaciju BiH uključuju i potporu s kantonalnih razina za 2012. godinu nedostaju podaci o isplataima iz četiri kantona: Srednjobosanski, Zapadnohercegovački, Tuzlanski i Posavski kanton. Herecegovačkoneretvanski kanton, kao i prethodnih godina, nije imao proračun za potporu poljoprivredi i ruralnom razvoju.

Posmatrajući ukupnu potporu za poljoprivredu i ruralni razvoj na razini BiH, vidljivo je da u gotovo istom omjeru učestvuju oba entiteta (Federacija Bosne i Hercegovine i Republika Srpska). Međutim, i ove godine, kao i prethodne, Federacija ima prednost u potpori, dok najmanji opseg potpore u apsolutnom iznosu je svakako s razine Brčko Distrikta BiH, što je i razumljivo obzirom na veličinu Distrikta (grafikon 14).

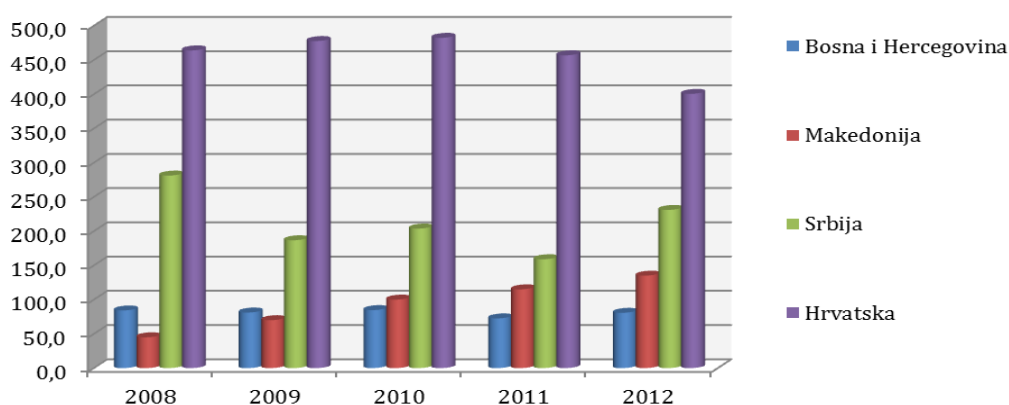
Grafikon 14. Struktura poljoprivrednog proračuna u BiH za razdoblje 2008 – 2012 (entiteti i Distrikt BD)

Izvor: Ured za harmonizaciju sustava plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH, na temelju podataka entitetskih/kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjel za poljoprivredu BD BiH

Kako bi dobili jasniju sliku razine potpore poljoprivrednicima u BiH, urađena je usporedba domaće proračunske potpore⁶ s istovjetnom potporom u zemljama okruženja (grafikon 15). Kako je iz grafikona i vidljivo, razina potpore poljoprivredi i ruralnom razvoju u BiH je daleko ispod razine u zemljama s kojima BiH ima najveću trgovinsku razmjenu, odnosno koje su nam i konkurenti i partneri.

Grafikon 15. Usporedba poljoprivrednog proračuna Bosne i Hercegovine i susjednih zemalja (milijuna EUR-a)

Izvor: Ured za harmonizaciju sustava plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH, na temelju podataka entitetskih/kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjel za poljoprivredu BD BiH

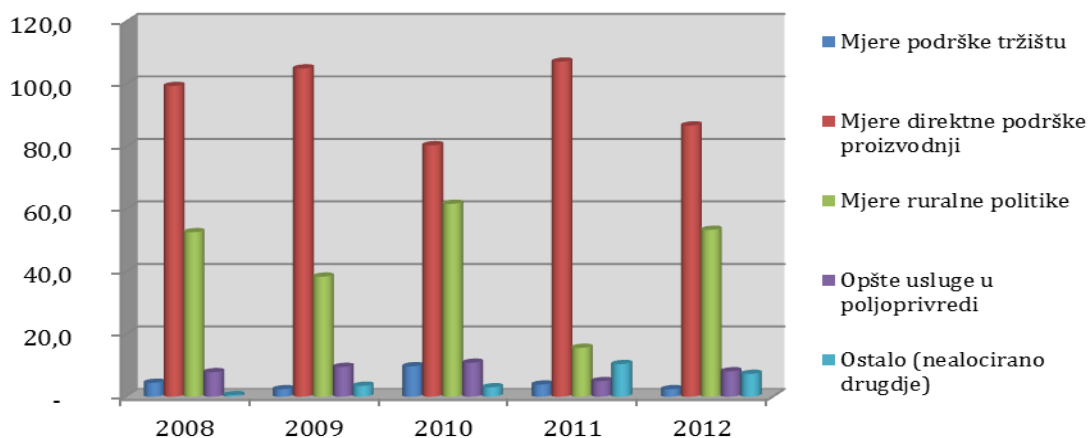
⁶ Računata je samo proračunska komponenta potpore, poljoprivreda može uživati potporu i kroz tzv. neračunsku potporu, koja proizilazi prije svih iz vanjsko-trgovinske zaštite, odnosno drugih mjera regulacije trgovine i tržišta poljoprivrednih proizvoda.

Usporedba je urađena na razini petogodišnjeg razdoblja na temelju dostupnih podataka. Iz grafikona je vidljivo da je najveća razina potpore u regiji u razdoblju 2008 – 2012. godina, zabilježen u Hrvatskoj, prosječno 456,3 milijuna EUR-a, zatim po izdvajanju slijedi Srbija s 212,3 milijuna EUR-a, sljedeća je Makedonija s 93 milijuna EUR-a, Bosna i Hercegovina se nalazi na posljednjem mjestu s prosjekom od 80,6 milijuna EUR-a. Kada je riječ o trendu izdvajanja može se reći da najpozitivniji trend ima Makedonija koja je u usporedbi na 2008. u 2012. godini povećala izdvajanja za poljoprivredu za 90 milijuna EUR-a (s 45, u 2008 na 135 milijuna EUR-a, u 2012. godini), ostale tri zemlje imaju manje više stabilnu razinu izdvajanja (promjene koje su primijetne više su rezultat kursnih fluktuacija nego promjena u visini izdvajanja). Uzimajući u obzir razine proračunske potpore kao i stupanj zaštite domaće poljoprivredne proizvodnje jasno je da se BiH poljoprivredni proizvođači nalaze u neravnopravijem položaju, u usporedbi na proizvođače iz susjedstva.

6.2. Struktura potpore po skupinama mjera

Kao i prethodnih godina, mjere koje su klasificirane kao mjere izravne potpore proizvodnji imaju prednost u potpori poljoprivrednicima u Bosni i Hercegovini (grafikon 16). Od ukupnih 157.890.575 milijuna KM koliko je realizirano kroz potporu poljoprivredi i ruralnom razvoju u BiH na ovu skupinu mjera otpada 86.735.520 milijuna KM ili 55% , što predstavlja više od polovine od ukupno realiziranih sredstava. Međutim, iako je kroz ovu skupinu mjera realiziran najveći opseg potpore u 2012. godini, u usporedbi na prethodnu godinu zabilježen je pad izdvajanja u relativnom iznosu od 20,5%, a na konto drugih mjera prije svega mjera ruralne politike. Ovo bi trebao da bude ohrabrujući znak, odnosno znak prevazilaženja krize, obzirom da se u kriznim godinama više pažnje posvećuje potpori proizvodnjama. Mjere ruralnog razvoja tako su zabilježile rast od čak (242%), odnosno 37,7 milijuna KM u apsolutnim iznosima u usporedbi na godinu prije (u 2011. godini 15.622.326 milijuna KM, dok je u 2012. godini ostvarila razinu od 53.365.517 milijuna KM, što je uvećanje od 37.743.191 milijuna KM).

Grafikon 16. Struktura poljoprivrednog proračuna u BiH za razdoblje 2008–2012 po skupinama mjera potpore (milijuna KM)

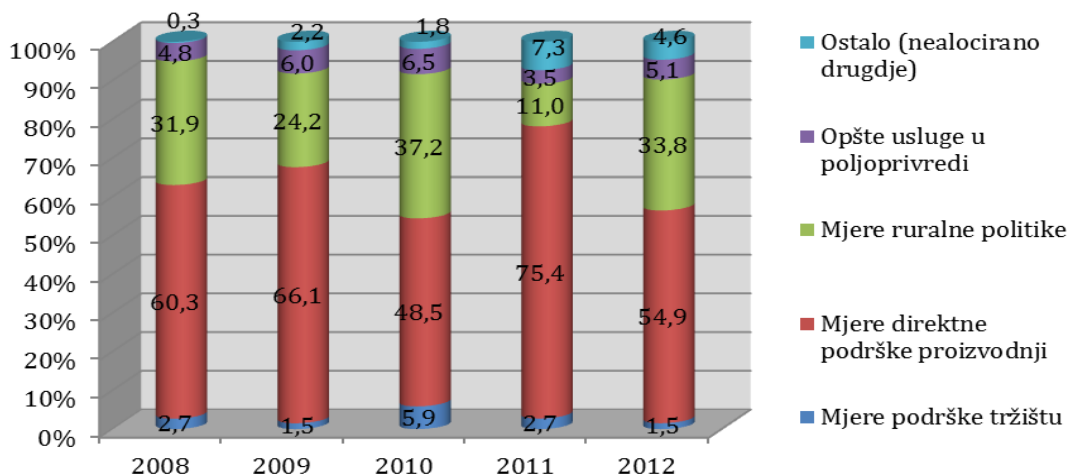

Izvor: Ued za harmonizaciju sustava plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH, na temelju podataka entitetskih/kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjel za poljoprivredu BD BiH

Povećanje izdvajanja za mjere ruralne politike je svakako pozitivan pomak, s obzirom na vrlo važne komponente ove politike koje se prije svega ogledaju u investicijskim ulaganjima. Skupina općih usluga u poljoprivredi je također zabilježila rast izdvajanja u ukupnom iznosu od 8,1 milijun KM, što je uvećanje od 3,1 milijun KM, u usporedbi na prethodnu godinu. Mjere potpore tržištu bilježe ponovo pad izdvajanja u usporedbi na prethodnu godinu i to u iznosu od 1,4 milijuna KM.

Ostalo/nealocirano i dalje bilježi visok udio u ukupnoj potpori, ali je zahvaljavajući nešto većoj disciplini u izvještavanju, ove godine manji nego prethodnih godina. Tako bilježimo smanjenje ovog konta za 2012. godinu od 3,14 milijuna KM

Grafikon 17. Struktura poljoprivrednog proračuna u BiH za razdoblje 2008–2012 po skupinama mjera (%)

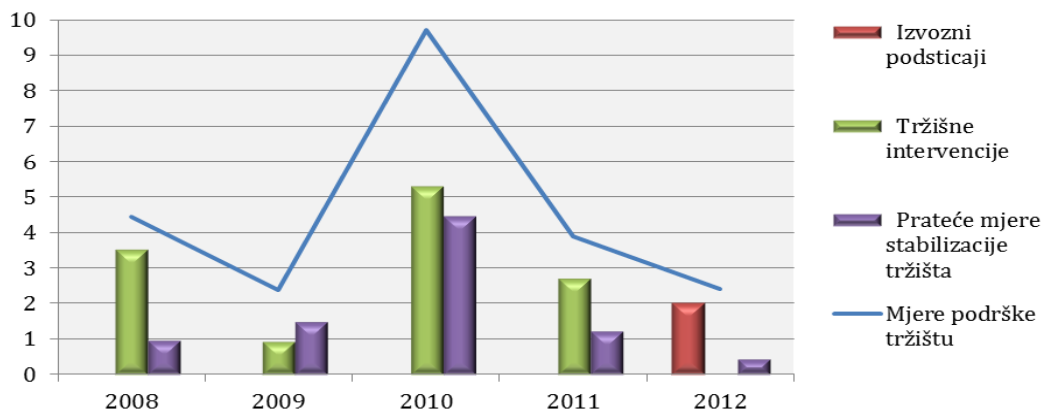
Izvor: Ured za harmonizaciju sustava plaćanja u poljoprivredi, prehrani ruralnom razvoju BiH, na temelju podataka entitetskih/kantonálnih ministarstava poljoprivrede i Odjel za poljoprivredu BD BiH

6.2.1. Struktura mjera potpore u okviru pojedinačnih skupina

Mjere potpore tržištu

Iako u zvaničnim dokumentima postoje identificirane kao oblik potpore poljoprivredi i određena sredstva se izdvajaju za mjere koje se mogu klasificirati kao mjere potpore tržištu, aktivan i adekvatan mehanizam cjenovno-tržišne politike u BiH još uvijek nije uspostavljen. Stoga i sve mjere koje su ovdje prikazane/klasificirane imaju karakter *ad hoc* mjera, a ne sustavnih rješenja koja imaju snagu održati stabilnim cijene i poljoprivredna tržišta. Možda je ovo razlog zašto je opseg izdvajanja za ovu grupu mjera i dalje najmanji, odnosno zašto se ovim mjerama daje manje značaja. Nakon značajnijeg rasta izdvajanja za ovu grupu mjera u 2010. 2011. i 2012. godini došlo je do ponovnog pada izdvajanja. U 2012. godini ukupno je izdvojeno 2,4 milijuna KM, odnosno 1,5% od ukupnog proračuna za poljoprivredu, što je smanjenje u usporedbi na prethodnu godinu za oko 1,4 milijuna KM.

Grafikon 18. Mjere potpore poljoprivrednom tržištu u BiH - struktura (milijuna KM)

Izvor: Ured za harmonizaciju sustava plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH, na temelju podataka entitetskih/kantonálnih ministarstava poljoprivrede i Odjel za poljoprivredu BD BiH

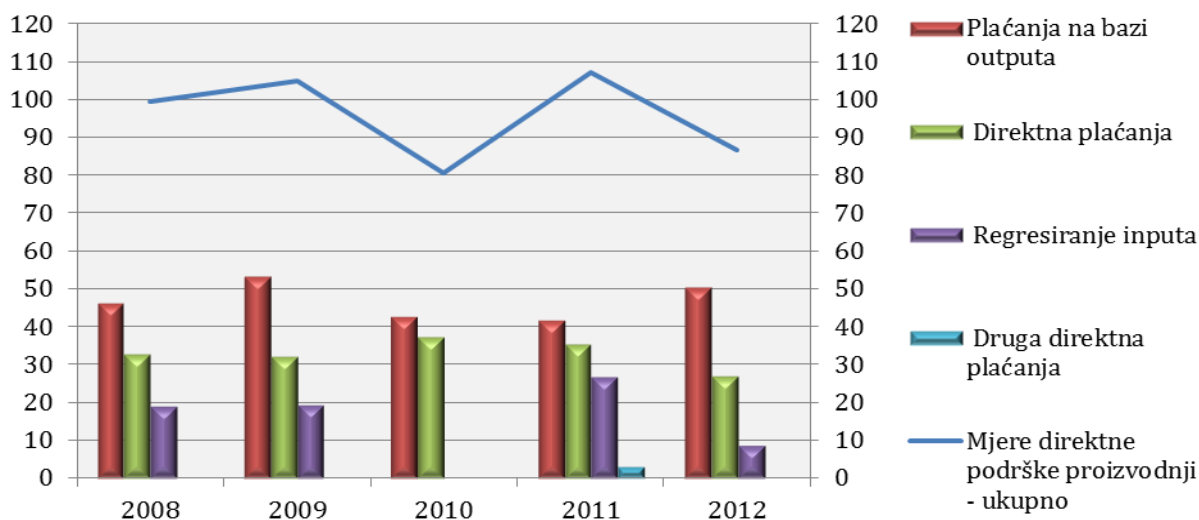

Ono što karakterizira za ovu grupu mjera i 2012. godinu je uvođenje izvoznih subvencija kao mjere potpore tržištu, a koja do sada nije bila na snazi u BiH. Ovu mjeru uvelo je Federalno ministarstvo poljoprivrede kao pomoć kod izvoza domaćih poljoprivrednih proizvoda u ukupnom iznosu od 1,98 milijuna KM. Prema raspoloživim informacijama, izvozne naknade su isplaćene za izvoznike koji su izvozili: voće, povrće, mlijeko i mesne prerađevine. Od ostalih mjera tržišno cjenovne politike jedino je bila zastupljena mjera „prateće mjere stabilizacije poljoprivrednog tržišta“ u iznosu 414.841 KM. Interventnih otkupa nije bilo ili nisu dostavljeni adekvatni podaci.

Mjere izravne potpore proizvođačima/proizvodnjama

Kao što je u generalnom opisu strukture potpore rečeno, mjere izravne potpore proizvodnjama imaju najveću zastupljenost u ukupnom poljoprivrednom proračunu u Bosni i Hercegovini. Najveći opseg potpore ide kroz mjere izravne potpore proizvođačima/proizvodnjama. Ako u obzir uzmemo činjenicu da se ova skupina sastoji od mjera plaćanja na bazi outputa, zatim mjere izravnih plaćanja na bazi površina/grla, te regrese za varijabilne inpute onda ovakva situacija je i očekivana.

Grafikon19. Mjere izravne potpore proizvodnji u BiH- struktura (milijuna KM)

Izvor: Ured za harmonizaciju sustava plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH, na temelju podataka entitetskih/kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjel za poljoprivredu BD BiH

Nabrojane mjere su ustvari i temeljna potpora poljoprivredi, a ujedno su i najpopularnije mjere potpore proizvodnjama u Bosni i Hercegovini. Ukupna izdvajanja i trendovi za ovu grupu su već obrađeni u prethodnom dijelu, tako da su u ovom dijelu predstavljena izdvajanja i kratak opis glavnih mjera koje čine grupu, kao i njihove trendove. Karakteristično je za ovu godinu, da je mjera plaćanja na bazi outputa vrlo dominantna, za razliku od prethodnih godina kada je razlika između ove mjere i mjere plaćanja na bazi površine/grla bila vrlo mala. Tako je u 2012. godini za ovu mjeru izdvojeno ukupno 50,4 milijuna KM, što je 30,1% od ukupne poljoprivredne potpore. Najveći iznos potpore kroz ovu mjeru uživaju proizvođači mlijeka. Na drugom mjestu su plaćanja na bazi površine/grla s ukupnim iznosom od 27,1 milijun KM, što je smanjenje u usporedbi na raniju godinu od 8,2 milijuna KM. Mjereno relativnim pokazateljima, ova plaćanja su zauzimala 17,2% od ukupne potpore poljoprivredi, što je smanjenje od 7,7% u usporedbi na godinu ranije. Skretanja kursa s izravnih plaćanja, na bazi površine/broja grla prema plaćanjima koja su vezana za opseg proizvodnje, svakako ne doprinosi ostvarenju strateških ciljeva, a to je postepena prilagodba domaće politike prema Zajedničkoj agrarnoj politici (ZAP), Europske unije.

Regresi za varijabilne inpute su mjera koja je treća po izdvajanju u okviru grupe mjera koje se računaju kao izravna potpora proizvodnji. Ova mjera, iako je zastupljena na teritoriji samo jednog entiteta (Republika Srpska) i jednog do dva kantona u Federaciji BiH (ali u daleko manjim

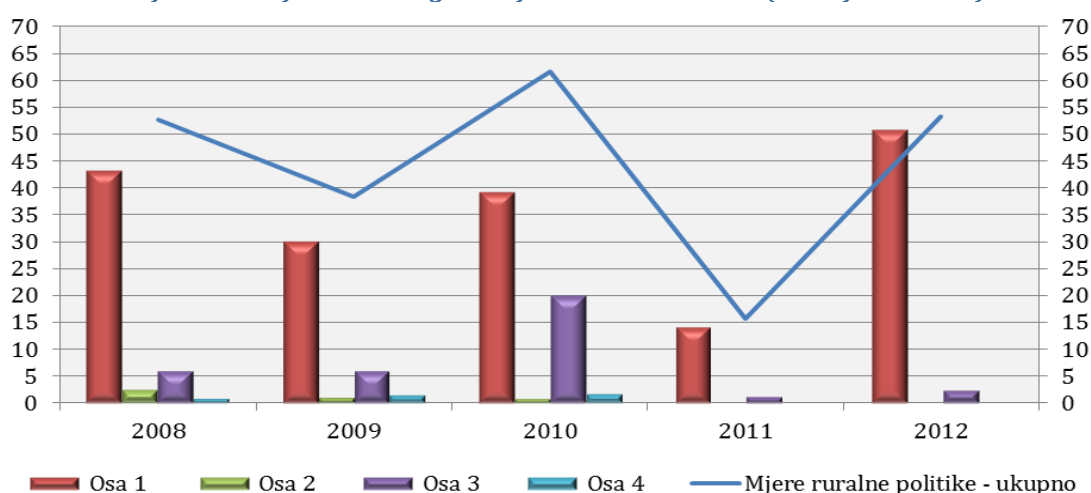
iznosima) je iznimno značajna. Ukupna izdvajanja za regrese (regresi za mineralno gnojivo i dizel gorivo) u prošloj godinu su iznosila 8,8 milijuna KM, što je značajno smanjenje u usporedbi na prethodnu godinu (od 17,8 milijuna KM). Ipak ovu vrijednost treba uzeti s dozom „rezerve“, jer je rezultat ovakog smanjenja najvjerovatnije dug za regrese. Primjetno je da se gotovo po pravilu svake druge godine iznos za regrese rapidno umanja, a onda sledeće godine rapidno uveća. Što je rezultat prije svega dugovanja koja se prenose u narednu godinu, tako da imamo ovolike razlike. Druga izravna plaćanja tradicionalno zauzimaju najmanji opseg potpore kroz mjere izravne potpore proizvodnjama. Ova plaćanja su u 2012. godini iznosila nešto više od 324 hiljade KM.

Mjere ruralnog razvoja

Kao i ranijih godina, druga skupina mjera po visini izdvajanja su mjere ruralnog razvoja. Nakon oštrog pada izdvajanja za ovu grupu mjera u 2011. godinu kada je izdvojeno nešto više od 15, 6 milijuna KM, što je bilo izravna posljedica prestrukturiranja potpore u korist potpora proizvodnjama (karakteristično za krizne godine), u prošloj godini je došlo do oporavka izdvajanja za ovu grupu mjera. Tako je u 2012. godini iznos plaćanja za ruralne mjere bio gotovo na razini od prije dvije godine (2010.godine) kada je bio na najvišoj razini (61,6 milijuna KM). Ukupno je izdvojeno 53,4 milijuna KM, što je oko 33,8% od ukupnog poljoprivrednog proračuna. Ovako visok iznos sredstava za mjere ruralnog razvoja rezultat su pomoći za povratnike u Republici Srpskoj, za koju je Federacija, kroz mjere ruralnog razvoja (investiciona ulaganja) izdvojila u ukupnom iznosu od 7,8 milijuna KM.

Najveći iznos, kao između ostalog i prethodnih godina, bilježi *Osa 1* ruralnog razvoja, odnosno unapređenje konkurentnosti. Za ovu osu je ukupno izdvojeno 50,7 milijuna KM (32,2%) što je najveći iznos tijekom razdoblja 2008-2012. godina, a obzirom na razine izdvajanja od prije 2008. godine i najveći iznos zabilježen uopće. Naravno, najviše sredstva su završila kao investicije, odnosno ulaganja u stalna sredstva, što je s obzirom na razinu opremljenosti poljoprivrede i logično, ali i pohvalno. Pozitivan efekat i utisak umanjuje sustav provedbe mjera, kako investicionih ulaganja tako i drugih mjera ruralnog razvoja, a koje su namijenjene izravno poljoprivrednim proizvođačima. Vaninstitucionalne ili institucionalne komisije koje se formiraju *ad hoc*, a koje imaju potpuno autonomno pravo odlučivanja o odobravanju određenog projekta, bez uključivanja stručnih službi ministarstva svakako je nešto što nije najbolje riješeno.

Grafikon 20. Mjere ruralnog razvoja u BiH – struktura (u milijunima KM)

Izvor: Ured za harmonizaciju sustava plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH, na temelju podataka entitetskih/kantonálnih ministarstava poljoprivrede i Odjel za poljoprivredu BD BiH

Osa 3 je također već standardno druga po izdvajanju za mjere ruralne politike, mada po opsegu nije ni blizu ranijim godinama (2010. godine i ranije). Tako je u 2012. godini za ovu Osa-u, izdvojeno ukupno 2,4 milijuna KM, što je povećanje u usporedbi na prethodnu od 1,17 milijuna KM. Najveći opseg sredstava za ovu osu ide kroz mjere ruralne infrastrukture, bilo da se radi o putevima ili nekoj drugoj infrastrukturi. Osa 2 bilježi standardno nisko izdvajanje, što je još gore bilježi kontinuiran negativni trend od početka posmatranog razdoblja. Prošle godine je za ovu osu izdvojen gotovo istovjetan iznos sredstava kao i prethodne, odnosno nešto više od 121.000 KM.

Mjere općih usluga u poljoprivredi

Treća skupina mjera po visini izdvajanja iz poljoprivrednih proračuna u BiH su opće usluge u poljoprivredi. Kao i slučaju mjera ruralnog razvoja i mjere općih usluga u poljoprivredi u 2012. godini bilježe rast potpore. Na ime općih usluga u poljoprivredi prošle godine je izdvojeno 8,1 milijuna KM, što opet predstavlja 5,1% od ukupnog poljoprivrednog proračuna. Najveći iznos sredstava iz grupe mjera općih usluga je ostvarila mjera (po prvi put) marketing i promocija, zahvaljujući ulaganju u istu s federalne razine, zatim slijede inspekcijske usluge i dijagnostika (veterina i zaštita bilja), infrastruktura (ovdje se misli na laboratorijsku i drugu infrastrukturu kvaliteta), te istraživanje i razvoj kao četvrta skupina po izdvajanju. Sve ostale mjere u ukupnom izdvajanju za ovu grupu participirale su u dosta manjim iznosima.

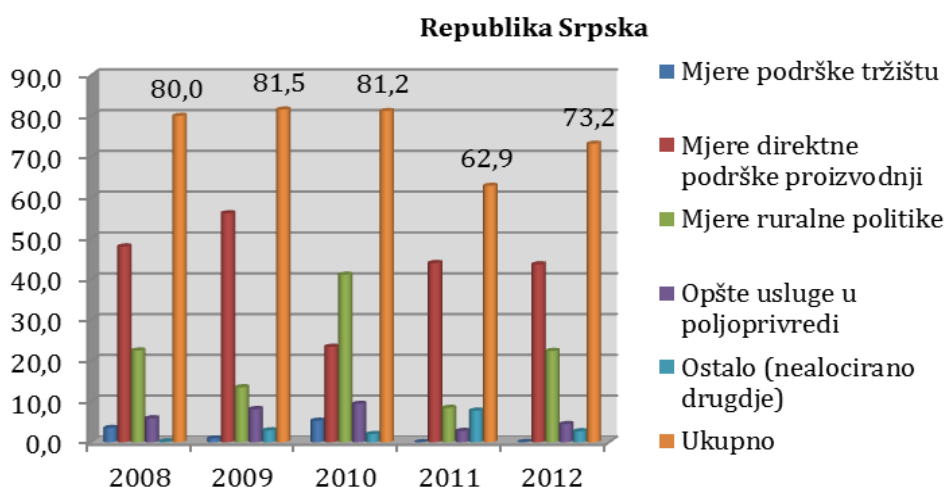
Nealocirano (ostalo)

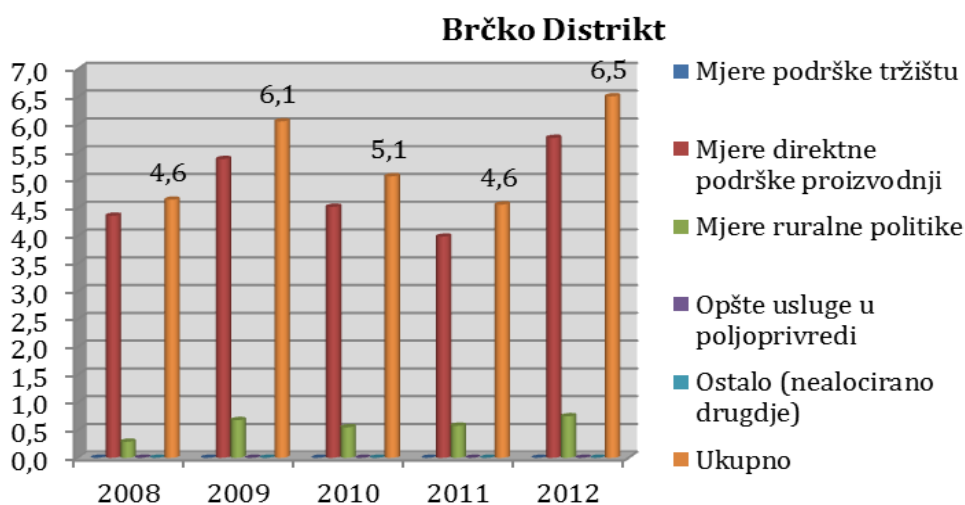
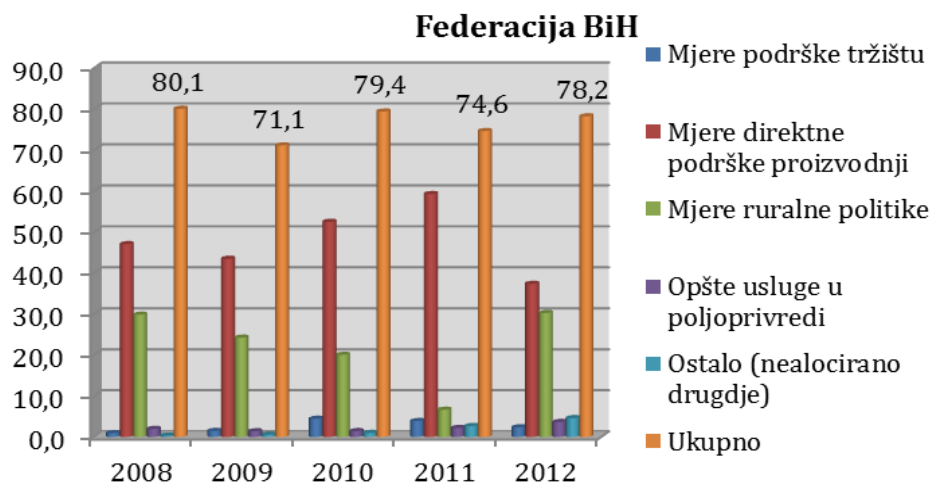
Kao i prethodnih godina „vještačka“ skupina nealocirano ili ostalo je prisutna i ove godine. Treba podsjetiti da je razlog postojanja ove grupe ustvari nedisciplinovanost u izvještavanju s nižih razina (postojanje dugova za koju ne šalju strukturu, tako da ih nije moguće strukturirati). Za razliku od prve dvije promatrane godine, kada je iznos nealociranih sredstava bio nizak, posljednjih godina ima trend rasta što ukazuje na probleme u realiziranju poticaja i nelikvidnosti poljoprivrednih proračuna zadnjih godina. Ove godine je nešto bolja situacija kada su u pitanju nealocirana sredstva, ali i dalje previsoka razina u usporedbi na izdvajanja. Ukupni iznos je 7,29 milijuna KM ili 4,6% od ukupnog proračuna.

6.2.2. Struktura po entitetima i Distriktu Brčko

Nakon prikazane strukture potpore na razini cijele države, a kako bi se omogućio uporedni prikaz iste između razina institucija koje izdvajaju poticaje, predstavljen je grafički prikaz strukture potpore po skupinama mjera.

Grafikon 21: Struktura potpore (Republika Srpska, Federacija BiH, Brčko Distrikt) za razdoblje 2008-2012, (milijuna KM)

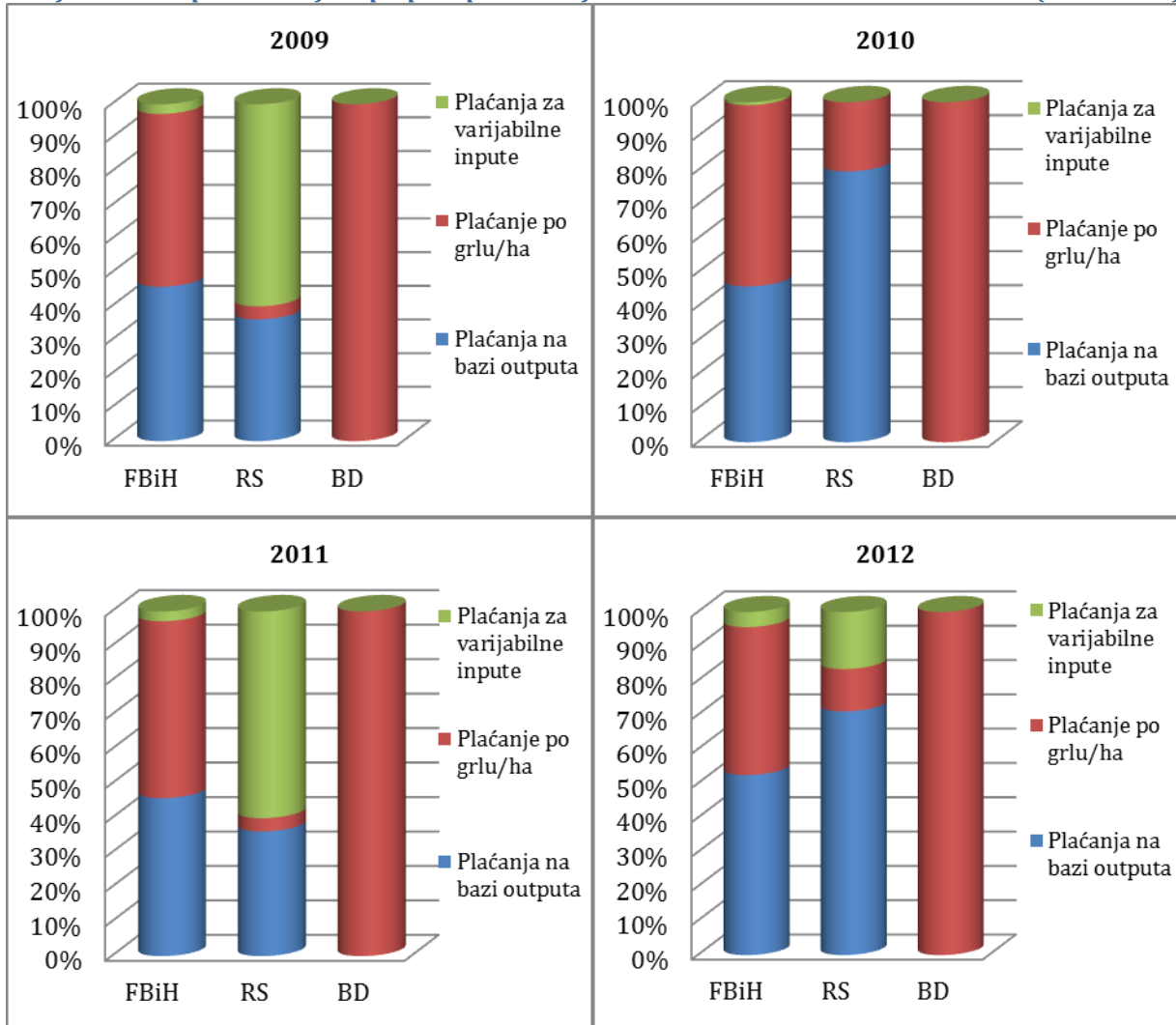

Izvor: Ured za harmonizaciju sustava plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH, na temelju podataka entitetskih/kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjel za poljoprivredu BD BiH

Usporedba modela potpore između entiteta i Brčko Distrikta

Problem interne harmonizacije mjera potpore i dalje predstavlja veliki problem kad je riječ o poljoprivrednoj politici u Bosni i Hercegovini. Neusklađen sustav potpore između institucija nadležnih za izdvajanje poticaja, jedan je od bitnijih razloga što se BiH poljoprivreda ne oporavlja željenom brzinom. Neusklađenosti potpora se bilježe kako prema vrstama mjera potpore, tako i kriterijima implementacije, odnosno visini potpore po jedinici mjere. Kao primjer različitosti u potpori, između davatelja poticaja, može poslužiti usporedba potpore proizvodnjama za razdoblje 2009 - 2012. godina (grafikoni 21).

Grafikon 22. Usporedba mjera potpore proizvodnji između entiteta i Brčko Distrikta BiH (2009-2012)

Izvor: Ured za harmonizaciju sustava plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH, na temelju podataka entitetskih/kantonarnih ministarstava poljoprivrede i Odjel za poljoprivredu BD BiH

Ovo je samo jedan od načina na koji je moguće prikazati nesrazmjernost u potporej politici između entiteta i Distrikta. Veća nesrazmjernost u potporej politici bi se dobila ako bi se uključili i kantoni. Za primjer su uzete mjere potpore proizvodnjama, obzirom da su najznačajnije kako s aspekta ciljeva tako i s aspekta troškova.

Kako je vidljivo iz prikazanih grafikona u BiH je i dalje prisutna vrlo visoka razlika u potporej proizvođačima, (ono što nije vidljivo iz grafikona, a činjenica je da je razlika prisutna i u vrijednostima po jedinici mjere, ali i prema kriterijima implementacije).

Činjenica je da se sustavi implementacije mjera potpore umnogome razlikuju, te da uskoro možemo očekivati određena ograničenja u smislu iskorištenja određenih mjera potpore. Tada cijeli problem dodatno dobija na značaju. Prema odabranoj usporejbi, a riječ je o usporejbi mjera potpore proizvodnjama odnosno problem s mjerama potpore proizvodnjama, glavne razlike su sljedeće: Federacija BiH, odnosno Federalno ministarstvo poljoprivrede ima dvije glavne mjere potpore kroz koje vrši potporu proizvodnjama: to je potpora/plaćanja na bazi outputa i plaćanja po grlu/ha.

U Republici Srpskoj situacija je drugačija, s obzirom da se najveći opseg sredstava za potporu proizvodnji troši kroz mjere plaćanja na bazi outputa i mjere regresa za varijabilne inpute naftu i mineralno gnojivo. Plaćanja po grlu su također zastupljena kao vid potpore, međutim za razliku od Federacije i u Republici Srpskoj nisu određeni fiksni iznosi potpore. S druge strane regresi za varijabilne inpute, nisu uopće zabilježeni kao mjera u Brčko Distriktu, dok u Federaciji BiH bilježimo određene iznose koji su dati prije svega s kantonalnih razina (Federalni poljoprivredni proračun nema ovu mjeru na snazi). Brčko Distrikt, potporu proizvodnjama uglavnom pruža kroz plaćanja po grlu (za animalnu proizvodnju), odnosno plaćanja po hektaru za biljnu proizvodnju. Druge dvije mjere namijenjene potpore proizvodnji u entitetima (plaćanja na bazi outputa i regresi) nisu prisutne kao mjera u Brčko Distriktu. Ako na sve ovo dodamo činjenicu da u Federaciji, Republici Srpskoj i Brčko Distriktu čak u okviru iste mjere iznosi po jedinici nisu isti, kao i kriterijumi za dobijanje potpore, onda je jasno o koliko neusklađenoj politici se radi. Ista ili slična situacija je i po pitanju drugih mjera (posebno mjera koje se podvode pod kategoriju ruralnih mjera).

Neusaglašena politika potpore u BiH problem je i za konkurentsku poziciju domaćih proizvođača, s obzirom da se ovakvim pristupom i s malo sredstava koja se izdvajaju za potporu poljoprivredi rasipa umanjujući njihov efekat. S druge strane, ovaj problem se reflektuje i na težnju BiH ka učlanjenju u međunarodne organizacije, prije svega Svjetsku trgovinsku organizaciju (WTO) i EU. Kada je riječ o WTO, jasno je da BiH s danom članstva u ovoj svjetskoj organizaciji preuzima određene obveze, u smislu praćenja domaće potpore (u jednom dijelu i smanjenja ili prestrukturiranja). Ovo nije moguće efektivno postići bez suradnje između entiteta i državne razine.

Kada je riječ o EU, odnosno o harmonizaciji domaće politike s Zajedničkom agrarnom politikom Europske unije bez prethodno postignute unutrašnje/interne harmonizacije, ni ovaj proces nije moguće otpočeti. Iskustva pristupa Hrvatske, bolje rečeno reforme politike potpore koje je Hrvatska preduzimala zadnjih nekoliko godina, pokazuju da je ovaj proces vrlo složen i dugotrajan. Nažalost, iako je Bosna i Hercegovina još uvijek daleko od članstva u Europsku uniju, ni sam proces harmonizacije mjera potpore kao i pratećeg institucionalnog aparata za provedbu te politike nije nešto što se radi preko noći.

Ovo su vrlo složeni i dugotrajni procesi posebno jer se radi o reformi jednog vrlo osjetljivog sektora s jedne strane (strateške važnosti), odnosno vrlo komplikovano i vrlo zahtjevno uređenog (u Europskoj uniji) s druge strane. Sama činjenica da se više od polovine legislative Europske unije odnosi na poljoprivredu, da je oko 40% proračuna Europske unije namijenjeno poljoprivredi, da je potpora poljoprivredi odvojena od proizvodnje, da se za ovakav sustav potpore moraju kreirati specijalni sustavi implementacije politike govori u prilog komliciranosti procesa harmonizacija. Zbog toga se u narednom razdoblju moraju preduzeti značajniji/hrabriji koraci na ovom polju, kako bi što prije mogli krenuti u iste.

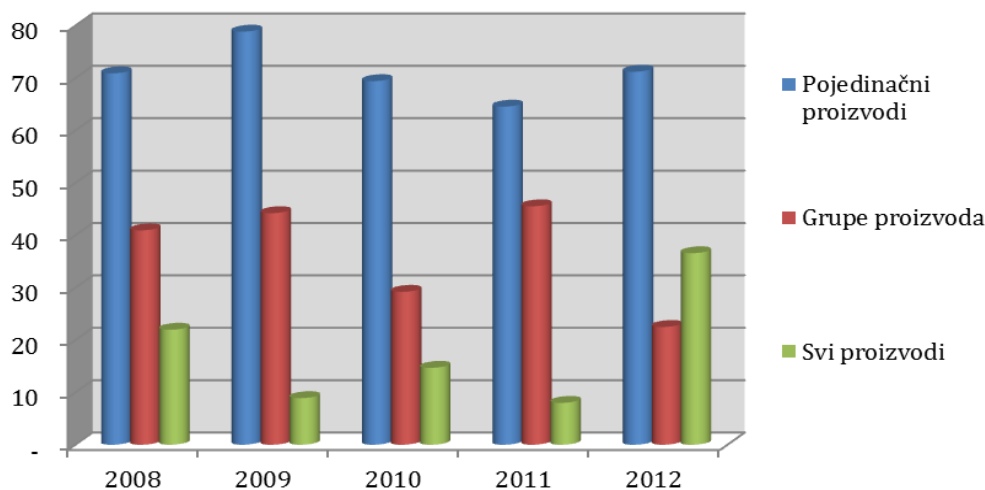
Pozitivno je što je Ured za harmonizaciju i kordinaciju sustava plaćanja u poljoprivredi, u čijoj je nadležnosti većina ovih poslova, počeo s radom u 2012. godini i moguće je realno očekivati da se u narednoj godini dese određeni pozitivni pomaci po pitanju harmonizacije domaće politike u prvoj fazi, a zatim i harmonizacije po drugim osnovama.

6.2.3. Struktura potpore po proizvodima/proizvodnjama

Pored prikazanog apsolutnog iznosa potpore i njezine strukture, kako po skupinama mjera tako i distribucije po entitetima i Distriktu Brčko, napravili smo i prikaz transfera prema proizvodu/skupinama proizvoda. Bolje rečeno, prikazana je veza između transfera i proizvoda/skupinama proizvoda za koji se ti transferi vežu. Ovakva podjela potpore značajna je s više aspekata. Prvi je ocjena, koliko model potpore poljoprivredi u BiH zapravo ima utjecaj na trgovinske tokove.

Prema klasifikaciji međunarodnih trgovinskih organizacija ili organizacija koje se bave praćenjem i analizom agrarnih politika i njihovog utjecaja na trgovinu, mjere agrarne politike koje se izravno vezuju za određeni specifični proizvod (*proizvodnja istog je uslov za dobijanje potpore*) su štetnije za trgovinu, odnosno imaju više utjecaja na iskrivljenje trgovine tim proizvodom. Prema istoj logici mjere koje se vezuju za grupe proizvoda, koje su namijenjene za sve proizvode, imaju manji/najmanji štetni utjecaj na trgovinu poljoprivrednim proizvodima. S druge strane ovakva podjela omogućuje uvid „podjele“ transfera prema proizvodima i ocjene koliko politika uspijeva u potpori ciljanim - strateškim proizvodnjama.

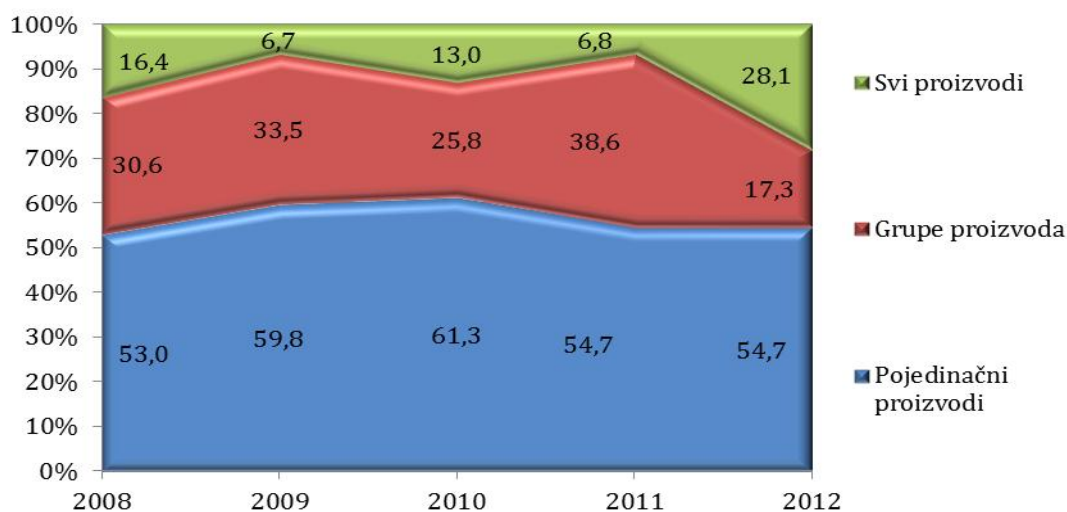
Grafikon 23. Struktura transfera po proizvodima/skupinama proizvoda (milijuna KM)

Izvor: Ured za harmonizaciju sustava plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH, na temelju podataka entitetskih/kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjel za poljoprivredu BD BiH

Procentualni udio tri tipa transfera prema proizvodima prikazan je u grafikonu 22. Kako je vidljivo najveći opseg potpore u BiH se vezuje za pojedinačne proizvode u apsolutnom iznosu 71,2 milijuna KM, odnosno 54,73%. Ovakva situacija s transferima je svakako normalna u manje razvijenim sustavima potpore, kakav je zastupljen i u Bosni i Hercegovini.

Grafikon 24: Struktura transfera po proizvodima/skupinama proizvoda (u %)

Izvor: Ured za harmonizaciju sustava plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH, na temelju podataka entitetskih/kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjel za poljoprivredu BD BiH

Prošle godine transferi za sve proizvode su na drugom mjestu s 28,1% učešća u potpori proizvodnji ili 36,5 milijuna KM, ali ne kao rezultat nekih reformskih podhvatam, nego više zbog nepostojanja strukture određenih vrsta potpore koje nije bilo moguće razvrstati po pojedinačnim proizvodima ili skupinama proizvoda. Transferi za grupe proizvoda su na trećem mjestu 22,5 milijuna KM ili 17,3% od ukupne potpore proizvodnjama.

Kada je riječ o samim proizvodima koji participiraju u transferima za pojedinačne proizvode svakako da najznačajnije mjesto zauzima mlijeko s 38,15% , što je više od polovine sredstava namijenjenih pojedinačnim proizvodima. Od ostalih pojedinačnih proizvoda vidljiviju potporu imaju goveđe i svinjsko meso, zatim piletina od animalnih proizvoda, te kukuruz i pšenica od biljnih proizvoda.

Distribucija potpora po proizvodima/skupinama proizvoda (%)

	2008	2009	2010	2011	2012
Mlijeko (kravlje)	31,63	37,92	37,27	33,61	38,15
Mlijeko (ovčije i kozije)	0,05	0,11	0,19	0,30	0,41
Goveđe meso	4,62	3,29	6,00	4,35	3,25
Svinjsko meso	2,44	3,74	4,39	3,22	2,43
Ovčije meso	0,08	1,78	0,44	0,81	0,08
Pileće meso	0,98	1,45	1,80	1,27	1,09
Jaja	0,83	0,54	0,74	0,37	0,27
Med	2,06	2,14	2,82	2,74	0,92
Riba	0,93	1,00	0,88	0,36	0,89
Čurići	0,02	0,04	0,01	0,00	0,00
Konji	0,00	0,01	0,02	0,07	0,00
Pšenica	2,08	2,16	2,01	1,66	2,70
Kukuruz	2,45	0,92	1,62	2,27	3,07
Ječam	0,08	0,02	0,01	0,02	0,03
Duhan	3,37	2,96	0,91	1,88	0,29
Krompir	0,98	1,16	1,33	0,87	0,44
Soja	0,17	0,23	0,29	0,28	0,31
Grožđe	0,01	0,12	0,08	0,11	0,00
Gljive	0,03	0,03	0,00	0,03	0,23
LJ&A bilje	0,18	0,15	0,44	0,44	0,11
Grupe proizvoda					
Povrće	2,32	2,78	3,21	4,12	1,83
Voće	7,65	8,12	8,87	5,34	2,78
Žitarice	0,34	0,20	0,10	0,32	0,17
Krmno i industrijsko bilje	0,62	0,38	0,96	0,95	0,33
Biljna proizvodnja (uopćeno)	14,38	15,53	0,66	23,33	7,38
Mlijeko i meso - goveda	3,63	5,46	8,13	1,21	3,54
Mlijeko meso ovce/koze	1,65	1,03	3,82	3,29	1,22
Svi proizvodi	16,41	6,75	12,97	6,77	28,08
Ukupno	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Izvor: Ured za harmonizaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH, na temelju podataka entitetskih/kantonalih ministarstava poljoprivrede i Odjel za poljoprivredu BD BiH

U transferima za grupe proizvoda u najvećoj mjeri učestvuje skupina „biljna proizvodnja uopćeno“⁷ na koju otpada 7,38%. Ovako veliki iznos je u najvećoj mjeri rezultat regresa za varijabilne inpute koji se pružaju kao potpora poljoprivrednicima u Republici Srpskoj. Na drugom i trećem su transferi za mlijeko i meso-goveđe 3,54%, i voće 2,78%.

Transferi za sve proizvode bilježe znatan porast u usporedbi na baznu 2008. godinu (od 16,4% u 2008. godini, do 28,08% u 2012. godini). Kako smo već objasnili ovakav skok učešća transfera za sve proizvode u ukupnoj podršci proizvodnjama je više rezultat nemogućnosti razvrstavanja određenih mjera potpore, nego nekakvog reformskog kursa.

Na kraju se kao zaključak ovog dijela može reći da prema raspodjeli transfera koje smo prikazali model agrarne politike u BiH pokazuje odlike zastarjelih rješenja potpore. Naime, visok (čak i previsoko) udio pojedinačnih transfera u ukupnoj masi izravne potpore poljoprivredi nije uobičajen u modernim politikama, gdje se većina transfera upućuje ili za grupe proizvoda ili za sve proizvode (posebno u Zajedničkoj agrarnoj politici Europske unije prema kojoj se moramo ravnati), Ovakva raspodjela dodatan je problem i s aspekta članstva u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji, obzirom da potpora po pojedinim proizvodima ne smije prelaziti 5% ili 10% od vrijednosti proizvodnje datog proizvoda⁸. Kako bi se preduprijedili mogući problemi s navedenim asocijacijama ili zajednicama neophodno bi bilo povesti više računa o raspodjeli transfera potpore.

6.3. Ostala potpora poljoprivrednim proizvođačima i prerađivačima

6.3.1. Prijedlog mjera za poboljšanje uvjeta poslovanja u poljoprivrednoj proizvodnji i prehrambenoj industriji

Tijekom 2012. godine, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine je u saradnji s nadležnim institucijama na državnoj i entitetskoj razini pripremio III i IV Izvješće o realiziranju mjera za poboljšanje uvjeta poslovanja u poljoprivrednoj proizvodnji i prehrambenoj industriji BiH, koje je su razmatrali Vijeće ministara BiH i Povjerenstvo za vanjsku trgovinu i carine Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH.

Uz IV Izvješće o realiziranju mjera, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je izradilo i dodatni dokument „Efekti utjecaja realiziranja mjera na stanje u sektoru poljoprivrede i spoljnotrgovinsku razmjenu“, koji pruža detaljniju sliku utjecaja realiziranih mjera na jačanje i razvoj trgovinske razmjene. Navedeni dokument usvojen je zajedno s IV Izvješćem na 39. sjednici Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH, održanoj 18.12.2012.godine, uz Zaključak da se izvrši revizija mjera i razradi prijedlog mjera koji će, s ciljem povećanja prihoda, utjecati na izradu poboljšanih politika u poljoprivredi, učinkovitiju kontrolu i povećanje vanjskotrgovinske razmjene, posebno tradicionalnih bosansko-hercegovačkih prehrambenih proizvoda.

6.3.2. Mapa puta s ciljem stvaranja uvjeta za izvoz proizvoda animalnog i biljnog podrijetla

Najznačajnija aktivnost Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH u 2012. godini odnosila se na implementaciju dokumenta „Mapa puta s ciljem stvaranja uvjeta za izvoz proizvoda biljnog i životinjskog podrijetla“, kao i efektivna koordinacija koja podrazumijeva praćenje, usmjeravanje i izvješćivanje, te iniciranje realizacije ciljeva. Relevantne institucije za realiziranje ciljeva iz ovog dokumenta su prvenstveno Agencija za sigurnost hrane BiH, Ured za veterinarstvo BiH i Uprava BiH za zaštitu zdravlja bilja.

---

⁷ Nije bilo moguće definisati drugačiju skupinu zato što su regresi za varijabilne inpute u Republici Srpskoj praktično namijenjeni cjelokupnoj biljnoj proizvodnji.

⁸ U ovisnosti od *de minimis* praga

U ove aktivnosti uključeni su i Institut za akreditovanje BiH, inspektorati, Vanjskotrgovinska komora BiH, kao i entitetska ministarstva nadležna za poljoprivredu, oblast agrarnih politika i oblast veterinarstva.

U cilju otklanjanja zastoja prilikom implementacije Mape puta formirano je interinstitucionalno tijelo Tehnički tim za realiziranje Mape puta, s ciljem stvaranja uvjeta za izvoz proizvoda biljnog i životinjskog podrijetla, sastavljen od visoko rangiranih službenika iz svih institucija uključenih u realiziranje ovog dokumenta. Ministravo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH vršilo je konstantnu koordinaciju i iniciralo realiziranje aktivnosti. Prikupljanjem višemjesečnih informacija od svih relevantnih institucija u mreži hrane, izrađuje se kompletan prikaz realiziranih aktivnosti, djelomično realiziranih, te onih aktivnosti za koje je potrebno duže vremenom razdoblje izvršavanja, te se isti prosljeđuje Vijeću ministara. Tijekom 2012.godine Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je izradilo četiri Izvješća u kojima su identifikovani problemi pri realiziranju aktivnosti, te je predloženo njihovo rješenje. Sva četiri izvješća su razmatrana i prihvaćena od strane Vijeća ministara BiH.

Jedna od prioritarnih aktivnosti koja je realizovana iz Mape puta je **aktivnost broj 1. Usklađivanje uloge i nadležnosti institucija u mreži hrane – sanitarni i fitosanitarni aspekt** putem usklađenih nadležnosti i organizacije inspeksijskih tijela. Navedena aktivnost je realizirana na način da su Agencija za sigurnost hrane BiH i Ured za veterinarstvo BiH izradile propise iz oblasti službene kontrole hrane unutar „higijenskog paketa“, koji predstavlja pravni okvir za uspostavu službenog lanca kontrole hrane. S tim u svezi, Agencija za sigurnost hrane BiH pripremila je Pravilnik o higijeni hrane i Pravilnik o službenim kontrolama koji se provode radi verifikacije postupanja sukladno s odredbama propisa o hrani i hrani za životinje, te propisa o zdravlju i zaštiti životinja. Nakon pribavljanja mišljenja nadležnih entitetskih ministarstava, pravilnike je uputila Vijeću ministara na usvajanje.

Ured za veterinarstvo BiH pripremio je Pravilnik o higijeni hrane životinjskog podrijetla i Pravilnik o organizaciji službenih kontrola proizvoda životinjskog podrijetla, namijenjenih prehrani ljudi i uputio ih Vijeću ministara na razmatranje i usvajanje. Vijeće ministra BiH je na 25. sjednici održanoj 29.10.2012.godine razmatrilo i usvojio set dostavljenih pravilnika, tzv. „higijenski paket“.

Aktivnost 2. Suradnja između projekata i relevantnih institucija kontinuirana, čime se većina projekata usaglasila za pružanje potpore institucijama, za što učinkovitije realiziranje aktivnosti iz Mape puta. Tijekom 2012.godine održano je sedam sastanaka na kojima su razmatrane aktivnosti projekata i resornih upravnih agencija, gdje je ustanovljeno nepostojanje preklapanja aktivnosti projekata.

Aktivnost 3. Uspostava infrastrukture za sanitarna i fitosanitarna pitanja – SPS je djelomično implementirana pripremom prijedloga Odluke za uspostavu SPS infrastrukture u BiH od strane Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH. Na posljednjim pregovorima o pristupanju BiH Svjetskoj trgovinskoj organizaciji, najavljeno je da će sukladno s zahtjevima Svjetske trgovinske organizacije, formalna notifikacija nacionalnih Tehničkih barijera u trgovini (TBT) i Sanitarnih i fitosanitarnih (SPS) informativnih i točaka za informiranje biti dostavljena Sekretarijatu Svjetske trgovinske organizacije do trenutka pristupanja, kao što je predviđeno unutrašnjim zakonodavstvom.

Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH će Odluku o uspostavi Sanitarne i fitosanitarne (SPS) infrastrukture u BiH dostaviti Vijeću ministara BiH na razmatranje i usvajanje, nakon postizanja napretka u dostizanju članstva BiH u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji.

Aktivnosti 4. - Donošenje prijedloga jasnih pravila funkcionisanja sustavima sigurnosti hrane u BiH, uključivši genetski modificirane organizme (GMO), podrazumijeva izradu analize donesenih podzakonskih akata i analiza implementacije u praksi, izradu prijedloga donošenja potrebnih podzakonskih akata s rokovima za njihovu izradu, te izradu prijedloga podzakonskih akata usklađenih s pravnom tečevinom Europske unije. Ove aktivnosti su pokrenute i u korelaciji su s aktivnosti broj 1. Pokrenuta je inicijativa za formiranje interresorne Radne grupe za izmjenu Zakonodavstva iz oblasti poljoprivrede, sigurnosti hrane, veterinarske i fitosanitarne oblasti.

Vijeće ministara na 25. sjednici od 29.10.2012. godine zadužilo je Ministravo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH da formira Interresornu radnu grupu za izradu prijedloga izmjene i dopune Zakona o hrani, Zakona o veterinarstvu i Zakona o poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju, kojima će se razriješiti određene neusaglašenosti u navedenim zakonima, što je i otpočeto u 2012.godini.

Vijeće ministara BiH Zaključkom je zadužio Ministarstvo civilnih poslova da u suradnji s nadležnim entitetskim ministarstvima zdravlja, provede aktivnosti za preuzimanje:

- Odluke br. 2119/98/EC o uspostavi mreže za epidemiološki nadzor i kontrolu zaraznih bolesti;
- Direktive 2003/99/EC o praćenju zoonoza i uzročnika zoonoza (zoonoze i uzročnici zoonoza koji će biti uključeni u praćenje, popis zoonoza i uzročnika zoonoza koji će se pratiti prema epidemiološkoj situaciji, zahtjevi za praćenje antimikrobne rezistencije, minimalni zahtjevi koordinacije praćenje programa, zahtjevi pri izradi izvješća o procjeni i kretanju zoonoza i uzročnika zoonoza i antimikrobne rezistencije);
- Uredbe 2160/2003 o kontroli Salmonelle i drugih uzročnika zoonoza bolesti uzrokovanih hranom.

Dalje aktivnosti u cilju realiziranja navedenog Zaključka Savjeta ministra pokrenulo je Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, te je održan sastanak između predstavnika Ureda za veterinarstvo BiH i Ministarstva civilnih poslova BiH tijekom kojeg se razmatrao predmetni Zaključak. Obzirom da su predstavnici Ureda za veterinarstvo izvršili usklađivanje Direktive 2003/99/EC o praćenju zoonoza i uzročnika zoonoza i Uredbe 2160/2003 o kontroli Salmonelle i drugih uzročnika zoonoza bolesti prouzrokovanih hranom, usaglašeno je da je potrebno da predstavnici Ureda za veterinarstvo urade određene izmjene i dopune Pravilnika o načinu praćenja zoonoza i uzročnika zoonoza, a potom Ministarstvu civilnih poslova dostave na mišljenje.

Aktivnosti 5. Ojačati institucije za potporu proizvođačima pri implementaciji zahtjeva članka 21.2. Zakona o hrani, provodi Izvozno vijeće u saradnji s Agencijom za promociju izvoza Vanjskotrgovinske komore BiH, entitetskim privrednim komorama u saradnji s komorama na nižim razinama, kroz jačanje institucija za potporu proizvođačima. Implementacija ove aktivnosti nije bila na zadovoljavajućoj razini, te se rad relevantnih institucija mora intenzivirati. Naime, nije uspostavljen transparentan sustav upravljanja podacima o proizvodnji i potrošnji hrane u BiH. Za analizu tržišta i pripreme materijala za bh. kompanije neophodno je imati pristup relevantnim svjetskim bazama podataka. Agencija za promociju izvoza Vanjskotrgovinske komore BiH se pretplaćivala na neke od provjerenih baza podataka, iz kojih je pripremala informacije za bh. gospodarstvenike.

Aktivnost 6. Mape puta (Ojačati inspeksijske službe), aktivnost 7. (Dalji rad na uspostavi sustava registara u mreži sigurnosti hrane), 9. aktivnost (Dalji rad na definisanju nacionalnih programa monitoringa), 10. aktivnost (Nastavak procesa edukacije osoblja u praksi), te aktivnost 12. (Nastavak aktivne suradnje BiH institucija na međunarodnoj razini), nisu u cjelosti implementirane u 2012.godini.

U okviru **aktivnosti 11. (Ojačati tijela iz oblasti ocjene usklađenosti)** na zasjedanju Generalne skupštine Europske kooperacije za akreditaciju održane od 21.11.-22.11.2012. godine u Bratislavi, Institut za akreditovanje BiH je i oficijelno potpisao BLA s Europskom akreditacijom u područjima kalibracije, ispitivanja i inspekcije.

Aktivnost 13. Rješavanje problematike organske proizvodnje hrane pokrenulo je Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, iniciranjem izrade Zakona za organsku proizvodnju hrane, ali ova aktivnost je u zastoju.

7.1. Implementacija Zakona o poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH

U cilju implementacije Zakona o poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 50/08), razvoja i osiguranja učinkovitog usklađivanja, koordinacije, primjene i monitoringa strategija i akcionih planova u BiH u sektoru poljoprivrede, prehrane, šumarstva i ruralnog razvoja, pružanja smjernica za prilagodbu mjera koje će biti usklađene s rezultatima analiza, koordinacije primjene svih instrumenata politike i mjera čime se osigurava da su one usklađene s strategijama sektora BiH i relevantnim međunarodnim sporazumima i uspostave i osiguranja usklađenosti i koordinacija programa, zakona i drugih propisa, te mjera u sektoru potrebnih za pregovore i ispunjenje preuzetih međunarodnih obaveza, uključujući ispunjavanje svih uslova koje se odnose na europske integracije na svim razinama vlasti, u 2012. godini nastavljena je implementacija otpočetih aktivnosti u prethodnom razdoblju.

7.2. Uspostava i razvoj Poljoprivrednog informacionog sustava

Potkomponente poljoprivrednog informacionog sustava koje su u fazi uspostave i razvoja u BiH uključuju: Registar poljoprivrednih gospodarstava i registar klijenata, Sustav identifikacije i registracije životinja, Integrisan sustav administrativne kontrole (IACS), Fito-registar, Popis poljoprivrede, Mrežu računovodstvenih podataka na farmi (FADN), GIS okvir za područje istraživanja na bazi uzorka i Informacioni sustav o poljoprivrednim tržišnim cijenama (PTIS)

Registar poljoprivrednih gospodarstava i Registar klijenata

Registar poljoprivrednih gospodarstava i registar klijenata (RPG i RK) u BiH se razvija uz osiguranje njihove povezanosti s drugim registrima, koji čine poljoprivredni informacioni sustav. Tijekom 2012. godine radilo se na razvoju Registra poljoprivrednih gospodarstava i registara klijenata i na povezivanju istih s Registrom životinja i Fito registrom. Sustav replikacije podataka između servera Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH i Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva izrađen je i funkcionira ispravno. Tijekom izrade replikacionog sustava napravljena je instanca za Brčko Distrikt (BD) na serverima u Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, tako da su stvoreni uvjeti da i Brčko Distrikt započne s unosom podataka u novi sustav registracije poljoprivrednih gospodarstava. Distrikt Brčko i Republika Srpska koriste stari sustav registracije u Registru poljoprivrednih gospodarstava. Korisnici koji su trenutno u produkciji prošli su administratorske obuke, koje su se sastojale od instalacije baze podataka, instalacije aplikacije, podešavanja konekcije između baze i aplikacije, podešavanja izvješća i administraciju replikacionog sustava. Projektni tim za softver je radio na definisanju procesa u Registru poljoprivrednih gospodarstva i registru klijenata vezano za kontrolu broja životinja, kao i prijedlog specifikacije WEB servisa od strane Registra poljoprivrednih gospodarstva i registra klijenata. Web servis Registra poljoprivrednih gospodarstva i registra klijenata, predložen od strane Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, kreiran je tako da se može koristiti za prihvatanje podataka iz Registra poljoprivrednih gospodarstva i registra klijenata i od drugih zainteresiranih strana kao što su inspeksijske službe, platne agencije, statističke institucije itd. Prijedlog je upućen članovima Projektnog tima.

Registar poljoprivrednih gospodarstava i klijenata u 2012. godini u Federaciji BiH funkcionira dobro i u sustavu je registrirano 48.509 poljoprivrednih gospodarstava i klijenata, od čega status gospodarstva ima 47.233, od čega je 46.153 obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava (PPG), a 1.080 su pravni subjekti (PS). Broj registriranih članova u obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima je 101.689, a uposlenih u pravnim subjektima je 14.191. U registru je ukupno upisano 75.948 ha zemljišta. Registracija se provodi u svih 79 općina. Terenski monitoring se provodi prema planu.

U Federaciji BiH je urađena informativna kampanja u cilju upoznavanja poljoprivrednih proizvođača s obvezom ažuriranja podataka za prva tri mjeseca sljedeće godine, tako da je proces prijave planiranog opsega i strukture proizvodnje uspješno obavljen tijekom 2012. godine. Svi podaci s servera u Federaciji BiH se replikuju na server u Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH.

U Republici Srpskoj je u 2012. godine nastavljeno testiranje nove softverske aplikacije (koja je u završnoj fazi razvoja i prema mišljenju članova Projektnog tima iz Republike Srpske početkom 2013. godine će biti spremna za produkciju u Republici Srpskoj). Za tekući elektronski obračun, svih zahtjeva za podtcaje u elektronskoj formi, koriste se podaci iz Registra poljoprivrednih gospodarstava, koje vodi Agencija za posredničke, informatičke i financijske usluge a.d. Banja Luka. U oktobru 2012. godine nabavljeni su novi alfanumerički podaci iz katastra Republike Srpske, do kraja 2012. godine u novu testnu softversku aplikaciju je uneseno oko 560 gospodarstava, a početkom 2013. godine je produžen ugovor s izabranim pružaocem usluga za linkove između lokalnih ured Agencija za posredničke, informatičke i financijske usluge i servera Ministarstva. U Republici Srpskoj je isporučeni i instaliran hardver, sva potrebna oprema za registre u lokalnim uredima Agencije za posredničke, informatičke i financijske usluge i Ministarstva. Ukupan broj registriranih gospodarstava u Republici Srpskoj (prema starom sustavu registracije) na kraju 2012. godine iznosio je 63.795, od čega su 63.214 obiteljska poljoprivredna gospodarstva (PPG), a preostalih 581 gospodarstava čine pravna lica. U bazu podataka Registra poljoprivrednih gospodarstava je upisano i 95.078 članova obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava. U registru je ukupno upisano 307.274 ha zemljišta. U procesu je usvajanje „Uredbe o upisu u registar poljoprivrednih gospodarstava i klijenata“, novog „Pravilnika o obrascima za upis u registar poljoprivrednih gospodarstava i klijenata“ i novog „Pravilnika o legitimaciji obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva“ i biće objavljeni do kraja veljače 2013. godine. U cilju promocije i pojašnjenja novog sustava registracije i pravilnog popunjavanja obrazaca kreirano je „Naputkom za farmere“. Početak produkcije u novom softveru se očekuje u ožujku 2013. godine. Vlada Republike Srpske je usvojila Informaciju o uspostavi informacionog sustava u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja, u kojoj su definirani struktura i način razmjene podataka koji će ići prema Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH. Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske će početkom 2013. godine, nadležnim tijelima Bosne i Hercegovine, Federacije BiH i Brčko Distrikta dostaviti prijedlog razmjene podataka u okviru cjelovitog Poljoprivrednog informacionog sustava s ciljem usklađivanja s EU regulativama.

Na području Brčko Distrikta BiH zaključno s 29.01.2013. godine registrirano je (prema postojećem sustavu registracije) ukupno 2.436 poljoprivrednih gospodarstava.

Sustav identifikacije zemljišnih parcela (LPIS) i Informacioni sustav o poljoprivrednim tržišnim cijenama (PTIS)

Korisnici IPA 2009 projekta „Potpora za razvoj Poljoprivrednog tržišnog informacionog sustava i Sustava identifikacije zemljišnih parcela“ nisu uspjeli postići suglasnost o ključnim aspektima (ljudski kapaciteti, model i protok podataka, uključujući i stav Agencije za informaciono društvo Republike Srpske, program ruralnog razvoja, sustava plaćanja i cjelokupne IPARD operativne strukture), za njegovu provedbu i Europsko povjerenstvo je otkazalo ovu tehničku pomoć Bosni i Hercegovini, a predviđena sredstva preusmjerila je u druge oblasti.

Sustav identifikacije i registracije životinja

U završnoj fazi izrade nalazi se novi informacioni sustav koji će, osim goveda, obuhvatiti i druge životinjske vrste kao što su mali preživari i svinje, dok se njegova isporuka očekuje u prvom tromjesječju 2013. godine. Sukladno s preporukama TAIEX eksperata krajem 2012. godine otpočete su aktivnosti po pitanju revizije registriranih farmi kao i provjera stanja registriranih životinja na datoj farmi. Ured za unos podataka u Republici Srpskoj je obradila 55.323 obrazaca na temelju čega su veterinarske organizacije u 2012. godini markirale ukupno 55.545 goveda.

Također, u 2012.godini je nastavljena identifikacija kopitara i ukupno je mikročipovano 543 životinje. Na području Federacije izvršena je provjera aktivnog statusa goveda u jedinstvenoj bazi podataka o obilježenim govedima. Tijekom 2012.godine u Federaciji je ukupno obilježeno 634.850 ovaca, 19.597 koza i 88.006 svinja.

Fito-registar

Sukladno s Zakonom o zaštiti zdravlja bilja nadležna tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH vode fito registre na svojim administrativnim područjima djelovanja, dok jedinstveni registar za BiH uspostavlja i vodi Uprava BiH za zaštitu zdravlja bilja. Izrada softvera za fito registar je u završnoj fazi, a na testnoj aplikaciji je održana obuka za korištenje softvera. Upis u fitoregistar počeo je 01.03.2013. godine.

Popis poljoprivrede

U oktobru 2012. godine implementiran je Probni popis stanovništva i testiran set pitanja iz poljoprivrede. Nakon testiranja, na temelju rezultata i izvješća popisnog osoblja s terena, pitanja iz poljoprivrede su finalizirana za Puni popis stanovništva koji je pomjeren za listopad 2013. godine, a na temelju mišljenja IMO⁹ misije. Izrada Nacrta zakona o Popisu poljoprivrede u BiH i aktivnosti priprema za budući popis poljoprivrede nisu otpočete, iako je Agencija za statistiku BiH još u veljači 2012. godine inicirala formiranje interesorne radne grupe za izradu jedinstvenog Nacrta zakona o popisu poljoprivrede u BiH (na temelju odluke Vijeća za statistiku).

Imajući u vidu da je oblast poljoprivrede sukladno s člankom III Ustava BiH u nadležnosti entiteta, stav Republike Srpske je da se poseban Zakon o popisu poljoprivrede na razini BiH ne treba donositi i da je rješenje u formiranju interesorne radne grupe za Popis poljoprivrede u BiH, čiji bi zadatak bio da pripremi jedinstvenu metodologiju za organiziranje i provedbu popisa poljoprivrede u BiH, zasnovane na međunarodnim preporukama i zahtjevima Statističkog ureda EU, kako bi se proveo predmetni popis. Detaljna informacija o pripremama za budući popis poljoprivrede koju je izradila Agencija za statistiku BiH je dostavljena u oktobru 2012. godine Vijeću ministra BiH, Direkciji za europske integracije i Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH.

Mreža računovodstvenih podataka farmi

Razvoj i nastavak uspostave Mreže računovodstvenih podataka farmi (FADN) u BiH realizira se u okviru projekta Poljoprivreda i ruralni razvoj, koji je financijski podržan od Svjetske banke. Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je u suradnji s entitetskim ministarstvima poljoprivrede pripremlilo Akcioni plan za razvoj i uspostavu Mreže računovodstvenih podataka farmi u 2012. godini, sukladno s kojim se implementiraju aktivnosti na terenu. Dodatno, pripremljen je Priručnik za provedbu istraživanja Mreže računovodstvenih podataka farmi u 2012. godini, promotivna brošura i unaprijeđeni su obrasci za prikupljanje podataka. Uzorak obuhvaćen istraživanjem Mreže računovodstvenih podataka farmi je na početku 2012. godine obuhvatao 184 farme (92 u Republici Srpskoj i 92 u Federaciji BiH), da bi se već krajem godine broj farmi smanjio na 162 (90 u Federaciji BiH i 72 u Republici Srpskoj), što je uzrokovano slabom motivacijom farmera za dalji udio u Mreži računovodstvenih podataka farmi. U cilju održavanja i povećanja postojećeg broja farmi u uzorku nameće se potreba uvođenja novčanog poticaja, što je planirano za 2013. godinu. Od uspostave pilot Mreže računovodstvenih podataka farmi u 2010. godini, nakon dva neuspjela pokušaja izrade softvera za unos podataka, svi podaci u BiH se unose u MS Word obrasce, koji nisu podesni za elektronsku obradu podataka. Korisnicima u BiH od strane tehničke pomoći iz IPA 2007 projekta "Jačanje i harmonizacija informacionih sustav u poljoprivredi i ruralnom sektoru" nije isporučena upotrebljiva softverska aplikacija za unos podataka.

---

⁹ International Monitoring Organization

Zemljografski informacijski sustav- okvir za područje istraživanja na bazi uzorka

Prijedlog projekta za nastavak aktivnosti na uspostavi Sustava prostornog odabira uzoraka i prikupljanja podataka za potrebe poljoprivredne statistike (Zemljopisni informacijski sustav- okvir za istraživanje područja na bazi uzorka) na razini BiH će se financirati sredstvima Svjetske banke, kroz projekat Poljoprivreda i ruralni razvoj. Zemljopisni informacijski sustav- okvir za istraživanje područja na bazi uzorka nije realiziran u 2012. godini. Realiziranje ovog prijedloga projekta provodi se od strane entitetskih ministarstava poljoprivrede uz koordinaciju Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH. Nakon što je Svjetska banka dala Ministarstvu poljoprivrede Republike Srpske i formalnu saglasnost za financiranje nastavka istraživanja, nabavljeni su laptop računari s konfiguracijama pogodnim za Zemljopisni informacijski sustav, kao i dovoljan broj uređaja za terenska snimanja (GPS), te su kupljene i 2 ESRI softverske licence. Paralelno s nabavkom opreme zatražena je suglasnost od Svjetske banke za nastavak angažmana izvođača radova iz prve faze projekta Poljoprivrednog instituta Republike Srpske, putem „Single source contracting“ metode. Svjetska banka je odbila financiranje na temelju „Single source contracting“ nabavke usluga, čime su zaustavljene aktivnosti na daljnjem realiziranju ovog istraživanja u okviru projekta Poljoprivreda i ruralni razvoj. Što se tiče Federacije nikakve aktivnosti nisu se provodile u cilju realiziranja prijedloga projekta i iste su planirane za 2013.godinu.

7.3. Odbor za koordinaciju informacija u poljoprivredi (Odbor za KIP)

Odbor za koordinaciju informacija u poljoprivredi (Odbor za KIP) je tijekom 2012. godine, sukladno s nadležnostima koje su propisane člankom 16. Zakona o poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju, Planom rada za 2012. godinu, održao tri sastanka. Pripremljeno je i Izvješće o radu Odbora za KIP za 2011. godinu, koji pored navedenih aktivnosti uključuje i zaključke, odnosno preporuke Odbora za KIP za unapređenje poljoprivrednog informacijskog sustava. Također, pripremljen je i Plan rada Odbora za KIP za 2012. godinu koji je sastavni dio izvješća. Izvješće je dostavljeno ministru vanjske trgovine i ekonomskih odnosa na usvajanje, a potom i institucijama čiji su predstavnici članovi Odbora za KIP. Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH u decembru 2012. godine pokrenulo je aktivnosti reorganiziranja Odbora za KIP u cilju učinkovitijeg rada i koordinacije razvoja Poljoprivrednog informacijskog sustava.

7.4. Savjetodavno Vijeće za poljoprivredu, ishranu i ruralni razvoj

Savjetodavno vijeće za poljoprivredu u 2012.godini održalo je dvije sjednice. Prva sjednica vijeća održana je 15.ožujka 2012. godine u Sarajevu. Na sjednici razmatrana su pitanja iz oblasti stvaranja uslova za izvoz proizvoda životinjskog i biljnog podrijetla, te informacija o misiji Ureda za hranu i veterinarstvo (FVO) u BiH, uz posjetu Ureda za veterinarstvo BiH. Članovi vijeća su kroz razmatranje dokumenta o realiziranju Mape puta, s ciljem stvaranja uslova za izvoz proizvoda životinjskog i biljnog podrijetla, zaključili da je temeljni problem u realiziranju Mape puta neimplementiranje aktivnosti br.1. „Usklađivanje uloge i nadležnosti institucija u mreži hrane“, što stvara smetnje za ubrzano donošenje propisa unutar nadležnosti institucija (Agencije za sigurnost hrane, Ureda za veterinarstvo i Uprave za zaštitu zdravlja bilja, entitetskih ministarstava). Druga sjednica vijeća koja je održana 04.12.2012. godine, a s obzirom na vrijeme održavanja (kraj 2012. godine) i aktuelnost problematike (pregovori s Europskom unijom i predstojeći ulazak Hrvatske u Europsku uniju), bila je usmjerena na osvrt realiziranja aktivnosti Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH za 2012. godinu. Dodatno, Vijeće ministara Bosne i Hercegovine je na 4. sjednici održanoj 21.ožujka 2012.godine donijelo Odluku¹⁰

¹⁰ Službeni glasnik BiH, broj 37/12 od 15. svibnja 2012.godine.

o izmjeni Odluke o osnivanju Savjetodavnog vijeća za poljoprivredu, prehranu i ruralni razvoj Bosne i Hercegovine, čime je osiguran formalno-pravni temelj za dalji rad vijeća u sastavu koji je imenovan prethodne godine.

7.5. Savjetodavne službe

Aktivnosti u oblasti savjetodavstva i savjetodavnih službi u Federaciji Bosne i Hercegovine provodile su se na *ad hoc* bazi, obzirom da javna savjetodavna služba nije imala izrađen program rada za 2012. godinu. Glavne aktivnosti u oblasti savjetodavstva Federacije BiH, koje su završene krajem 2012. godine, bile su usmjerene na izradu nekoliko programa i to: Programa rada Javne poljoprivredne savjetodavne službe u Federaciji BiH za 2013. godinu, s definiranim ciljevima i aktivnostima; Program obuke nosioca poslova savjetodavnih usluga u Federaciji BiH za 2013. godinu; Program s utvrđenim brojem i rasporedom stručnih predavanja za poljoprivredne proizvođače po kantonima u oblasti tehničko-tehnološkog savjetovanja, ekonomskog savjetovanja i ruralnog razvoja. Javna savjetodavna služba Federacije BiH nije učestvovala u aktivnostima, projektima i programima koje implementiraju domaće i međunarodne organizacije.

Agencija za pružanje stručnih usluga u poljoprivredi Republike Srpske, kao upravna organizacija pod nadzorom Ministarstva poljoprivrede u 2012. godini, realizirala je niz aktivnosti sukladno s „Strategijom savjetodavnih aktivnosti za razdoblje od 2011. do 2015. godine“. Agencija je formirala nove područne jedinice u Gradišci i Prijedoru, otvorene u oktobru 2012. godine. Poljoprivredni proizvođači s područja ovih općina imaju mogućnost korištenje savjeta i informacija za unapređenje proizvodnje na svojim gospodarstvima, uz povećanje dobiti od poljoprivredne proizvodnje. Za poboljšanje kvaliteta rada savjetodavaca izvršena je nabavka softvera, koji omogućava evidenciju savjetodavnih aktivnosti, automatsko izvješće, a ujedno i analizu potreba poljoprivrednika na terenu u pogledu potreba za savjetima i drugih savjetodavnih aktivnosti. U okviru potpore projekta Poljoprivreda i ruralni razvoj izrađena je web stranica agencije, koja je u znatnoj mjeri olakšala komunikaciju s poljoprivrednim proizvođačima. Najveće interesovanje poljoprivrednih proizvođača za pružanje usluga savjetodavaca bilo je za oblast biljne proizvodnje i poljoprivredne zakonske uredbe. Tijekom 2012. godine održano je 129 jednodnevnih obuka za poljoprivredne proizvođače, zatim devet višednevnih škola, odnosno višednevnih obuka od tri do pet dana na kojima su poljoprivredni proizvođači prošli kompletnu obuku za određene oblasti. Agencija je učestvovala i realizirala sedam projekata i to: Žene, oslonac razvoja ruralnih sredina, Jačanje informacionih sustava u poljoprivredi, Poboljšanje prehrane visokomliječnih grla, Razvoj poljoprivrede i ruralnih područja, Razvoj ruralnih preduzetništva i drugim koje financira EU, a to je projekt prekogranične saradnje WELL FOOD i projekt unapređenja proizvodnje soje u podunavskim zemljama *Danube Soya Agricultural Training Program (SojaPro)*. Edukacija i stručno speijalističko usavršavanje uposlenih odvijala se kroz jednodnevne ili višednevne treninge iz oblasti poljoprivredne biotehnologije, oblasti primjene Nitratne Direktive, naučno stručna savjetovanja agoronomama, naučne simpozijume, politike, legislative i iskustva zemalja u ruralnom razvoju, TAIEX radionice, savjetodavne službe i savjetodavstvo u poljoprivredi i ruralnom razvoju i druge obuke.

U organizaciji Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH i saradnje s TAIEX uredom iz Brisela u novembra 2012. godine održana je radionica iz oblasti "Poljoprivreda i politika ruralnog razvoja". Cilj radionice bile su prezentacije i razmjena iskustava na uspostavi, funkcioniranju i značaju savjetodavnog sustava i savjetodavnih službi u zemljama Europske unije.

7.6. Infrastruktura kvaliteta i robne rezerve

Sigurnost hrane

Radna skupina za potporu laboratorijama uključenim u kontrolu hrane je razmatrala ekspertska Izvješće koje je izradio projektni tima IPA projekta "Potpora u pripremi i provođenju EU

zakonodavstva u oblasti hrane u BiH". Izvješće je početni materijal za izradu dokumenta „Analiza stanje laboratorijskog sustava u BiH“, na temelju čega je proistekla revizija dokumenta „Analiza statusa quo mreže laboratorija“ koja će se zasnivati na preporukama i zaključcima projektnog tima, a odnosi se na: reorganizaciju sustava mreža laboratorija za sigurnost hrane, izradu Strategije za unapređenje mreže laboratorija i odredaba kojima se trebaju definirati uloge i odgovornost nadležnih državnih referentnih laboratorija.

Tijekom 2012. godine nastavljena je implementacija SIDA projekta „Razvoj zakonodavne infrastrukture za kvalitet i sigurnost hrane u Jugoistočnoj Europi“, s temeljnim ciljem uspostave integralnog sustava sigurnosti hrane u Bosni i Hercegovini. Projekat je pružio potporu laboratorijama u ispunjavanju zahtjeva za akreditaciju, edukaciju laboratorijskog osoblja i povećanje broja laboratorija spremnih za akreditaciju. S tim u svezi date su i preporuke za izmjenu i dopunu postojećeg zakonodavstva kao i neophodno donošenje podzakonskih akata iz oblasti službenih kontrola hrane i hrane za životinje sukladno s propisima Europske unije. Projekat je završen krajem 2012. godine.

Obezbeđenje dovoljnih količina hrane

Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je u 2012. godini, na temelju mišljenja i komentara nadležnih institucija, izvršilo reviziju Nacrta Akcionog plana za izradu Strategije za sigurno snabdjevanje hranom u Bosni i Hercegovini (2013-2015). U dokumentu su navedene aktivnosti i prioriteta za jačanje postojećih ili izgradnju novih elemenata sustava osiguravanja hrane u zemlji, a koji bi doveli do:

- boljeg praćenja situacije u pogledu sigurnog snabdijevanja hranom i razvoja;
- povećanja poljoprivredne proizvodnje;
- poboljšanja poljoprivrednog trgovinskog bilansa i
- boljeg pristupa hrani i njezine veće raspoloživosti.

Sačinjena je procjena potreba za ključnim robama u rezervama za vanredne situacije, date su opcije za upravljanje tržištima žitarica i predložen institucionalni okvir, s svim predloženim potencijalnim programima i institucijama koje su kompatibilne s zahtjevima budućih europskih integracija. Nacrt Plana se bazira na utemeljnim pristupima i prioritetima za rast poljoprivrednog sektora, boljeg upravljanja tržištem i rezervama, te poboljšanim sigurnim snabdijevanjem hranom u zemlji koji se odnose na:

1. Usvajanje sveobuhvatne politike za rast poljoprivredne proizvodnje, trgovine i izvoza, kako bi se poboljšala situacija u pogledu nacionalnog platnog bilansa u pravcu pozitivnog trgovinskog bilansa poljoprivrednih proizvoda;
2. Privlačenje investicija u poljoprivredi i preradi hrane, kako bi se povećala produktivnost i konkurentnost;
3. Programi za ruralni razvoj, kako bi se restrukturirala poljoprivreda i (iznova) izgradila ruralna infrastruktura;
4. Poboljšanje postojećih sustava robnih rezervi za vanredne situacija, njihovim pretvaranjem u sustav rezervi za vanredne situacije i paralelno s tim izgradnja interventnog sustava na tržištu žitarica;
5. Jačanje socijalnih mreža za sigurno snabdijevanje hranom, kako bi se zaštitile ugrožene grupe;
6. Poboljšanje informatičkih sustava za praćenje osiguranja hrane i poljoprivredne proizvodnje.

Usvajanjem ovog dokumenta od strane Vijeća ministara stekli bi se uvjeti za izradu sveobuhvatne Strategije za obezbjeđivanje dovoljnih količina hrane i koja bi se implementirala u razdoblju od 2013-2015. godine. Ovim dokumentom Bosna i Hercegovina bi ispunila jedan od Milenijumskih ciljeva do 2015 godine, smanjenje gladnih u svijetu za polovinu do 2015. godine.

8.1. Izrada Zakona o vinu Bosne i Hercegovine

Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH formiralo je Radnu grupu za izradu Zakona o vinu BiH i podzakonskih akata ovog Zakona. Članove Radne grupe čine predstavnici svih relevantnih institucija iz ove oblasti, na državnoj i entitetskoj razini, te proizvođači i predstavnici udruženja vinara. Radi hitnosti rješavanja problema iz oblasti vinarstva i vinogradarstva, kroz donošenje primjenjivog akta, tijekom 2012.godine Radna skupina održala je više sastanka, na kojima je aktivno uticala na razvoj teksta Nacrta zakona o vinu BiH. Poseban sastanak održan je u cilju razmatranja spornih pitanja naglašenih prilikom razmatranja Nacrta ovog zakona. Konačan rezultat Radne grupe biće Nacrt Zakona o vinu koji će odgovarati zahtjevima Europske unije i karakteristikama zemlje. Ujedno, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je donijelo Odluku o formiranju Radne grupe za izradu Zakona o vinu Bosne i Hercegovine i podzakonskih akata Zakona o vinu BiH. Cilj njezine uspostave je stvaranje kontinuiranog rada grupe na podzakonskim aktima kojima će se kroz punu reformu u oblasti vinarstva i vinogradarstva približiti standardima i pravilima Europske unije - Uredbom (EC)1234/2007, Uredbom (EC) 606/2009, Uredbom (EC) 607/2009, kao i trenutno važećom Uredbom (EC) 491/2009.

Zakon o vinu Federacije BiH

Zakon o vinu Federacije uskladiće se s državnim Zakonom nakon njegovog donošenja. Na temelju postojećeg Zakona o vinu¹¹ Federacije donesena su dva pravilnika:

- Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja vinogradarskog katastra¹². Ovaj Pravilnik nije usklađen s Europskim regulativama;
- Pravilnik o minimalnim tehničko-tehnološkim i kadrovskim uvjetima za proizvodnju vina i drugih proizvoda od grožđa i vina¹³. Pravilnik je djelomično usklađen sa: Ispravak Uredbe (EZ) br. 852/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 29. travnja 2004. o higijeni prehrambenih proizvoda (Službeni list Europske unije L 139 od 30. travnja 2004.)

8.2. Pravilnici Zakona o duhanu Bosne i Hercegovine

Na temelju Zakona o duhanu BiH Vijeća ministra je usvojio tri pravilnika koji su i objavljeni u Službenom glasniku BiH, broj 51/12, a to su: Pravilnik o uvjetima za proizvodnju duhana; Pravilnik o mjerilima procjene sirovog duhana u listu i Pravilnik o uvjetima za obavljanje djelatnosti otkupa i obrade duhana.

Zakon o duhanu Republike Srpske

U Republici Srpskoj objavljen je Zakon o duhanu („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 72/12) i urađena tri nacrta pravilnika: Pravilnik o minimalno-tehničkim, prostornim i drugim uvjetima za proizvodnju duhana, Pravilnik o kvalitetu sirovog duhana u listu i mjerilima za procjenu kvaliteta sirovog duhana u listu i Pravilnik o minimalno-tehničkim uvjetima za obavljanje djelatnosti obrade duhana. Zakonom o duhanu Republike Srpske definirani su uvjeti i način proizvodnje i obrade duhana i duhanskih proizvoda, uvjeti i način proizvodnje, razvrstavanja, obilježavanja maksimalno dozvoljene količine katrana, nikotina i ugljen-monoksida u cigaretama, vođenja registara i evidencija, kao i druga pitanja od značaja za proizvodnju duhana u Republici Srpskoj. Zakonom je, također definirana obveza Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede da u suradnji s Ministarstvom zdravlja i socijalne zaštite, stalno vrši neophodne mjere radi podizanja svijesti javnosti o štetnim utjecajima konzumiranja duhana i duhanskih proizvoda sukladno s

¹¹ Službene novine Federacije BiH, broj 55/12

¹² Službene novine Federacije BiH, broj 107/12

¹³ Službene novine Federacije BiH, broj 02/13

člankom 104. Uredbe Savjeta (EC) br. 1234/2007 od 22. listopada 2007.godine o utvrđivanju zajedničke organizacije poljoprivrednog tržišta i specifičnih provizija za određene poljoprivredne proizvode, a sukladno s Direktivom Europskog Parlamenta i Savjeta (EC) br. 2003/33 od 26. svibnja 2003. godine o usklađivanju zakona i ostalih propisa država članica o reklamiranju i sponzoriranju duhanskih proizvoda (*Directive 2003/33/EC*). U zakonu je definirano da se označavanje i reklamiranje duhanskih proizvoda vrši sukladno s propisom iz oblasti zaštite zdravlja, kojim se uređuje označavanje pakiranja duhanskih proizvoda.

8.3. Izrada Zakona o organskoj proizvodnji Bosne i Hercegovine

Tijekom 2012. godine provodile su se konzultacije Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH s nadležnim institucijama entiteta i Brčko Distrikta u svezi izrade Nacrta Zakona o organskoj proizvodnji BiH. Donošenje Zakona o organskoj proizvodnji u Bosni i Hercegovini je jedna od aktivnosti iz „Mape puta“ s ciljem stvaranja uslova za izvoz proizvoda životinjskog i biljnog podrijetla. Donošenje ovog zakona je sukladno s zahtjevima za harmonizaciju zakonske uredbe i *acquis-em* u procesu europskih integracija. Problem zbog kojeg ova aktivnost nije realizirana se ogleda u različitom pristupu same izrade Nacrta zakona. Stav Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske je da se radi na izradi usaglašenih zakona koje će usvojiti entitetske skupštine, dok je stav Ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Federacije BiH da se radi jedan zakon na razini Bosne i Hercegovine.

Zakon o organskoj proizvodnji Republike Srpske

Prijedlog Zakona o organskoj proizvodnji trenutno je u proceduri usvajanja u Narodnoj skupštini Republike Srpske. Ovim Zakonom je, u dijelu koji propisuje organsku proizvodnju i označavanje organskih proizvoda, izvršeno preuzimanje Uredbe Savjeta (ES) broj 834/2007 od 28. lipnja 2007. godine kojom se ukida Uredba broj 2092/9.

8.4. Usvojeni zakonski i podzakonski akti

Federacija BiH

- Zakon o izmjenama i dopunama zakona o poljoprivredi – („Službene novine Federacije BiH“ broj: 88/07, 4/10, 27/12);
- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o novčanim potporama u poljoprivredi i ruralnom razvoju .

Također, objavljeni su i novi pravilnici vezani uz Zakon o novčanim potporama:

- Pravilnik o načinu i uvjetima ostvarivanja prava na novčanu potporu po modelu poticaja proizvodnji („Službene novine Federacije BiH“ broj: 56 /12) koji je djelomično usklađen s EU regulativom (EC) No 73/2009;
- Pravilnik o uvjetima i načinu ostvarenja novčanih potpora po modelu ruralnog razvoja („Službene novine Federacije BiH“ broj: 56/12 i 109/12) koji je djelomično usklađen s regulativom (EC) No 1698/2005;
- Pravilnik o načinu i uvjetima ostvarivanja prava na novčanu potporu po modelu ostalih vrsta potpora. („Službene novine Federacije BiH“ broj: 56/12 i 109/12);
- Pravilnik o uvjetima i načinu potpore dohotku („Službene novine Federacije BiH“ broj:109 /12) koji nije usklađen s EU regulativama;
- Pravilnik o uvjetima i načinu potpore kapitalnim ulaganjima („Službene novine Federacije BiH“ broj:109 /12) koji je djelomično usklađen s regulativom (EC) No 1698/2005.

Republika Srpska-

- Zakon o mineralnim đubrivima („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 24/12)
- Zakon o duvanu („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 72/12);
- Zakon o ribarstvu („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 72/12);

Takođe, izrađeni su i objavljeni sljedeći pravilnici:

- Pravilnik o uslovima i načinu ostvarivanja novčanih podsticaja za razvoj poljoprivrede i sela u 2012. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 18/12, 77/12,117/12);
- Pravilnik o načinu i uslovima korišćenja sredstava za sufinansiranje poljoprivrednog instituta Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj35/12);
- Pravilnik o postupku davanja u zakup poljoprivrednog zemljišta u svojini Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 47/12);
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o uslovima i načinu davanja u zakup nepokretnosti poljoprivrednim zadrugama („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 57/12);
- Pravilnik o dopuni Pravilnika o organizaciji i radu ribarsko-čuvarske službe („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj76/12);
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o o kvalitetu svježeg sirovog mlijeka („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 87/12);
- Naredba o određivanju zaraženog i ugroženog područja i mjerama za utvrđivanje načina prevencije, sprečavanja širenja i suzbijanja antraksa (crnog prišta) kod životinja;
- Pravilnik o načinu prikupljanja, kriterijima za raspodjelu sredstava i postupku korišćenja sredstava posebnih namjena za šume („Službeni glasnik republike Srpske“, broj 68/12);
- Pravilnik o izmjeni Pravilnika o katastru za šume („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 112/12).

Brčko Distrikt BiH - Pravilnik o načinu i uvjetima za poticaje u poljoprivrednoj proizvodnji za 2012. godinu ("Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH" broj: 22/12).

Tijela nadležna za fitosanitarnu oblast u BiH, utvrđena zakonima iz ove oblasti na državnoj razini su: Vijeće ministara BiH, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa - Uprava BiH za zaštitu zdravlja bilja, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske, Republička uprava za inspekcijske poslove i Općinska odjeljenja za inspekcijske poslove, Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, Federalna uprava za inspekcijske poslove – Inspektorat poljoprivredne inspekcije i kantonalne poljoprivredne inspekcije u Federaciji BiH, te Odjel za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu Brčko Distrikta BiH i Inspektorat Brčko Distrikta BiH.

Uprava BiH za zaštitu zdravlja bilja je u suradnji s nadležnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta BiH tijekom 2012. godine provodila je aktivnosti na izradi sekundarnog zakonodavstva usklađenog s odgovarajućom legislativom Europske unije iz fitosanitarne oblasti.

Tijekom 2012. godine nastavljene su aktivnosti na provođenju Programa posebnog nadzora karantinskih štetnih organizama na krompiru u BiH, a s jedinstvenim nadzorom otpočeto je u 2011. godini. Program je implementiran na području cijele BiH i provodile su ga stručne institucije, kojima je Uprava BiH za zaštitu zdravlja bilja u suradnji s nadležnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta BiH dodijelila javna ovlasti, te fitosanitarni inspektori. Izvješće o provedbi Programa posebnog nadzora (sustavne kontrole) nad karantinskim štetnim organizmima na krompiru u BiH u 2012. godini je završen i biće dostavljen Vijeću ministara BiH. Važno je napomenuti da se provedba Programa posebnog nadzora karantinskih štetnih organizama na krompiru nastavila i u 2013. godini.

Uprava BiH za zaštitu zdravlja bilja je 16.11. 2012. godine dobila Upitnik Direkcije za zdravlje i potrošače Europske komisije (DG SANCO) o sustavu zdravlja bilja u sektoru krompira. U suradnji s predstavnicima nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH urađeni su traženi odgovori i početkom prosinca dostavljeni Europskoj komisiji za potrebe ocjene postojećeg sustava zaštite zdravlja bilja u ovom sektoru, koje će predstavljati temelj za dalje postupanje Europske komisije po zahtjevu institucija Bosne i Hercegovine za izvoz krompira u zemlje Europske unije. Sukladno članku 10. stav (2) Roterdamske Konvencije pravovremeno su podneseni odgovori u svezi uvoza pesticida koji su uključeni u Aneks III na 5. Konferenciji stranaka Roterdamske konvencije. Uprava je, sukladno s članku 4. Stav (2) Odluke o imenovanju državnog tijela za koordinaciju provedbe Roterdamske konvencije o postupku prethodne obavijesti o suglasnosti za promet nekih opasnih kemikalija i pesticida u međunarodnoj trgovini („Službeni glasnik BiH“ broj 15/10), u saradnji s nadležnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta BiH izradila izvješće o sprovedbi Roterdamske konvencije koji je razmotren i usvojen na 12. sjednici Vijeća ministara Bosne i Hercegovine održanoj 04.07.2012. godine.

U tijeku 2012. godine Uprava je zaprimila ukupno 26 obavijesti u izvozu i sve su iz zemalja Europske unije. Uprava, kao DNA zemlje uvoznice sukladno s odredbama Konvencije, pravovremeno šalje potvrdu o primitku obavijesti o izvozu, te redovito prosljeđuje primljene obavijesti o izvozu nadležnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta.

Doneseni i usklađivani propisi s zakonodavstvom Europske unije na razini BiH i entiteta

Doneseni i usklađivani propisi na razini BiH u oblasti zdravlja bilja

- Pravilnik o mjerama za sprečavanje unošenja i širenja borove nematode *Bursaphelenchus xylophilus* (Steiner et Buher) Nickle *et al.* („Službeni glasnik BiH“ broj 31/12) - Direktiva Vijeća 2000/29/EC i Odlukom Komisije 2006/133/EZ;
- Pravilnik o mjerama za sprečavanje širenja i kontrole krompirove cistolike nematode u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj 98/12) – Direktiva Vijeća 2007/33/EZ;

- Pravilnik o fitosanitarnim zahtjevima za drveni materijal za pakiranje u međunarodnom prometu („Službeni glasnik BiH“, broj 60/12) – Direktiva Komisije 2008/109/EZ i ISPM 15;
- Odluka o utvrđivanju visine naknade za obavljanje službene provjere, izdavanje službene potvrde i obavljanje fitosanitarnog pregleda („Službeni glasnik BiH“, broj 103/12);
- Program posebnog nadzora (sustavne kontrole) karantinskih štetnih organizama na krompiru u BiH za 2013. godinu – („Službeni glasnik BiH“, broj 03/13);
- Pravilnik o fitosanitarnom registru i o biljnim putovnicama („Službeni glasnik BiH“, broj 05/13) - 92/90/EC, 93/50/EEC, 92/105/EEC, 2005/17/EC i 2000/29/EC.

Doneseni i usklađivani propisi u Republici Srpskoj u oblasti zdravlja bilja

U 2012. godini u oblasti zdravlja bilja su doneseni slijedeći podzakonski akti i provedeni sljedeći programi:

- Pravilnik o načinu i uvjetima za uvoz malih količina bilja, biljnih proizvoda i reguliranih objekata kojim se propisuju način i uvjeti za uvoz malih količina bilja, biljnih proizvoda i reguliranih objekata i određuju male količine za pojedine vrste bilja i biljnih proizvoda za koje nije obavezan fitosanitarni pregled („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 28/12), - 2000/29/EC,
- Program utvrđivanja prisustva lisnog minera rajčice –*Tuta absoluta*, Povolny na području Republike Srpske s GPS koordinatama i urađenim mapama rasprostranjenosti (druga godina),
- Treća faza uspostava biljnog karantina,
- Utvrđivanje uzroka sušenja zasada šljiva na području Majevice i Semberije s predloženim mjerama suzbijanja, GPS koordinatama i urađenim mapama rasprostranjenosti,
- Utvrđivanje uzročnika pojave crvenila kukuruza na području Semberije s predloženim mjerama suzbijanja, GPS koordinatama i urađenim mapama rasprostranjenosti.

Nakon provedenih aktivnosti na izradi softvera za upis u fitosanitarni registar, na temelju Pravilnika o fitosanitarnom registru i o biljnim putovnicama („Službeni glasnik BiH“, broj 05/13), u Republici Srpskoj urađena je Informacija za upis u fitoregistar s naznačenim obvezama lica koja se upisuju u fitoregistar, odnosno uvjetima koje moraju ispunjavati, kategorijama bilja koje se upisuje i djelatnostima kojim se isti bave. Informacija je dostupna na web stranici: www.vladars.net/ministarstva.

Doneseni i usklađivani propisi u Federaciji BiH u oblasti zdravlja bilja

Tijekom 2012. godine u Federaciji BiH je izrađen Prednacrt zakona o zaštiti zdravlja bilja Federacije BiH. Temeljni cilj zakona je usklađivanje s odredbama zakona na razini BiH, na način koji će omogućiti ujednačeno i učinkovito vršenje poslova u oblasti zdravlja bilja u Federaciji. Prednacrt je trenutno u fazi pribavljanja mišljenja i provjere njegove usklađenosti s propisima Europske unije. U cilju provedbe Zakona o zaštiti zdravlja bilja („Službeni glasnik BiH“, broj 23/03) i pružanja pravovremene informacije o početku upisa u fitoregistar, u ožujku 2012. godine je u Sarajevu održana obuka jednog broja proizvođača sadnog materijala. Izrađen je i Vodič za upis u fitoregistar (prezentovan na obuci) s informacijama o uvjetima za upis u fitoregistar, načinu podnošenja zahtjeva i postupku registracije, o kategorijama bilja i djelatnostima za koje je upis u fitoregistar obavezan, te o obvezama vlasnika nakon upisa u Fitoregistar. Vodič je dostupan na web stranici Federalnog ministarstva poljoprivrede (www.fmpvs.gov.ba).

Doneseni i usklađivani propisi na razini BiH i entiteta u oblasti sjemena i sadnog materijala poljoprivrednog bilja BiH

Doneseni propisi na razini BiH i zakonodavstvo Europske unije s kojim je usklađivano:

- Pravilnik o kontroli reprodukcijskog materijala poljoprivrednih biljaka koji se uvozi (Službeni glasnik BiH, broj 34/12);

- Pravilnik o stavljanju u promet materijala za razmnožavanje povrća i sadnog materijala povrća u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj 43/12) - 2008/72/EZ, 93/61 EEZ i 93/62/EEZ;
- Pravilnik o stavljanju u promet sjemena povrća u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj 43/12) - 2002/55/EZ;
- Pravilnik o stavljanju u promet sjemena žita u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj 60/12) - 66/402/EZ;
- Pravilnik o stavljanju u promet sjemenskog krompira u BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 67/12) - 2002/56/EC.

Doneseni i usklađivani propisi u Republici Srpskoj u oblasti sjemena i sadnog materijala poljoprivrednog bilja

- Pravilnik o uvjetima koji obezbjeđuju očuvanje kvaliteta sjemena u prodajnom objektu („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 33/12) na temelju Zakona o sjemenu poljoprivrednog bilja („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 37/09).

Doneseni i usklađivani propisi u Federaciji BiH u oblasti sjemena i sadnog materijala poljoprivrednog bilja

U 2012. godini izrađen je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sjemenu i sadnom materijalu poljoprivrednog bilja i proslijeđen u parlamentarnu proceduru.

Doneseni i usklađivani propisi na razini BiH i entiteta u svezi s fitofarmaceutskim sredstvima

Doneseni propisi na razini BiH i zakonodavstvo Europske unije s kojim je usklađivano:

- Naputak o obliku vođenja evidencije o prometu fitofarmaceutskih sredstava („Službeni glasnik BiH“, broj 86/12);
- Pravilnik o dužnostima korisnika fitofarmaceutskih sredstava („Službeni glasnik BiH“, broj 101/12) - 2009/128/EC.

Doneseni i usklađivani propisi u Republici Srpskoj u svezi s fitofarmaceutskim sredstvima

Na temelju Zakona o sredstvima za zaštitu bilja („Službeni glasnik RS“, broj 52/10) doneseni su:

- Pravilnik o sadržini i načinu vođenja evidencije o sredstvima za zaštitu bilja i obrascu evidencije;
- Pravilnik o uvjetima i načinu polaganja stručnog ispita za rad u poljoprivrednoj apoteci.

Navedeni pravilnici nisu bili objavljeni u 2012. godini.

Doneseni i usklađivani propisi na razini BiH u svezi s mineralnim gnojivima

- Pravilnik o upisu mineralnih gnojiva u registar mineralnih gnojiva („Službeni glasnik BiH“, broj 05/03) – 2003/2003;
- Pravilnik o upisu distributera i uvoznika mineralnih gnojiva u registar distributera i uvoznika mineralnih gnojiva („Službeni glasnik BiH“, broj 05/03) 2003/2003.

9.1. Institucionalni i administrativni kapaciteti

Nadležna inspekcija za fitosanitarnu oblast organizirana je na razini entiteta i Brčko Distrikta BiH; i to u Republičkoj upravi za inspeksijske poslove Republike Srpske i općinskim poljoprivrednim inspekcijama, Federalnoj upravi za inspeksijske poslove Federacije BiH i kantonalnim poljoprivrednim inspekcijama i Uredu gradonačelnika - Inspektorat Brčko Distrikta BiH.

Nadležnost inspekcija prema Zakonima na razini BiH:

- Prema Zakonu o zaštiti zdravlja bilja nadležnost imaju isključivo fitosanitarni inspektori.

- Prema Zakonu o sjemenu i sadnom materijalu poljoprivrednog bilja BiH nadležnost imaju fitosanitarni i poljoprivredni inspektori.
- Prema Zakonu o fitofarmaceutskim sredstvima BiH nadležnost imaju fitosanitarni, poljoprivredni i sanitarni inspektori.
- Prema Zakonu o mineralnim gnojivima nadležnost imaju fitosanitarni i poljoprivredni inspektori.
- Prema Zakonu o zaštiti novih sorti biljaka BiH u unutrašnjosti nadležni su poljoprivredni i šumarski inspektori, a na graničnim prijelazima fitosanitarni inspektori.

Kontrolne strukture

Kontrola bilja, biljnih proizvoda i reguliranih objekata uključujući sjeme, sadni materijal i zaštitu novih sorti, kao i sredstava za zaštitu bilja i mineralnih gnojiva u BiH u nadležnosti je entitetskih inspektorata i inspektorata Brčko Distrikta BiH. Na graničnim prijelazima u Federaciji BiH, Republici Srpskoj i Brčko distriktu BiH nadzor u prekograničnom prometu vrše fitosanitarni inspektori. Stručnu i zdravstvenu kontrolu tijekom proizvodnje sjemena i sadnog materijala vrše institucije nadležne ili ovlaštene od strane entitetskih ministarstava poljoprivrede (zavodi, instituti, fakulteti) i poljoprivredni/fitosanitarni inspektori. Poljoprivredni inspektori kroz redovne i vanredne nadzore/pojačane nadzorne kontrole nadziru i promet sjemena i sadnog materijala bez obzira na porijeklo te promet sredstvima za zaštitu bilja i mineralnih gnojiva. Fitosanitarni inspektori kontroliraju i provedbe postupka tretiranja i označavanja drvenog materijala za pakiranje u međunarodnom prometu. Poslove osmatranja, prognoze i izvješćivanja o štetnim organizmima obavljaju Agencija za pružanje stručnih usluga u poljoprivredi u Republici Srpskoj i Izvještajno-prognozna služba (IPS) u Federaciji BiH. IPS u Federaciji BiH čine federalni i kantonalni zavodi, kantonalna ministarstva i općinske službe nadležne za poslove poljoprivrede.

Tijekom 2012. godine Republička uprava za inspekcijske poslove Republike Srpske je izvršila nadogradnju inspekcijskog informacionog sustava IMS za učinkovitiju primjenu u nadzoru fitosanitarne inspekcije u spoljno-trgovinskom prometu (elektronsko podnošenje zahtjeva za pregled pošiljki, automatsko preuzimanje podataka, zahtjeva i otvaranje inspekcijskih predmeta u IMS). Primjenom IMS sustava omogućena je uniformna izrada inspekcijskih zapisnika, rješenja, zahtjeva za laboratorijsku analizu, te ostalih inspekcijskih dokumenta. Svi neophodni podaci o pošiljkama se elektronski evidentiraju u bazi podataka Inspektoratima koja služi kao temelj za automatsko generiranje statističkih izvješća po različitim kriterijumima i različitim vidovima grupisanja podataka, te za pripremu kvantitativnih analiza inspekcijskog nadzora. Podaci o vrstama roba su povezani s tarifnim oznakama s Objedinjenog spiska roba koje podliježu fitosanitarnoj kontroli, čime je omogućeno statističko izvješćivanje i po tarifnim oznakama roba.

U 2012. godini izvršeno je 17 obuka fitosanitarnih inspektora iz svih segmenata fitosanitarne oblasti s ciljem da se omogući provedba donesenih pravilnika. Također je izvršeno 7 obuka laboratorijskog osoblja s istim ciljem. Obuke su rađene na dvije i više mjesta da bi bili obuhvaćeni svi fitosanitarni inspektori.

U cilju provedbe Pravilnika o dužnostima korisnika fitofarmaceutskih sredstava organizirano je 13 obuka poljoprivrednih proizvođača na temu „Održiva upotreba pesticida“. Za te potrebe Urađen je Priručnik za primjenu fitofarmaceutskih sredstava s pregledom obveza korisnika i preporukama dobre poljoprivredne prakse i Evidencijski list za upotrebu pesticida. Ovim obukama obuhvaćeno je oko 400 poljoprivrednih proizvođača na cijeloj teritoriji BiH. Za potrebe fitosanitarnih laboratorija nabavljena je nedostajuća oprema za provedbu Programa posebnog nadzora karantinskih štetnih organizama na krompiru, odnosno za implementaciju metoda za identifikaciju i detekciju karantinskih štetnih organizama na krompiru. Osim toga, angažovani su strani eksperti koji su obišli fitosanitarne laboratorije ovlaštene za provedbu programa posebnog nadzora karantinskih štetnih organizama na krompiru, s ciljem utvrđivanja ispravnosti u radu po

metodama i procedurama propisanim pravilnicima i standardima Europske unije. Urađeni su i „proficiency“ testovi za *Globodera rostochiensis* Woll. i *Globodera pallida* Stone, *Clavibacter michiganensis* (Smith) Davis et al. ssp. *sepedonicus* (Spieckermann et Kotthoff) Davis et al. i *Clavibacter michiganensis* (Smith) Davis et al. ssp. *sepedonicus* (Spieckermann et Kotthoff) Davis et al. Za ove aktivnosti urađeni su detaljna izvješća.

Projekt IPA 2008 „Potpora Upravi BiH za zaštitu zdravlja bilja“ koji je imao za cilj uspostavu integrisane nacionalne fitosanitarne službe sposobne da kreira i implementira politiku zdravlja bilja BiH, sukladno s EU zakonodavstvom, međunarodnim obavezama i standardima u ovoj oblasti je uspješno realiziran. Pored urađenih podzakonskih akata, obuka za fitosanitarne inspektore i osoblje u fitosanitarnim laboratorijama, urađene su i brošure za fitosanitarne inspektore za pojedine štetne organizme.

U cilju jačanja kapaciteta osoblja u fitosanitarnim laboratorijama od ključnog značaja je provedba IPA 2009 projekta “Povećanje kapaciteta veterinarske i fitosanitarne službe u BiH za kontrolu zdravlja životinja i biljaka i sigurnost hrane”. Izrađena je tehnička specifikacija opreme za fitosanitarne laboratorije (450.000 €) i izrada radnog zadatka (TOR-a) za twinning light (250.000 €) projekt, a predviđena je i obuka za osoblje u fitosanitarnim laboratorijama. Implementacija projekta se očekuje do lipnja 2013. godine.

10. VETERINARSKA POLITIKA

10.1. Institucionalni i administrativni kapaciteti

Tijela nadležna za veterinarstvo u BiH su Ured za veterinarstvo BiH, Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Federacije BiH (sektor za veterinarstvo), Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske (resor za veterinarstvo), Odjel za poljoprivredu Brčko Distrikta BiH, Uprava za inspekcijske poslove Federacije BiH i kantonalne uprave za inspekcijske poslove, Republička uprava za inspekcijske poslove Republike Srpske i Općinska odjeljenja za inspekcijske poslove, kao i Inspektorat Brčko Distrikta BiH. U međunarodnom prometu kontrolu provodi Odjel Granične veterinarske inspekcije. Ured za veterinarstvo BiH, a u unutrašnjem prometu kontrola je organizirana na razini nadležnih entitetskih ministarstva i Brčko Distrikta BiH i nadležnih inspekcijskih tijela.

U procedurama donošenja svih zakonskih i podzakonskih akata kao i u provedbi projekata učestvuju: Ured, nadležna entitetska ministarstva i Odjel za poljoprivredu Brčko Distrikta BiH.

Pregled administrativnih kapaciteta u veterinarstvu BiH

Institucije	Veterinarsko osoblje (popunjena radna mjesta)	Administrativno osoblje (popunjena radna mjesta)
Ured za veterinarstvo BiH	41	28
Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede RS-resor za veterinarstvo	7	10
Republička uprava za inspekcijske poslove RS -Republički veterinarski inspektori	11	0
Jedinice lokalne samouprave- Općinski veterinarski inspektori	44	/
Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva-sektor za veterinarstvo	6	2
Federalna veterinarska inspekcija	5	/
Veterinari u kantonalnim ministarstvima	14	/
Kantonalni veterinarski inspektori	58	/
Službeni veterinari zaposleni u Odjel za poljoprivrede Brčko Distrikta		

Izvor: Interni dokumenti uključenih institucija

Tijekom 2012.godine, u dijelu zakonodavstva provodile su se aktivnosti na preuzimanje propisa Europske unije iz poglavlja 12. (sigurnost hrane, veterinarstvo) kroz podzakonske propise. Izrada propisa za oblast veterinarstva se provodila sukladno s prioritetima, kao i prema preporukama dobivenim od strane Ureda za hranu i veterinarstvo Europske unije i TAIEX-a.

Doneseni i objavljeni propisi na razini BiH u oblasti veterinarstva:

- Pravilnik o higijeni hrane životinjskog podrijetla („Službeni glasnik BiH“, broj 103/12), predmet usklađivanja s Uredbom 853/2004 i Pravilnik o organizaciji službenih kontrola proizvoda životinjskog podrijetla namijenjenih prehrani ljudi („Službeni glasnik BiH“, broj 103/12), predmet usklađivanja s Uredbom 854/2004;

- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o maksimalno dozvoljenim količinama farmakološki aktivnih supstanci u proizvodima životinjskog podrijetla („Službeni glasnik BiH“, broj 67/12), predmet usklađivanja s Uredbom 466/2012;
- Odluka o usvajanju Strategije nadziranja spongiformne encefalopatije goveda („Službeni glasnik BiH“, broj 4/13);
- Odluka o visini naknade za obvezne veterinarsko – zdravstvene preglede u prometu preko granice BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 62/12);
- Odluka o provođenju plana praćenja i kontrole rezidua za 2012. godinu („Službeni glasnik BiH“, broj 39/12);
- Odluka o zabrani uvoza i provoza određenih pošiljki radi sprečavanja unosa u BiH bolesti slinavke i šapa („Službeni glasnik BiH“, broj 68/12);
- Pravilnik o izmjeni Pravilnika o uvjetima u pogledu zdravlja za nekomercijalni uvoz i provoz kućnih životinja („Službeni glasnik BiH“, broj 68/12), predmet usklađivanja s Uredbom 2003/998;
- Odluka o izmjeni Odluke o zabrani uvoza i provoza određenih pošiljki u BiH radi sprečavanja unošenja klasične svinjske kuge („Službeni glasnik BiH“, broj 26/12);
- Odluka o zabrani uvoza i prijevoza određenih pošiljki u BiH radi sprečavanja unošenja Newcastle bolesti („Službeni glasnik BiH“, broj 1/13);
- Odluka o dopuni odluke o zabrani uvoza i provoza određenih pošiljki u BiH radi sprečavanja unošenja koi herpes virusa („Službeni glasnik BiH“, broj 90/12);
- Odluka o dopuni Odluke o zabrani uvoza i provoza određenih pošiljki u BiH radi sprečavanja unošenja afričke svinjske kuge („Službeni glasnik BiH“, broj 90/12);
- Pravilnik o ciljevima za smanjenje prisustva bakterija vrsta salmonella kod odraslih rasplodnih jata vrste Gallus Gallus („Službeni glasnik BiH“, broj 103/12), predmet usklađivanja s Uredbom 200/2010;
- Pravilnik o ciljevima za smanjenje prisustva bakterija vrsta Salmonella enteritidis i Salmonella typhimurium kod brojlera („Službeni glasnik BiH“, broj 102/12), predmet usklađivanja s Uredbom 200/2012;
- Pravilnik o ciljevima za smanjenje prisustva bakterija vrsta Salmonella enteritidis i Salmonella typhimurium kod koka nosilja („Službeni glasnik BiH“, broj 102/12), predmet usklađivanja s Uredbom 517/2011;
- Pravilnik o načinu odobravanja objekata koji se bave uzgojem živih životinja, proizvodnjom, preradom, obradom i skladištenjem proizvoda životinjskog podrijetla za izvoz na tržište Europske Unije („Službeni glasnik BiH“, broj 102/12);
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o statusu država ili regija u usporedbi na bovinu spongimorfnu encefalopatiju („Službeni glasnik BiH“, broj 86/12), predmet usklađivanja s Odlukom 2012/111 i Odlukom 2012/489;
- Pravilnik o izmjenama Pravilnika o označavanju i kontroli kretanja životinja u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj 41/12),
- Pravilnik o izmjeni i dopuni Pravilnika o načinu obavljanja pretrage na prisutnost Trichinella u mesu („Službeni glasnik BiH“, broj 4/13) predmet usklađivanja Uredbom 1109/2011;
- Pravilnik o utvrđivanju dijagnostičkih postupaka, metoda uzimanja uzoraka i kriterijuma za vrednovanje rezultata laboratorijskih testova za vezikularnu bolest svinja („Službeni glasnik BiH“, broj 59/12), predmet usklađivanja s Odlukom 2000/428;
- Pravilnik o provođenju mjera kontrole, praćenja, nadzora i ograničenja kretanja životinja prijemljivih na bolest plavog jezika („Službeni glasnik BiH“, broj 32/12), predmet usklađivanja s Uredbom 2007/1266;
- Pravilnik o uvjetima u pogledu zdravlja za nekomercijalni uvoz i provoz kućnih životinja („Službeni glasnik BiH“, broj 34/12), predmet usklađivanja s Uredbom 998/2003, Odlukom 2005/91 i Uredbom 388/2010;
- Pravilnik o zaštiti pasa koji se drže kao kućni ljubimci („Službeni glasnik BiH“, broj 18/12), pripremljen kao popis na temelju Zakona o zaštiti i dobrobiti životinja;

- Pravilnik o uvjetima uvoza i provoza živih životinja, sirovina, proizvoda i nusproizvoda životinjskog podrijetla, veterinarskih lijekova i hrane za životinje u Bosnu i Hercegovinu („Službeni glasnik BiH“, broj 57/12), nacionalni propis - nije predmet usklađivanja s europskom legislativom;
- Pravilnik o utvrđivanju veterinarsko-zdravstvenih uvjeta za odlaganje, korištenje, sakupljanje, prevoz, identifikaciju i sljedivost, registraciju i odobrenje pogona, stavljanje na tržište, uvoz, tranzit i izvoz nusproizvoda životinjskog podrijetla i njihovih proizvoda koji nisu namijenjeni prehrani ljudi („Službeni glasnik BiH“, broj 30/12), predmet usklađivanja s Uredbom 142/2011;
- Odluka o usaglašenom praćenju otpornosti bakterija roda salmonela kod peradi i svinja na antimikrobne preparate („Službeni glasnik BiH“, broj 29/12), predmet usklađivanja s Odlukom 2007/407;
- Odluka o zabrani stavljanja u promet i primjeni goveđeg hormona somatotropina („Službeni glasnik BiH“, broj 29/12), predmet usklađivanja sa Odlukom 1999/879;
- Pravilnik kojim se predviđaju uvjeti i tehnike genotipiziranja PrP gena populacija ovaca u BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 86/12), predmet usklađivanja sa Odlukom 2002/1003;
- Pravilnik o dopunama Pravilnika o statusu država ili regija u usporedbi na bovinu spongiformnu encefalopatiju („Službeni glasnik BiH“, broj 55/12), predmet usklađivanja s Odlukom 2010/749 koja dopunjava Odluku 2007/453;
- Pravilnik o stavljanju na tržište i korišćenju hrane za životinje, predmet usklađivanja s Uredbom 767/2009 i 82/475, usvojen - čeka se objava u Službenom glasniku BiH,

Doneseni i objavljeni propisi u Republici Srpskoj u oblasti veterinarstva

- Zakon o veterinarsko-medicinskim proizvodima („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 71/12), koji je usklađivan s Direktivom broj 2001/82/ Europskog Parlamenta i Savjeta od 6. novembra 2001. o kodeksu Zajednice koji se odnosi na veterinarsko-medicinske proizvode;
- Naredba o stavljanju van snage naredbe o obaveznoj kontroli na enzootsku leukozu goveda na klaonicama prije klanja, porijeklom iz uvoza („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 76/12);
- Naredba o stavljanju van snage naredbe o zabrani prometa goveda, ovaca i koza na teritoriju Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 76/12);
- Pravilnik o postupku dodjele ovlašćenja za provedbu obveznih veterinarskih mjera i postupku upisa u registar ovlašćenih veterinarskih organizacija („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 87/12);
- Pravilnik o mikrobiološkim kriterijumima za hranu („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 109/12), koji je pripreman sukladno s Regulativom Komisije (ES) broj 2073/2005 od 15. novembra 2005. o mikrobiološkim kriterijumima za prehrambene proizvode;
- Odluka o sprovođenju postupka procjene i kategorizacije objekta za proizvodnju hrane životinjskog podrijetla („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 109/12),
- Odluka o postupku komisije poslije sprovedene kategorizacije objekata za proizvodnju hrane životinjskog podrijetla („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 109/12);
- Odluka o sprovođenju postupka unapređenja kvaliteta objekata za proizvodnju hrane životinjskog podrijetla poslije obavljene procjene i kategorizacije („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 109/12),
- Pravilnik o zaštiti životinja za držanje i uvjetima koje moraju ispunjavati objekti za držanje životinja („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 93/12);

Doneseni i objavljeni propisi u Federaciji BiH u oblasti veterinarstva

- Odluka o usvajanju programa utroška sredstava kriterijima rasp. sredstava „Transfer za veterinarstvo“ i Program utroška sredstava s kriterijima raspodjele „Poticaj za veterinarstvo“ („Službene novine Fedracije BiH“ broj 48/12);

- Naputak za provedbu godišnje Naredbe o zaraznim bolestima životinja za 2012.godinu („Službene novine Federacije BiH“ broj 47/12);
- Pravilnik o postupku isplate nadoknade štete za neškodljivo uklanjanje seropozitivne životinje („Službene novine Federacije BiH“ broj 98/12),
- Pravilnik o mikrobiološkim kriterijima hrane životinjskog podrijetla („Službene novine Federacije BiH“ broj 80/12 i 98/12 i 101/12)- sukladno s Regulativom EC 2073/2005;
- Naputak o sustavu uzimanja uzoraka, laboratorijskim metodama i ciljnim tkivima za određivanje mikrobioloških kriterija u hrani životinjskog podrijetla („Službene novine Federacije BiH“ broj 101/12);
- Pravilnik o visini naknade i načinu raspodjele naknada za svjedodžbu o zdravstvenom stanju životinja („Službene novine Federacije BiH“ broj 55/12);
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o visini naknade i načinu raspodjele sredstava za obavljene veterinarsko-zdravstvene preglede i kontrolu na teritoriji Federacije BiH („Službene novine Federacije BiH“ broj 55/12);
- Pravilnik o sadržaju, obliku i način uvođenja registra odobrenih i registriranih objekata i načinu dodjele veterinarskih kontrolnih brojeva u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“ broj 70/12).

U Brčko Distriktu BiH primjenjuju se propisi koji su na snazi u BiH i sukladno s tim se donosi godišnji Program mjera suzbijanja zaraznih i parazitskih bolesti.

10.2. Aktivnosti po pitanju zdravlja i dobrobiti životinja

U sklopu svog primarnog zadatka na praćenju statusa zdravlja životinja u BiH i svijetu, provedene su sljedeće aktivnosti:

Na temelju inicijative Europske unije za iskorjenjivanje određenih zaraznih bolesti životinja (bjesnilo i klasična svinjska kuga kod divljih životinja) u regiji, u BiH je u travnju 2012. godine otpočeta provedba projektnih aktivnosti IPA 2009, te je sprovedena oralna vakcinacija lisica protiv bjesnila u proljeće i u jesen 2012. godine. Cijepljenje je provedeno na svim nenaseljenim područjima na teritoriju cijele Bosne i Hercegovine, distribucijom mamaca s cjepivom iz zraka, uz korištenje sofisticirane opreme koja osigurava uvid u mjesto i gustoću distribuisanih mamaca, te osigurava da se mamci ne bacaju u blizini naseljenih mjesta. Predstavници Ureda za veterinarstvo su sudjelovali i na regionalnim radionicama i simulacijskoj vježbi za klasičnu svinjsku kugu, koje su organizirane od strane IPA projekta za više zemalja. Kao nastavak aktivnosti, Ured je u saradnji s nadležnim tijelima entiteta pripremio prijedlog projektnog fische-a za IPA 2012, u koji je pored oralne vakcinacije lisica uključen i nastavak aktivnosti cijepljenja malih preživara protiv bruceloze, te cijepljenje i označavanje pasa lotalica. Navedeni projektni prijedlog je u punom iznosu odobren od strane Europske komisije.

U okviru ITAP projekta „Poboljšanje uvjeta za trgovinu životinja i proizvoda“ nastavljene su aktivnosti na cijepljenju malih preživara protiv bruceloze, te monitoringu bruceloze goveda kod mliječnih grla starijih od 12 mjeseci. Implementacija navedenih programa je, između ostalog, obuhvatala izradu planova cijepljenja i distribucije, pripremu izvješća i druge potrebne dokumentacije. Nastavljena je i aktivnost provjere imunogenosti vakcine kod određenog broja cijepljenih malih preživara. Tijekom provođenja aktivnosti do prosinca 2012. godine, izvršena je pretraga kod 98.000 goveda i cijepljeno je 180.913 malih preživara, od čega 171.867 starosti od 3 do 6 mjeseci.

Putem projekta Poljoprivreda i ruralni razvoj Svjetske banke pokrenut je Globalni program za avijarnu influencu (ptičja gripa) – GPAI i Projekt spremnosti i odgovora na izbijanje ljudske pandemije koji se provodi u BiH, a sukladno s čijim globalnim ciljem je izrađen softver za prijavu bolesti i upravljanje žarištem (ADNAOM – IS). Softver je zvanično preuzet od strane Ureda za

veterinarstvo u oktobru 2012. godine, te se u narednom razdoblju nakon izvršenja svih potrebnih pripremnih aktivnosti (od unošenja podataka do georeferenciranja imanja), planira njegovo stavljanje u upotrebu. Tijekom 2012. godine, Ured je izvršio reviziju preliminarne izvješća o provedenoj studiji za utvrđivanje cirkulacije virusa klasične svinjske kuge u populaciji domaćih i divljih svinja, te davanje mišljenja na dostavljena izvješća eksperata.

Na području Federacije BiH, na temelju odredaba Naredbe o mjerama kontrole zaraznih i parazitarne bolesti životinja, njihovom provođenju i financiranju u 2012. godini („Službeni glasnik BiH“, broj 16/12) i Naputkom o provedbi mjera za otklanjanje i sprečavanje zaraznih bolesti životinja za 2012. godinu (Službene novine Federacije BiH br.47/12), redovito se prati stanje i kretanje zaraznih i drugih bolesti životinja, o tome vodi evidencija i izvještavaju svi zainteresirani, a vršilo se dijagnostičko ispitivanje :

- Goveda : na brucelozu (70.434), enzootsku leukozu (70.434), tuberkulozu (65.629)
- Ovce i koze: na brucelozu (1.888 - u okviru monitoringa uspješnosti cijepljenja),
- Pčele : američka gnjioloča pčelinjeg legla, nozemoza i varooza (413 pčelinjaka),
- Konji : infektivna anemija kopitara (244)

Povećan je broj ispitanih uzoraka na BSE-a goveda iz uvoza i domaćeg uzgoja starijih od 30 mjeseci u usporedbi na 2011.godinu (10.349 uzoraka mozga s negativnim rezultatom) Epizootiološka situacija na području Federacije BiH je povoljnija u usporedbi na prethodne godine, naročito kada je u pitanju brucelozna malih preživara. Provedbom „Programa suzbijanja i kontrole brucelozne kod malih preživara na teritoriji cijele Federacije BiH, u razdoblju od 2010. do 2016. godine“, u 2012. godini ukupno je cijepljeno 85.274 ovaca i koza protiv brucelozne. Redovito se provodi i cijepljenje protiv bjesnila pasa (7.489), antraksa preživara u distriktima, peradi na salmonelozu i New Castel Disease (2.951.458). Organiziran je i nadzor nad provedbom programa samokontrole. putem davanja saglasnosti na Programe kontrole salmonelozne na peradarskim farmama.

Sukladno s godišnjim Akcionim planom u okviru dokumenta „Razvojni srednjoročni strateški plan za razdoblje 2011-2013. godine“, u 2012. godini Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske je obezbjedilo kvalitetno prikupljanje i analizu epizootioloških podataka, te sprovedbu preventivnih i obveznih mjera u borbi protiv zaraznih i parazitskih bolesti, na temelju kojih je u 2012 godini izdato 12 mjesečnih biltena (mjesečno izvješće o zdravlju životinja), koji su dostavljeni svim veterinarskim organizacijama kao i veterinarskim inspektorima. Sukladno s Pravilnikom o uvjetima i načinu ostvarivanja novčanih poticaja za razvoj poljoprivrede i sela, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede je zaprimalo i obrađivalo Zahtjeve za poticajna sredstva, a koja su namijenjena zdravstvenoj zaštiti životinja u okviru koga je provedeno cijepljenje 380.000 svinja protiv klasične kuge, kao i ispitivanje 44.000 goveda na brucelozu, 6.500 goveda na TBC, enzootsku leukozu i leptospirozu, i ispitivanje 1.000 konja na groznicu Zapadnog Nila, 373 svinje na afričku kugu svinja, 2.208 uzoraka na bolest plavog jezika, 1.117 uzoraka na slinavku i šap, ispitivanja na avijarnu influencu i salmonelozu ptica, suzbijanje američke kuge pčela, bjesnila, trihineloze, leptospiroze, zarazni artritis i encefalitis koza itd. Na temelju Naredbe za sprečavanje širenja i suzbijanja antraksa u Republici Srpskoj preventivno je cijepljeno ukupno 22.000 prijemčivih jedinki u distriktnim područjima. Sukladno s ciljevima projekta suzbijanja i eradikacije IAK (infektivna anemija kopitara) u Republici Srpskoj od strane referentne laboratorije Veterinarskog instituta “DR Vaso Butozan” Banja Luka rezultati su sljedeći:

- ukupno ispitano grla IAK: 2.122,
- pozitivna grla na IAK: 7, negativna grla na IAK: 2.115.

Procentualno iskazano broj pozitivnih kopitara na infektivnu anemiju kopitara je 0,32 %, u usporedbi na ukupan broj dijagnosticiranih. Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske je organiziralo suzbijanje i iskorjenjivanje salmonelozne kod peradi, tako što

proizvođači koka nosilja, tovni brojlari i rasplodni jata dostavljaju detaljan program samokontrole na mišljenje Ministarstvu, koje je saglasnost dalo na 35 programa.

Laboratorije

Postignut je napredak u pogledu akreditacije laboratorijskih metoda, mikrobioloških ispitivanja i kontrole rezidua veterinarskih lijekova. Na inicijativu Razvojnog programa Ujedinjenih nacija (UNDP), Ured za veterinarstvo je pripremio prijedlog projekta u svezi razvijanja standarda za revidiranje statusa i određivanje referentnih laboratorija u BiH. U cilju jačanja laboratorijskih kapaciteta CEP i UNDP projekt izvršili su pripremu laboratorija za uvođenje metoda za provedbu PPR-a i validacije istih. S timu svezi, Ured za veterinarstvo je sudjelovao u procesu imenovanja laboratorija, odabira metoda, te koordinacije projektnih aktivnosti. Nastavljene su aktivnosti na implementaciji FARMA projekta. Održan je niz treninga za osoblje veterinarskih laboratorija i izvršena je procjena četiri laboratorije.

U Federaciji BiH 4 akreditovane laboratorije sprovode ispitivanja akreditovanim metodama (sukladno s BAS EN ISO standardima za ispitivanje) i to:

- 17 metoda za mikrobiološke analize hrane životinjskog podrijetla;
- 7 metoda na rezidue (teški metali i veterinarski lijekovi);
- 34 metode (fizikalno-kemijske analize hrane) i 17 metoda za dijagnostiku zaraznih bolesti životinja i 1 metoda za određivanje aktivnosti radionuklida gama emitera u hrani (niska radioaktivnost).

Vlada Republike Srpske na 79. sjednici, održanoj 30. kolovoza 2012. godine, razmatrala je i usvojila „*Informaciju o implikacijama po BiH i Republiku Srpsku od ulaska Republike Hrvatske u članstvo Europske unije*“. Zaključkom je zadužila ministarstva i druge republičke organe uprave Republike Srpske, da u narednom razdoblju inteziviraju aktivnosti u cilju rješavanja identificiranih problema, koji po Republiku Srpsku i BiH mogu proizaći nakon pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji, te da identificiraju urgentne potrebe za unapređenjem postojećih, odnosno uspostavom novih laboratorijskih kapaciteta. Na temelju navedenog Zaključka, sačinjena je Lista postojećih laboratorija Republike Srpske (koje vrše analize hrane, tj. proizvoda biljnog i životinjskog podrijetla i analize u fitosanitarnoj oblasti) i identificirane potrebe za razvojem postojećih i uspostavom novih laboratorijskih kapaciteta. Vlada Republike Srpske je informaciju o tome razmatrala na 94. sjednici, održanoj 13. prosinca 2012. godine.

Utvrđene prioritetne potrebe unapređenja postojećih kapaciteta laboratorija odnose se na obezbjeđenje akreditacije laboratorija (akreditacije metoda neophodnih ispitivanja) i obezbjeđenje neophodnih obuka laboratorijskog osoblja. Za jedan manji broj laboratorija utvrđeno je da je potrebno obezbijediti dodatnu opremu, neophodnu za provedbu određenih metoda laboratorijskog ispitivanja i obezbjeđenje uvjeta za vršenje programa praćenja stanja zdravlja životinja i sigurnosti hrane. Razmatrajući navedenu informaciju Vlada Republike Srpske je usvojenim Zaključkom potvrdila da je potrebno preduzeti navedene prioritetne mjere i zadužila Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede da na temelju prikupljenih podataka o raspoloživim laboratorijskim kapacitetima u Republici Srpskoj- Listi laboratorija, te definiranim kriterijima utvrdi način, raspon i neophodna sredstva za realiziranje utvrđenih prioriteta, te ih dostavi Vladi Republike Srpske na razmatranje.

Četiri akreditirane laboratorije po standardu BAS EN ISO/IEC 17025:2006 provode metode sukladno s BAS EN ISO standardima za ispitivanje:

- Fizičko- hemijska ispitivanja: hrane - 17 akreditovanih metoda, sirovo mlijeko 7 akreditovanih metoda, prirodna voda i voda za piće 36 akreditovanih metoda;
- Mikrobiološke analize: hrane 10 akreditovanih metoda, prirodna voda i voda za piće 8 akreditovanih metoda;

- Serološka, virusološka, molekularna i patološka ispitivanja 27 akreditovanih metoda;
- Specifična aktivnost radionuklida (voda, zemljište) 4 akreditovane metode.

Plan praćenja rezidua veterinarskih lijekova

Tijekom 2012. godine, kao i za 2013 godinu je osiguran proračun za provedbu plana praćenja rezidua. Od Ureda za hranu i veterinarstvo Europske unije pristigla je obavijest da je plan praćenja rezidua nakon razmatranja pozitivno ocijenjen, te da će biti predloženo zemljama članicama Europske unije da Bosna i Hercegovina Odlukom Europske komisije bude uvrštena na listu zemalja s odobrenim planom praćenja rezidua za sljedeće proizvode: med, mlijeko, konzumna jaja i meso peradi.

Realiziranje preporuka nakon obavljene misije Ureda za hranu i veterinarstvo i Europske unije i preporuka TAIEX misije o strukturama službenih kontrola

Monitoring realiziranja akcionog plana na temelju 12 preporuka inspekcije Ureda za hranu i veterinarstvo Europske unije, obavljene u pogledu odobravanja izvoza mesa peradi, proizvoda mesa peradi i konzumnih jaja, kao i 10 preporuka TAIEX misije o strukturama službenih kontrola, vrši se kroz rad Tehničkog tima za realiziranje Mape puta. Određene preporuke su realizirane (usvajanje legislativnog okvira, izrada kontrolnih lista), dok su neke u fazi realiziranja (treninzi osoblja putem TAIEX instrumenta Europske unije, pregledi i kontrola izvoznih objekata u cilju unapređenja), a određene preporuke za realiziranje zahtijevaju nešto duže vremensko razdoblje (plan kontrole salmoneloze). Sukladno s zaključcima s posljednjeg sastanka Pododbora za poljoprivredu i ribarstvo vrši se jednom mjesečno obavještanje tijela Europske komisije.

Usvojen je Pravilnik o načinu odobravanja objekata koji se bave uzgojem živih životinja, proizvodnjom, preradom, obradom i skladištenjem proizvoda životinjskog podrijetla za izvoz na tržište Europske unije, koji će omogućiti zajedničke audite svih nadležnih organa onih objekata koji su zainteresirani za izvoz u Europsku uniju. Financiranje službenog uzorkovanja proizvoda životinjskog podrijetla (uključujući i salmoneloze kod peradi), osigurana su sredstvima u proračunu institucija koja provode službeno uzorkovanje (Ured za veterinarstvo i nadležna tijela entiteta). Putem FARMA projekta izvršen je pregled 4 punionice meda, te su održani treninzi za veterinarske inspektore u četiri grada u BiH na temu „Obuka veterinarskih inspektora o uzorkovanju meda“.

U prosincu 2012. godine inicirana je posjeta eksperata Ureda za hranu i veterinarstvo Europske unije (FVO) u svrhu procjene ispunjenosti uvjeta za izvoz mlijeka i proizvoda od mlijeka, kao rezultat TAIEX misije (peer review) na temelju koje je donesen zajednički akcioni plan za stvaranje i obezbjeđenje uvjeta za izvoz mlijeka i mliječnih proizvoda. U svrhu uspješnog realiziranja preporuka, sukladno s Pravilnikom o zaštiti životinja za držanje i uvjetima koje moraju ispunjavati objekti za držanje životinja („Službeni glasnik Republike Srpske broj 93/12), otpočeta je registracija farmi za držanje životinja (muznih krava) i do 31.12.2012 godine registrirano je 350 farmi, a u svrhu ispunjavanja uvjeta na razini primarne proizvodnje za izvoz mlijeka. Plan službenog uzorkovanja hrane životinjskog podrijetla u Federaciji BiH obuhvatio je laboratorijska ispitivanja mesa peradi i proizvoda od mesa peradi, ribe i proizvoda od ribe, sirovog mlijeka i proizvoda od mlijeka na salmonelu, listeriju. Ukupan broj ispitanih uzoraka u akreditovanim laboratorijima (BAS ISO 17 025) i akreditovanim metodama, sukladno s EU legislativom (za izvozne objekte) iznosio je 3. 906.

Pravilnik o sadržaju, obliku i načinu uvođenja registra odobrenih registriranih objekata i načinu dodjele veterinarskih kontrolnih brojeva u Federaciji BiH omogućio je jedinstveni način vođenja

registara odobrenih objekata u Federaciji BiH, kao i jedinstveni način dodjele veterinarskih kontrolnih brojeva, tako da u FBiH jedan dodijeljeni broj uvijek ima samo jedan objekat ili farma (kantoni registruju objekte i farme u unutrašnjem prometu). Njime je omogućeno praćenje sljedivosti proizvoda kao i stvaranje uvjeta za provedbu propisa koji se usklađuju propisima Europske unije, a naročito za donošenje planova službenih kontrola, programa kontrole zdravlja životinja, programa obuka te provođenja svih aktivnosti koje se odnose na zaštitu potrošača. Stvorena baza je svih registriranih i odobrenih objekata iz oblasti veterinarstva u Federaciji BiH (Jedinstveni registar).

Inicijativa za odobrenje prijevoza određenih proizvoda preko teritorije EU

S predstavnicima Europske unije dogovoren je modalitet prijevoza proizvoda životinjskog podrijetla koridorom preko Luke Ploče, te su pripremljeni nacrti Odluka Europske unije kojim će se odobriti prijevoz svih određenih proizvoda, osim živih životinja.

11.1. Institucionalni kapaciteti i kontrole strukture

Agencija za sigurnost hrane je na dan 31.12.2012. godine imala ukupno 38 uposlenih, od čega je 31 državni službenik i 7 zaposlenika. Donošenjem propisa iz tzv. higijenskog paketa usklađena su pravila organiziranja službenih kontrola proizvoda životinjskog podrijetla u BiH, kao i posebna pravila o higijeni hrane životinjskog podrijetla kojih se moraju pridržavati subjekti u poslovanju s hranom s odgovarajućim propisima Europske unije. Na ovaj način stvoren je pravni temelj za izvoz proizvoda životinjskog podrijetla iz BiH u zemlje Europske unije. Na temelju podzakonskih akata, Agencija u suradnji s nadležnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta BiH priprema: Program kontrole ostataka pesticida hrane biljnog i životinjskog podrijetla u Bosni i Hercegovini 2013.-2015. godine, Program kontrole/monitoring plan genetski ciranih organizama u hrani i hrani za životinje i Program kontrole/monitoring plan za kontaminante u hrani.

U Republici Srpskoj kontrolu prehrambenih proizvoda, uključujući i kontrolu hrane za životinje, sukladno s Zakonom o inspekcijama Republike Srpske (Službeni glasnik Republike Srpske broj 74/10) i 109/12) vrši inspekcija za hranu. Kontrola hrane podrazumijeva kontrolu pri uvozu prehrambenih proizvoda na granici, proizvodnju hrane, promet i distribuciju do potrošača u Republici Srpskoj. Inspekcija u Republici Srpskoj je organizirana na dvije razine: Republička inspekcija za hranu koja trenutno zapošljava 20 inspektora i 39 inspektora za hranu na općinskoj razini. Koordinacija nadzornih aktivnosti s Agencijom za sigurnost hrane BiH realizira se preko kontakt osobe za sustav brzog uzbunjivanja za hranu i hranu za životinje (RASFF) u Inspektoratu Republike Srpske, Glavnog zdravstvenog inspektora.

U Federaciji BiH nadzor vrši Federalna uprava za inspeksijske poslove i kantonalne uprave za inspeksijske poslove: poljoprivredni, veterinarski i sanitarno-zdravstveno-farmaceutski inspektori. Kontrola hrane podrazumijeva kontrolu pri uvozu hrane na granici (veterinarski inspektori Ureda za veterinarstvo, te federalni fitosanitarni i sanitarni inspektori). Proizvodnju hrane, promet i distribuciju do potrošača nadziru veterinarski, poljoprivredni i sanitarno-zdravstveno-farmaceutski inspektori. Koordinacija nadzornih aktivnosti s Agencijom za sigurnost hrane BiH realizira se preko kontakt osoba za sustav brzog uzbunjivanja za hranu i hranu za životinje RASFF u Federalnoj upravi za inspeksijske poslove - Glavnog inspektora sanitarno-zdravstveno-farmaceutske inspekcije. S obzirom na broj inspektora na razini kantona/općina, težište nadzora u unutrašnjem prometu je na tim inspektorima. U toku je uspostava službenih kontrola, sukladno s novim pravilnicima.

U Brčko Distriktu BiH sukladno Zakonu o inspekcijama Brčko Distrikta BiH veterinarska, sanitarna, fitosanitarna i poljoprivredna inspekcija je organizirana pri Inspektoratu Brčko Distrikta BiH (Inspektorat djeluje kao organizacijska jedinica Ureda gradonačelnika Brčko Distrikta BiH). Sukladno s navedenim Zakonom, kontrolu hrane u Brčko Distriktu BiH vrši sanitarna i veterinarska inspekcija. Inspektorat Brčko distrikta BiH ima 5 sanitarnih inspektora i 3 veterinarska inspektora. Od 5 sanitarnih inspektora dva vrše nadzor nad uvozom hrane na graničnom prijelazu "Luka" Brčko, odnosno obavljaju posao granične sanitarne inspekcije, a 3 inspektora vrše nadzor hrane na prostoru Brčko Distrikta BiH. Laboratorija u sastavu Pododjeljenja za javno zdravstvo i Odjela za zdravstvo Vlade Brčko Distrikta BiH je u postupku akreditovanja za vršenje analiza vode i hrane.

U cilju jačanja administrativnih kapaciteta i učinkovitije provedbe propisa u oblasti hrane, uz potporu TAIEX-a u izvještajnom razdoblju organizirana su dva seminarra i tri ekspertske misije.

Doneseni i objavljeni propisi u oblasti sigurnosti hrane

- Pravilnik o mikrobiološkim kriterijima u hrani za životinje („Službeni glasnik BiH“, broj 67/12) - Nacionalni propis;
- Pravilnik o označavanju hranjivih vrijednosti hrane („Službeni glasnik BiH“, broj 78/12) - Direktiva 90/496/EEC od 24.09.1990., Direktiva 2003/120/EC od 05.12.2003. i Direktiva 2008/100/EC od 28.10.2008.;
- Pravilnik o skrobu i proizvodima od skroba („Službeni glasnik BiH“, broj 80/12) - Nacionalni propis;
- Pravilnik o izgledu i načinu korišćenja znaka oznake originalnosti, oznake geografskog porijekla i oznake tradicionalnog ugleda prehrambenih proizvoda („Službeni glasnik BiH“, broj 81/12) - Nacionalni propis;
- Pravilnik o tržišnim standardima za maslinovo ulje („Službeni glasnik BiH“, broj 81/12) - Uredba Komisije 1019/2002 od 13.06.2002., Uredba Komisije EZ 182/2009 od 06.03.2009., Uredba Vijeća 1234/2007 od 22.10.2007., Uredba EC 2568/91 od 11.07.1991. i Uredba EU 61/2011 od 24.01.2011.;
- Pravilnik o voćnim džemovima, želeima, marmeladama i pekmezima („Službeni glasnik BiH“, broj 85/12) - Uredba 2001/113/EC od 20.12.2001.;
- Pravilnik o sastavu i označavanju hrane pogodne za osobe netolerantne na gluten („Službeni glasnik BiH“, broj 105/12) - Uredba EC 41/2009/EC od 20.1.2009.;
- Pravilnik o formulama za dojenčad i formulama nakon dojenja („Službeni glasnik BiH“, broj 105/12) - Direktiva EC 2006/141/EC o formulama za dojenčad i prijelaznim formulama i izmjena Direktive 1999/21;
- Pravilnik o korišćenju aktivne alumine za uklanjanje fluora iz prirodnih mineralnih i izvorskih voda - Uredba (EZ) 115/2010 od 09.02.2010.;
- Pravilnik o kvalitetu senfa - Nacionalni propis;
- Pravilnik o dopunama pravilnika o metodama analiza šećera - Nacionalni propis;
- Pravilnik o dopuni pravilnika o upotrebi zaslađivača u hrani - Uredba Komisije (EU) broj 1131/2011 od 11.11. 2011., Uredba Komisije (EU) broj 231/2012. od 9.03.2012. i Direktiva Komisije 2009/163/EU od 22.12.2009.;
- Pravilnik o izmjeni Pravilnika o pivu - *Nacionalni propis* („Službeni glasnik BiH“, broj 30/12 od 17.04.2012. godine);
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće („Službeni glasnik BiH“, broj 30/12 od 17.04.2012. godine) - Direktiva 98/83/EZ od 03.11.1998.;
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o soli za ljudsku ishranu („Službeni glasnik BiH“, broj 30/12 od 17.04.2012. godine) - Nacionalni propis;
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o prirodnim mineralnim i prirodnim izvorskim vodama („Službeni glasnik BiH“, broj 32/12 od 24.04.2012. godine) - Direktiva 2009/54/EZ od 18.06.2009., Direktiva 2003/40/EZ od 16.05.2003. i Aneks i Direktive 98/83/EZ od 03.11.1998.;
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o maksimalno dozvoljenim količinama za određene kontaminante u hrani („Službeni glasnik BiH“, broj 39/12 od 22.05.2012. godine) - Uredba Komisije 165/2010 od 26.02.2010., Uredba Komisije 105/2010 od 05.02.2010. i Uredba Komisije 733/2008 od 15.07.2008.;
- Pravilnik o maksimalno dozvoljenim količinama radioaktivne kontaminacije hrane i hrane za životinje nakon nuklearnog incidenta ili drugih slučajeva radiološke opasnosti („Službeni glasnik BiH“, broj 39/12 od 22.05.2012. godine) - Uredba Vijeća 3954/87/EEC od 22.12.1987., Uredba Vijeća 2218/89/EEC od 18.07.1989., Uredba Vijeća 770/90/EEC (EURATOM) od 29.03.1990. i Uredba Vijeća 944/89 (EURATOM) od 12.04.1989.;
- Pravilnik o uspostavi sustava za razvoj i dodjeljivanje jedinstvenih kodova za genetski modificirane organizme („Službeni glasnik BiH“, broj 68/12 od 03.09.2012. godine) - Uredba Komisije 65/2004 od 14.01.2004.;

- Pravilnik o uvjetima i postupku izdavanja dozvola za stavljanje nove hrane prvi put na tržište Bosne i Hercegovine i zahtjevima za posebno označavanje nove hrane („Službeni glasnik BiH“, broj 68/12 od 03.09.2012. godine) - Uredba Komisije 258/97/EC od 27.01.1997;
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o metodama uzorkovanja i analiza za službenu kontrolu količine mikotoksina u hrani („Službeni glasnik BiH“, broj 68/12 od 03.09.2012. godine) - Uredba Komisije 178/10 od 02.03.2010;
- Pravilnik o tržišnim standardima za konzerviranu tunu i palamidu („Službeni glasnik BiH“, broj 73/12 od 18.09.2012. godine) - Uredba Vijeća 1536/92 od 09.06.1992.,
- Pravilnik o proizvodima sličnim čokoladi, krem-proizvodima i bombonskim proizvodima Nacionalni propis („Službeni glasnik BiH“, broj 78/12 od 02.10.2012. godine);
- Pravilnik o tržišnim standardima za konzerviranu sardinu i kvalitetu za konzerviranu sardinu i proizvode tipa sardine („Službeni glasnik BiH“, broj 78/12 od 02.10.2012. godine) - Uredba Vijeća 2136/89 od 21.06.1989., Uredba 1181/2003/EC od 02.07.2003. i Uredba 1345/2008/EC od 23.12.2008;
- Pravilnik o sadržaju prijave i tehničke dokumentacije za stavljanje na tržište, uvjeti označavanja i pakiranja genetski modificiranih organizama ili proizvoda koji sadrže i/ili se sastoje ili potiču od genetski modificiranih organizama („Službeni glasnik BiH“, broj 78/12 od 02.10.2012. godine) - Uredba 1830/2003 od 22.09.2003. i Odluka Vijeća 2002/812 od 03.10.2002;
- Pravilnik o uvjetima i postupku izdavanja odobrenja za stavljanje genetski modificirane hrane i hrane za životinje prvi put na tržište Bosne i Hercegovine i zahtjevima koji se odnose na njihovu sljedivost i označavanje („Službeni glasnik BiH“, broj 78/12 od 02.10.2012. godine) - Uredba EC 1829/2003 od 29.09.2003. i Uredba EC 641/2004 od 06.04.2004;
- Pravilnik o metodama uzorkovanja za provedbu službene kontrole ostataka pesticida u i na proizvodima biljnog i životinjskog podrijetla („Službeni glasnik BiH“, broj 78/12 od 02.10.2012. godine) - Direktiva 2002/63/EC od 11.07.2002;
- Pravilnik o sadržaju i opsegu procjene rizika za stavljanje na tržište genetski modificiranih organizama ili proizvoda koji sadrže i/ili se sastoje ili potiču od genetski modificiranih organizama i metodologije za izradu procjene rizika („Službeni glasnik BiH“, broj 79/12 od 08.10.2012. godine) - Direktiva 2001/18/EC od 12.03.2001. i Odluka Komisije 2002/623 od 24.07.2002;
- Pravilnik o mikrobiološkim kriterijima za hranu (Uredba 2005/2073/EC od 15.11.2005., Uredba 2007/1441/EC od 05.12.2007., Uredba 365/2010/EC od 28.04.2010. i Uredba Komisije 1086/2011/EC od 27.11.2011) usvojen je na 31. sjednici Savjeta ministara BiH, održanoj 11. prosinca 2012. godine i upućen na objavu u Službenom glasniku BiH.

Pravilnik o higijeni hrane usklađen s Uredbom Vijeća 852/2004/EC od 29.04.2004. izmijenjena i dopunjena sa: Uredbom 219/2009/EC od 11.03.2009. i Uredbom 1019/2008/EC od 17.10.2008., i Pravilnik o službenim kontrolama koje se provode radi verifikacije postupanja sukladno s odredbama propisa o hrani i hrani za životinje, te propisa o zdravlju i dobrobiti životinja donijelo je Vijeće ministara BiH na 25. sjednici održanoj 29.10.2012. godine. Pravilnici su upućeni na objavu u Službenom glasniku BiH.

11.2. Aktivnosti koje su realizirane u oblasti sigurnosti hrane

Agencija za sigurnost hrane je u 2012. godini izradila 9 Vodiča i to:

- Vodič za detaljniju implementaciju pojedinih odredbi Zakona o hrani - Uredba (EC) No 178/2002 (sigurnost, odgovornost, sljedivost, povlačenje, opoziv);
- Vodič o higijenskom minimumu za osobe koje rade u kontaktu s hranom;
- Vodič o principima za prevenciju i smanjenje kontaminacije žitarica s *Fusarium* toksinom;
- Vodič dobre higijenske prakse u proizvodnji mlijeka;
- Vodič o primjeni propisa za kontrolu kontaminanata u hrani i joniziranju hrane;

- Vodič za implementaciju procedura baziranih na HACCP principima i pomoć subjektima u poslovanju s hranom pri implementaciji HACCP principa;
- Izmjene i dopune vodiča o genetski modificiranim organizmima i biosigurnosti;
- Priručnik za uzimanje uzoraka iz proizvoda koji sadrže, koji se sastoje ili su proizvedeni iz genetski modificiranih organizama;
- Smjernice za mikrobiološko uzorkovanje i ispitivanje hrane u okviru službenih kontrola.

Povjerenstvo za priznavanje prirodnih mineralnih i prirodnih izvorskih voda

U 2012. godini Povjerenstvo je donijelo sedam stručnih Mišljenja o priznavanju voda radi stavljanja na tržište BiH, a sukladno s istima Agencija za sigurnost hrane BiH je donijela sedam rješenja o priznavanju vode radi stavljanja na tržište BiH. Zaprmljena su ukupno četiri nova zahtjeva za postupak priznavanja prirodnih mineralnih i prirodnih izvorskih voda.

Monitoring hrane

U cilju implementacije Pravilnika o maksimalnim razinama ostatka pesticida u i na hrani i hrani za životinje biljnog i životinjskog podrijetla („Službeni glasnik BiH“, broj 89/12), formirana je Radna skupina za provedbu aktivnosti vezanih za Nacionalni program kontrole ostataka pesticida priprema „Program kontrole ostataka pesticida hrane biljnog i životinjskog podrijetla u Bosni i Hercegovini 2013.-2015. godine“. Uz potporu FARMA projekta realiziraće se aktivnosti vezane za Nacionalni program kontrole ostataka pesticida. Nadležne institucije pripremaju višegodišnji program kontrole ostataka pesticida, koji se redovito ažurira. U cilju implementacije Pravilnika o provođenju plana praćenja – monitoringa hrane („Službeni glasnik BiH“, broj 21/11), na temelju odredbi Pravilnika o službenim kontrolama koje se provode radi verifikacije postupanja sukladno s odredbama propisa o hrani i hrani za životinje, te propisa o zdravlju i dobrobiti životinja, uspostavljene su Radna skupina za provedbu aktivnosti vezanih za Program kontrole/monitoring plan genetski modificiranih organizama u hrani i hrani za životinje i Radna skupina za provedbu aktivnosti vezanih za Program kontrole/monitoring plan za kontaminate u hrani. U tijeku je izrada Programa kontrole – monitoring plan za genetski modificirane organizme u hrani i hrani za životinje. Financijska sredstva za realiziranje tri navedena monitoring plana osigurana su proračunom Agencije za 2013. godinu.

Vijeće za genetski modificirane organizme

Vijeće za genetski modificirane organizme u 2012. godini održalo je 7 sjednica, te dalo 4 stručna mišljenja u kontekstu primjene Zakona o genetski modificiranih organizmima. Između ostalog, na sjednicama je razmatran Priručnik za uzorkovanje proizvoda koji se sastoje i/ili potiču od genetski modificiranih organizama, kao i prijedlog izmjene i dopune postojeće brošure „Genetiski modificirani organizmi (GMO) i biosigurnost“. U cilju unapređenja sustava za kontrolu GMO hrane i hrane za životinje u BiH, potpisana su dva protokola o stručnoj saradnji Agencije za sigurnost hrane BiH s Laboratorijom za genetski modificirane organizme Federalnog zavoda za poljoprivredu, te Laboratorijom za biotehnologiju Poljoprivrednog instituta Banja Luka. Ovim Sporazumima se definira i realiziranje aktivnosti na provedbi projekta Poljoprivreda i ruralni razvoj Svjetske banke, komponenta Sigurnost hrane, pod-komponenta GMO, kao i obveza jačanja administrativnih kapaciteta uključenih institucija. Ranije isporučena oprema, u okviru navedenog projekta, omogućava ovlaštenim laboratorijama obavljanje kvantitativnih i kvalitativnih analiza detekcije GMO-a u hrani i hrani za životinje. Laboratorije se obavezuju da započnu proces akreditacije prema standardu BAS EN /ISO/IEC 17025, te da analize detekcije GMO-a u hrani i hrani za životinje vrše akreditovanim metodama, sukladno s važećim zakonskim propisima. Dodatno postoji obveza mjesečnog izvještavanja Agencije o rezultatima izvršenih i nerealiziranih analiza detekcija GMO-a u hrani i hrani za životinje, te analizama izvršenim u vanrednim situacijama.

U cilju jačanja administrativnih kapaciteta institucija uključenih u oblast GMO-a u BiH, uz potporu projekta Poljoprivreda i ruralni razvoj Svjetske banke i italijanskog instituta „Istituto

Zooprofilatico Sperimentale delle Regioni Lazio e Toscana“ u izvještajnom razdoblju organizirana je stručna edukacija kroz tri modula obuke, te su pripremljeni sljedeći dokumenti: “Genetski modificirani organizmi: Monitor PCR lektin, HMG, ACP 1, CRUA, GS, PLD, CAD” , “Genetski modificirani organizmi: Promoter 35S, Terminator NOS, GEN CP4-EPSPS, Konstrukt CTP CP4EPSPS, GEN NPTII, GEN PAT (Screening)”, “Prijem, analiza, pohranjivanje i uništenje službenih uzoraka uzetih za detekciju genetski modificiranih organizama (GMO).”

Održan je i trening „Obuka i prateći program za provedbu zakonodavstva Europske unije iz oblasti GMO-a“. U okviru implementacije projekta Poljoprivreda i ruralni razvoj Svjetske banke i Protokola o suradnji između Agencije za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine i Istituto Zooprofilatico Sperimentale delle Regioni Lazio e Toscana, u razdoblju od 12.-15.11.2012. godine održan je trening „Obuka i prateći program za provedbu zakonodavstva Europske unije iz oblasti GMO-a“.

Informacioni sustav sigurnosti hrane BiH-FSIS

Uz potporu projekta Poljoprivreda i ruralni razvoj Svjetske banke izrađen je prijedlog Informacionog sustava Agencije, s fokusom na analizu rizika koja obuhvata upravljanje rizikom, procjenu rizika i komunikaciju rizika, te je isti dostavljen Svjetskoj banci na odobrenje. U pripremi je uspostava IT sustava registra subjekta u poslovanju s hranom u BiH.

Sustavi razmjene informacija (RASFF i INFOSAN)

Po pitanju sustava brzog uzbunjivanja za hranu i hranu za životinje (RASFF) u 2012. godini primljeno je ukupno 25 obavijesti. U suradnji s inspekcijskim upravama entiteta i Brčko Distrikta BiH, riješeni su svi slučajevi. Tijekom 2012. godine pristiglo je šest hitnih INFOSAN (Međunarodna mreža sigurnost hrane) obavijesti i dvije informativne obavijesti, koje su upućene INFOSAN mreži u BiH, s zahtjevom za dostavu povratnih informacija. U cilju izrade Državnog plana laboratorija, osnovana je nova Radna skupina, sastavljena od predstavnika nadležnih institucija u BiH, s ciljem da revidira ranije pripremljeni plan.

Zaštita zemljopisnih oznaka

Na prijedlog Agencije za sigurnost hrane BiH, Vijeće ministara BiH osnovalo je Komisiju za registraciju oznaka originalnosti i oznaka zemljopisnog podrijetla prehrambenih proizvoda u BiH (“Službeni glasnik BiH”, broj 68/12). U cilju realiziranja Zaključka s 5. sastanka Privremenog odbora i 4. sastanka Pododbora za poljoprivredu i ribarstvo, na kojima je konstatirano postojanje dva pravna okvira u oblasti zaštite oznaka zemljopisnog podrijetla hrane u BiH, te Zaključka s 22. sjednice Vijeće ministara BiH od 19.11.2012. godine, održan je sastanak predstavnika Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, Agencije za sigurnost hrane BiH, Instituta za intelektualno vlasništvo BiH i Direkcije za europske integracije, na kojem su predloženi mogući modaliteti za otklanjanje predmetnog problema. Imajući u vidu Zaključke s 25. sjednice Vijeća ministara BiH od 29.10.2012. godine, u svezi s formiranjem Interresorne radne grupe za izmjene Zakona o hrani, Zakona o veterinarstvu i Zakona o poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju, najprihvatljiviji način za prevazilaženje navedene situacije, u ovom trenutku, je preciznije formulisanje pitanja zaštite zemljopisnih oznaka hrane kroz izmjene i dopune Zakona o hrani, (“Službeni glasnik BiH”, broj 50/04), gdje će se kao posebno poglavlje detaljnije propisati materijalno-pravni temelji i nadležnosti Agencije za sigurnosti hrane BiH, u postupku zaštite oznaka zemljopisnog podrijetla hrane.

12. RIBARSTVO

Podskupina za ribarstvo, kojom koordinira Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je i u 2012. godini, nastavila je rad na procesu izrade i harmonizacije entitetskih propisa s propisima EU i harmonizacije postojećih propisa unutar BiH u oblasti ribarstva. Obzirom da su entitetski Zakoni o ribarstvu pripremani paralelno, podskupina je koordinirala harmonizaciju ova dva zakona međusobno i s propisima Europske unije.

Međusobna usklađenost je potpuna u oblasti zaštite ribljeg fonda u otvorenim vodama (odnosi se na rijeke i jezera, te na ulove riba u otvorenim vodama i ova oblast je predmet razmatranja entitetskih zakona) i kod praćenja stanja ribljeg fonda, evidencije i izvještavanja. U akvakulturi evidencija će biti usklađena s statistikom. BiH je imenovala predstavnicu za „European Inland Fisheries and Aquaculture Advisory Commission“, pri Organizaciji za hranu i poljoprivredu Ujedinjenih nacija (FAO, UN). Kancelarija za veterinarstvo BiH je zajedno s ostalim korisnicima programa otpočela realiziranje Adriatic IPA projekta – „CAPS2 Strengthening of Centres for Aquaculture production and Safety surveillance in Adriatic Cross-border Countries“.

Zakon o ribarstvu u Republici Srpskoj usvojen je na 20. sjednici Narodne skupštine Republike Srpske, koja je održana 10. srpnja 2012. godine, a Vijeće naroda 18. srpnja 2012. godine konstatovalo je da usvojenim Zakonom o ribarstvu nije ugrožen vitalni nacionalni interes ni jednog konstitutivnog naroda u Republici Srpskoj („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 72/12).

Nacrt Zakona o slatkovodnom ribarstvu u Federaciji BiH je u formi Nacrta usvojila Vlada Federacije BiH na 62. sjednici održanoj 27.09.2012.godine i isti je upućen u dalju proceduru u Parlament Federacije BiH i Dom naroda Federacije BiH.

Zakoni o ribarstvu uređuju sljedeće oblasti: zaštitu, unapređenje i održivo korištenje ribljeg fonda u otvorenim vodama, očuvanje biodiverziteta, zaštitu voda i obala, sportski i privredni ribolov u otvorenim vodama, ribo-čuvarsku službu, stručni ispit za osobe koje će biti neposredno uključene u poslove poribljavanja i očuvanja ribljeg fonda, ribolovne dozvole, sadržaj ribolovno-pravnog temelja, ko može izrađivati temelje, uslove za reviziju osnove, evidenciju ulova i izvješća o stanju ribljeg fonda, djelatnost akvakulture, izvješće o aktivnostima preduzetnika ili privrednog društva koje se bavi akvakulturom, uzgoj stranih i zaštićenih vrsta ribe i drugih vodenih životinja, organizacije u ribarstvu i kaznene odredbe. Zakoni o ribarstvu usklađivani su s relevantnim regulativama i direktivama EU i može se konstatirati da je ovim zakonima izvršeno djelomično preuzimanje Uredbe Savjeta (EC) br. 708/2007 od 11. lipnja 2007 koja se odnosi na korištenje stranih i domaćih vrsta koje su nestale u akvakulturi/ Concil Regulation (EC) No 708/2007 of 11 June 2007, Uredbe Savjeta (EC) br. 1198/2006 od 27. srpnja 2006. o Europskom fondu za ribarstvo/Regulation (EC) No 1198/2006 of 27 July 2006, Direktive Savjeta (EEC) br. 92/43 od 21. svibnja 1992. godine o očuvanju prirodnih staništa i divlje faune i flore.

Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je na inicijativu podgrupe za ribarstvo prosljedilo Direkciji za europske integracije aplikaciju za TAIEX ekspertsku misiju, kojom će se utvrditi prioritete usklađivanja legislative u pogledu harmonizacije domaćeg zakonodavstva u području ribarstva s Europskom unijom, s naglaskom na potrebu ispunjavanja obveza iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju.

13. RURALNI RAZVOJ

Bosna i Hercegovina je kao zemlja potencijalni kandidat za članstvo u Europsku uniju u programskom razdoblju 2007 – 2013 imala pravo korištenja sredstava iz prve i druge komponente Instrumenta predpristupne pomoći Europske unije (IPA EU). Svih pet komponenta uključujući i IPARD su mogle koristiti samo zemlje kandidati za članstvo u Europskoj uniji. Novo programsko razdoblje, koje se planira od 2014. godine do 2020. godine, predviđa izmjenu ovog pravila, u smislu da će i zemlje potencijalni kandidati moći koristiti svih pet komponenti IPA instrumenta. Ipak, i dalje preduslov za korištenje svih pet komponenti IPA je uspostava decentraliziranog sustava implementacije (DIS) predpristupnih sredstava Europske unije, a za korištenje IPARD-a uspostava i operativne strukture, kao dijela tog DIS sustava. IPARD operativnu strukturu čine Upravljačko tijelo i IPARD platna agencija. U ovom momentu, u Bosni i Hercegovini za razvoj IPARD strukture i korištenje predpristupnih sredstava potrebno je postizanje dogovora na političkoj razini o modelu IPARD operativne strukture.

IPARD struktura

Nakon dobijanja preporuka od Generalnog direktorata za poljoprivredu i ruralni razvoj Europske unije (DG AGRI), za uspostavu IPARD strukture u BiH i jasnih uputstava koje funkcije moraju biti na centralnoj razini, a koje se mogu delegirati, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je uputilo dopis nadležnim entitetskim ministarstvima s zahtjevom da se izjasne o prihvatljivosti modela koji je dostavljen od strane DG AGRI. Federacija BiH i Brčko Distrikt su podržali predloženi model, dok je Republika Srpska odgovorila da razmatra predloženi model. Nastojeći postići dogovor oko dostavljenog DG AGRI modela, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je organiziralo dva sastanka s nadležnim entitetskim ministrima i predstavnicima Brčko Distrikta. Iako je iskazana volja od strane svih učesnika, dogovor oko modela nije postignut, ali je dogovoreno je da se ovo pitanje podigne na najveću političku razinu. U tom smislu, predloženo je da se organizira sastanak predsjedavajućeg Vijeća ministara s premijerima entitetskih Vlada i nadležnim resornim ministrima, kako bi se riješilo ovo veoma važno pitanje. U okviru IPA 2008 programa, krajem 2012. godine otpočela je implementacija projekta „Potpora poljoprivrednoj politici i strukturama usklađenim s IPARD-om- SAPIC“, koji treba da pruži tehničku potporu za uspostavu IPARD strukture u BiH.

Ured za harmonizaciju i koordinaciju sustava plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH

Ured za harmonizaciju i koordinaciju sustava plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju je formiran u 2012. godini. Dodatno, sprovedena je i konkursna procedura i imenovan menadžment ureda, te zaposleno 5 državnih službenika. Za poslovanje Ureda iz proračuna Institucija BiH za 2013. godinu su obezbjeđena finansijska sredstva. Tijekom 2013. godine će se vršiti popunjavanje radnih mjesta sukladno s predviđenom dinamikom i raspoloživim finansijskim sredstvima.

Strateško planiranje ruralnog razvoja i mjere ruralnog razvoja

Strateški plan ruralnog razvoja je temelj za usmjeravanje planova i programa ruralnog razvoja, donesenih na svim razinama vlasti u BiH. U cilju izrade Nacrta Stateškog plana ruralnog razvoja BiH Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH - Sektor poljoprivrede je tijekom 2012. godine realizirao nekoliko pripremnih aktivnosti koje su se odnosile na:

- Reorganiziranje Radne grupe za ruralni razvoj i izradu prijedloga struktura radne grupe ruralnoga razvoja (tehnički timovi), podsredstvom kojih se obezbjeđuje suradnja i koordinirano djelovanje svih institucija nadležnih u oblasti ruralnog razvoja, kao i razmjena informacija i dobrih praksi između partnera ruralnog razvoja za potrebe izrade Nacrta Strateškog plana ruralnog razvoja BiH;
- Izradu Nacrta komunikacionog plana u procesu izrade Nacrta Strategije ruralnog razvoja BiH;
- Izradu baze podataka.

Putem projekta „Vještine izrade strategija za ruralni razvoj”, koji implementira Europski Informacioni centar za politiku (European Policy Information Centre-EPIC) održan je set intenzivnih treninga aktivnog učenja i mentorskog rada. U okviru komponente EPIC projekta, koja se odnosi na „Set aktivnog učenja“, održano je pet dvodnevnih modula - treninga iz oblasti strateškog planiranja i programiranja mjera ruralnog razvoja. U okviru komponente „Mentorski rad“ s timom Sektora poljoprivrede, Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH održan je niz radionica o koordinaciji procesa strateškog planiranja.

Projekt „Potpora poljoprivrednoj politici i strukturama usklađenim s IPARD-om- SAPIC“ pružice tehničku pomoć Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, entitetskim ministarstvima poljoprivrede i Odjelu za poljoprivredu BiH u izradi Nacrta Strategije ruralnoga razvoja BiH.

Izrada Sektorskih analiza

Završna konferencija IPA 2009 projekta „Priprema IPARD sektorskih analiza za BiH“ održana je 03.07.2012. godine, kada su prezentovane glavne preporuke sektorskih analiza. Organizacija ujedinjenih nacija za hranu i poljoprivredu (FAO) dostavila je set finalnih analiza na engleskom jeziku, koje je Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH dostavilo institucijama koje su primarni korisnici Projekta.

Uvođenje LEADER programa u BiH

Aktivnosti po pitanju LEADER-a i lokalnih akcionih skupina u 2012. godini odnosile su se na anketiranje postojećih lokalnih akcionih skupina u BiH o radu istih, s ciljem definiranja plana aktivnosti i koordinacije uvođenja LEADER-a u BiH. Tijekom 2012. sprovedene su i aktivnosti vezane za potporu širenju informacija o LEADER programu i lokalnih akcionih skupina, kao i pružanje potpore razvoju postojećih lokalnih akcionih skupina. U suradnji općina Rogatica, Sokolac, Han Pijesak i Agencije IDA u ožujku 2012. godine organizirana je radionica na temu "Priprema Strategije lokalnih akcionih skupina". Također, PREPARE (Partnerstvo za ruralnu Europu) u razdoblju od 18. i 19. srpnja u Banja Luci održao je radionicu tijekom koje su predstavljene aktivnosti i ciljevi PREPARE, Latvijsko iskustvo ruralnog foruma, ruralne inicijative u BiH i konkretne aktivnosti organizacija civilnog društva, umrežavanje u BiH; primjena LEADER metodologije u BiH i politika ruralnog razvoja u BiH. U suradnji Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH i Nevladine organizacije "BiH inicijativa žena", u okviru projekta SEE WORD "Unapređenje učešća žena u ruralnom razvoju i radu LAG-ova", organizirane su dvije radionice, tijekom kojih su prezentirane aktivnosti koje su realizirane na uvođenju LEADER-a i razvoja lokalnih akcionih skupina u BiH. Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH je 31.10.2012. godine u suradnji s Fondacijom „Bosansko-hercegovačka inicijativa žena“, u zgradi Parlamentarne skupštine BiH, organizirala konferenciju „Žene i ruralni razvoj u Bosni i Hercegovini“. Cilj je bio prezentirati postojeće stanje položaja žena u ruralnim sredinama Bosne i Hercegovine, mogućnosti zapošljavanja i samozapošljavanja u preduzetništvu, poljoprivredi, ekologiji, turizmu i trgovini. Jačanje suradnje različitih subjekata, kao i njihova koordinirana i učinkovitija suradnja polazni su uvjeti za unapređenje položaja žena u ruralnom razvoju.

Radna skupina za izradu prijedloga modela upravljačkog tijela odgovornog za upravljanje IPARD programom (RG UT)

U 2012. godini izvršena je reorganizacija Radne skupine za izradu prijedloga modela upravljačkog tijela, odgovornog za upravljanje IPARD programom (RG UT), te imenovani novi članovi. Ministar Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa je donio Odluku o uspostavljanju Radne skupine za izradu prijedloga modela Upravljačkog tijela, odgovornog za upravljanje IPARD Programom ¹⁴.

---

¹⁴ Broj 08.02.-515/12 od 27.02.2012.godine

14. MEĐUNARODNA SURADNJA

14.1. Planiranje i koordinacija međunarodne pomoći u sektoru poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja

Koordinaciju međunarodne pomoći u Bosni i Hercegovini vrši Ministarstvo financija i trezora Bosne i Hercegovine, odnosno Sektor za koordinaciju međunarodne ekonomske pomoći. Planirano je da Ministarstvo financija i trezora posredstvom Sektora za financiranje programa i projekata pomoći EU, odnosno Centralne jedinice za financiranje i ugovaranje programa i projekata pomoći EU, obavlja poslove vezane za financiranje, ugovaranje, nabavke, plaćanje, nadzor i kontrolu provedbu svih programa i projekata pomoći Europske unije u BiH, pa i onih iz oblasti poljoprivrede.

Direkcija za europske integracije Bosne i Hercegovine (DEI), kao stalno tijelo Vijeća ministara BiH je glavni operativni partner Europskoj komisiji u procesu stabilizacije i pridruživanja, koordinator je u BiH po pitanjima koja se odnose na politike i strategiju europskih integracija, usklađivanje zakona i koordinaciju pomoći u svim područjima, pa i u oblasti poljoprivrede, kroz aktivnosti organizacione jedinice Sektora za koordinaciju pomoći Europske unije.

Značajnu ulogu u planiranju i koordinaciji međunarodne pomoći, naročito u područjima institucionalne izgradnje kapaciteta ima i Ured koordinatora za reformu javne uprave BiH.

Koordinacione sastanke donatora u sektoru poljoprivrede organizira i njima predsjedava Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine. U cilju realiziranja mjere 1.8. Prvog prioritarnog područja Operativnog programa Bosne i Hercegovine za poljoprivredu, prehranu i ruralni razvoj u BiH, formirana je Radna skupina za planiranje i koordinaciju strane pomoći. Radnu skupinu čine predstavnici entitetskih ministarstava poljoprivrede i Odjela za poljoprivredu Brčko Distrikta BiH, te predstavnici zadružnih saveza Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine, Agencije za sigurnost hrane BiH, Uprave BiH za zaštitu zdravlja bilja, Ureda za veterinarstvo BiH, Ureda za harmonizaciju i koordinaciju sustava plaćanja, Ministarstva financija i trezora, Direkcije za europske integracije i Agencije za unapređenje stranih investicija BiH.

Skupina ima zadatak da sustavski prati programiranje i realiziranje pomoći, prikuplja zapažanja o svim relevantnim partnerima, ažurira baze podataka o međunarodnoj pomoći i planira održavanje donatorskih sastanaka. U 2012. godini Radna skupina je u organizaciji Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa održala četiri sastanka. Odlukom o formiranju Radne skupine koju je početkom 2012. godine donio ministar Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa utvrđena su prava i obveze njenih članova. Radna skupina je na jednom o svojih sastanaka donijela poslovnik o radu i njeni članovi su sudjelovali u pripremi Izvješća o međunarodnoj pomoći za sektor poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja 2011. u Bosni i Hercegovini. Vijeće ministara BiH je na 7. sjednici, održanoj 10.05.2012. godine, razmotrilo i usvojilo ovo Izvješće.

14.2. Aktivnosti donatora u 2012.godini

Članovi donatorske zajednice Bosne i Hercegovine aktivni u sektoru poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja tijekom 2012. godine su bilateralni donatori: SAD/USAID, Švedska/Sida Italija/IC, Republika Češka, Japan/JICA Norveška multilateralni donatori: EU/EC, Organizacija za hranu i poljoprivredu (FAO) i međunarodni kreditori: Međunarodni fond za poljoprivredni razvoj (IFAD) i Svjetska banka. Aktivnosti donatora u sektoru šumarstva obuhvataju programe koji su blisko povezani i isprepleteni s drugim sektorima/podsektorima, kao što su ekonomski razvoj, ravnopravnost spolova, povratak i reintegracija.

U 2012. godini, potpora donatora u oblasti poljoprivrede bila je usmjerena na unapređenje određenih kultura, proizvodnih tehnologija i na pomoć proizvođačima za uspostavu veza na domaćem i stranom tržištu. Većina donatora, pružala je potporu i u oblasti unapređenja institucionalnog okvira, marketinških tehnika, te u ostvarenju pristupa finansijskim sredstvima.

A. Kredit Svjetska Banka, grant Švedska/SIDA Projekt poljoprivrede i ruralnog razvoja za BiH (ARDP)

Cilj Projekta poljoprivrede i ruralnog razvoja je da kreditno podrži BiH u procesu jačanja kapaciteta institucija na državnoj i entitetskoj razini za pružanje djelotvornijih i učinkovitijih poljoprivrednih usluga i programa potpore. Projekt podržava razvoj iz poljoprivrednog informacionog sustava, kao i izgradnju institucionalnih kapaciteta u poljoprivredi i ruralnom sektoru, uključujući jačanje veterinarstva na državnoj razini, ispravnosti životnih namirnica, fitosanitarne usluge, kapacitete poljoprivredne inspekcije, te poljoprivredne uslužne djelatnosti. Implementacija projekta planirana je u razdoblju od 01.10.2007. do 31.06.2013. godine. Projekt se financira iz IDA kredita u ukupnoj sumi od 21 milijun američkih dolara s dodatkom SIDA grant sredstava u visini od 6 milijuna eura.

Aktivnosti koje su realizirane u okviru ovog projekta u 2012. godini su:

- *Komponenta A:* Kompletiran je rad na izradi aplikacije za fitoregistar za potrebe Uprave BiH za zaštitu zdravlja bilja, što je praćeno i odgovarajućim treninzima zainteresiranih strana, nastavljen je monitoring na prisustvo karantinskih štetnika na krompiru. Ova je aktivnost iznimno važna za dobivanje mogućnosti izvoza krompira u EU. Kompletiran je atlas biljnih štetnika i patogena. U Uredu za veterinarstvo BiH/Agenciji za identifikaciju životinja, počela je izrada aplikativnog softvera za unos podataka o registraciji, dobijene su potrebne saglasnosti za kompletiranje zgrade laboratorija na Stupu.
- Pod *komponentom B*, nastavljen je rad na sanaciji šteta od poplava, prema navodima korisnika ugovoreno ukupno 95% planiranih aktivnosti u Republici Srpskoj, dok u Federaciji BiH još uvijek nije pokrenuta druga faza ove aktivnosti.
- Pod *komponentom C*, produžen ugovor za konzultante angažovane u Ministarstvu do kraja lipnja 2013. godine. Nije raspisan konkurs za prijem preostalih konzultanta u Ministarstvu, dok u Federalnom ministarstvu poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva nije sprovedena procedura za prijem ni jednog angažovanog konzultanta, dok je 11 konzultanata sukladno s procedurama javnog konkursa uposleno u Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske. Pokrenute su aktivnosti za izgradnju zgrade Poljoprivrednog instituta u Banja Luci, gdje bi trebala biti smještena i laboratorija koja će se koristiti za analize na prisustvo genetski modificiranih organizama.

Najavljeno je produženje projekta nakon lipnja 2013. godine do maksimalnih 12 mjeseci, uz vjerovatnoću da će to biti dodatnih 9 mjeseci. Do kraja 2012.godine iskorišteno je oko 68% raspoloživih finansijskih sredstava.

B. Finansijska pomoć Europske unije Pomoć iz programa IPA- komponenta I

IPA 2008 „Izgradnja kapaciteta u agrarnoj politici i priprema BiH za pristup IPA programu Ruralnog razvoja (IPA RD)“ - 2,4 mil. EUR

Komponenta 1. Potpora poljoprivrednoj politici i IPARD komplementarnim strukturama
Svrha projekta je potpora unapređenju poljoprivrede i ruralnog razvoja u Bosni i Hercegovini, naročito kroz potporu uspostave i razvoja struktura usklađenih s EU, u cilju budućeg korištenja finansijske potpore predpristupnih fondova Europske unije. Glavni partneri projekta su Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, Ured za koordinaciju i harmonizaciju plaćanja u poljoprivredi, entitetska ministarstva poljoprivrede i Odjel za poljoprivredu Brčko Distrikta BiH. Temeljni fokus projektnih aktivnosti je na razvoju kadrovskih i institucionalnih

kapaciteta na državnoj, entitetskoj/Brčko Distrikt razini, u svrhu harmonizacije i progresivnog usklađivanja relevantnih vladinih politika i mjera s Europskim instrumentom predpristupne potpore (IPA) i njegovom komponentom koja se odnosi na ruralni razvoj (IPARD).

Obuka i potpora biće pružena ruralnim zajednicama koje učestvuju u planiranju ruralnog razvoja, a osobe odgovorne za programiranja biće obučene da planiraju, vrše konzultacije, šire informacije, implementiraju i prate utjecaj vladine potpore u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja, sukladno s zahtjevima IPARD-a i Zajedničke agrarne politike (CAP) Europske unije.

Projekt traje 23 mjeseca. Implementira ga konzorcijum koji predvodi Hulla & Co Human Dynamics.

Komponenta 2. Potpora Upravi BiH za zaštitu zdravlja bilja - glavni cilj projekta je uspostava integrisane nacionalne fitosanitarne službe sposobne da kreira i implementira politiku zdravlja bilja BiH sukladno s EU zakonodavstvom, međunarodnim obvezama i standardima u ovoj oblasti. Projekt je uspješno realiziran. Pored urađenih podzakonskih akata, obuke fitosanitarnih inspektora i osoblja u fitosanitarnim laboratorijama, urađene su i brošure za fitosanitarne inspektore za pojedine štetne organizme.

Komponenta 3. Unapređenje sustava kvaliteta BiH legislative u oblasti sigurnosti hrane kroz obezbjeđenja opreme laboratorijama za kontrolu hrane – s implementacijom se otpočelo u 2011.godini.

IPA 2009

Komponente 1 i 2: „Potpora za razvoj poljoprivrednog tržišnog informacionog sustava (AMIS) i Sustava za identifikaciju zemljišnih parcela (LPIS)“ – 3,4 mil EUR

Korisnici ovog projekta nisu uspjeli postići suglasnost o ključnim aspektima za njegovu implementaciju i to u svezi institucionalnih kapaciteta, modela implementacijske strukture i protoka podataka. Radi nepostojanja dogovora u svezi programa ruralnog razvoja, sustava plaćanja i cjelokupne IPARD operativne strukture u Bosni i Hercegovini, Europsko povjerenstvo je otkazalo ovaj projekt tehničke pomoći Bosni i Hercegovini, a predviđena sredstva preusmjerila u druge oblasti.

Komponenta 3. Izrada sektorskih analiza za IPARD program – Implementacija ove komponente je završena polovinom 2012. godine. Pripremljeno je pet analiza koje će biti korišćene pri izradi programa ruralnog razvoja u Bosni i Hercegovini.

IPA 2009 Potpora veterinarstvu i fitosanitarnoj zaštiti – 3.2 mil. EUR

Komponenta 1. Program iskorjenjivanja klasične svinjske kuge i kontrola bjesnila u Bosni i Hercegovini – (Re)vakcinacija. Na temelju EU inicijative za iskorjenjivanje određenih zaraznih bolesti životinja (bjesnilo i klasična svinjska kuga kod divljih životinja) u regiji, u BiH je u travnju 2012. godine otpočeta implementacija projektnih aktivnosti. Provedena je aktivnost oralne vakcinacije lisica protiv bjesnila u proljeće i u jesen 2012. godine. Vakcinacija je provedena na svim nenaseljenim područjima na teritoriji cijele Bosne i Hercegovine, distribucijom mamaca s vakcinom iz zraka, uz korištenje sofisticirane opreme koja osigurava uvid u lokaciju i gustoću distribuisanih mamaca, te osigurava da se mamci ne bacaju u blizini naseljenih mjesta.

Osim navedenog, predstavnici Ureda za veterinarstvo su sudjelovali i na regionalnim radionicama i simulacijskoj vježbi za klasičnu svinjsku kugu, koje su organizirane od strane IPA projekta za više zemalja. Kao nastavak aktivnosti Ured je u saradnji s nadležnim tijelima entiteta pripremio prijedlog projektnog fische-a za IPA 2012, u koji je pored oralne vakcinacije lisica uključen i nastavak aktivnosti vakcinacije malih preživara protiv bruceloze, te vakcinacija i označavanje pasa litalica. Navedeni projektni prijedlog je u punom iznosu odobren od strane Europske komisije.

Komponente 2. i 3. "Povećanje kapaciteta veterinarske i fitosanitarne službe u BiH za kontrolu zdravlja životinja i biljaka i sigurnost hrane"- u fazi je izrada tehničke specifikacije opreme za fitosanitarne laboratorije (450.000 EUR) i izrada radnog zadatka (TOR-a) za twinning light (250.000 EUR) projekt, a predviđena je i obuka za osoblje u fitosanitarnim laboratorijama. Očekuje se početak implementacije do sredine 2013. godine.

IPA 2010 „Pilot potpora mjerama IPARD tipa u BiH“ – 3 mil. EUR

Planirano je da, umjesto krajem 2012. godine, realiziranje projekta započne s implementacijom u siječnju 2013. godine. Implementaciona institucija je Organizacija Ujedinjenih Nacija za hranu i poljoprivredu (FAO). Temeljna svrha ovog projekta je dodjela grant sredstava za ruralni razvoj sukladno s mjerama IPARD tipa.

U 2012 .godini programiran je Twinning projekt za IPA 2012 „Dalje jačanje fitosanitarnog sektora“ (1.500.000 EUR) - početak implementacije očekuje se početkom 2014. godine.

IPA komponenta II – Prekogranična suradnja

U okviru druge komponente IPA-e – prekogranične suradnja BiH učestvuje u šest programa: u tri bilateralna programa prekogranične suradnje s Hrvatskom, Srbijom i Crnom Gorom, u jednom programu prekogranične suradnje s državama članicama – IPA Jadranski program, te u dva programa transnacionalne suradnje Jugoistočna Europa (SEE) i Mediteran (MED). Svi programi implementiraju se putem grant šema za koje se objavljuju pozivi za podnošenje projektnih prijedloga. Aktivnosti vezane za realiziranje programa prekogranične/transnacionalne suradnje u BiH su u nadležnosti Direkcije za europske integracije/Sektor za koordinaciju programa pomoći EU/Odsjek za prekograničnu saradnju, međunarodne i posebne programe pomoći Europske unije.

Pomoć iz Instrumenta tehničke pomoći Europske komisije - TAIEX

TAIEX (Technical Assistance and Information Exchange) – TAIEX je tehnička pomoć i instrument za razmjenu informacija u okviru Generalnog direktorata za proširenje Europske komisije (DG ENLARG). Cilj TAIEX- a je da zemljama novim članicama Europske unije, zemljama u procesu pristupanja, zemljama kandidatima i zemljama Zapadnog Balkana pruži kratkoročnu tehničku pomoć sukladno s općim ciljevima politika Europske komisije u polju približavanja, transpozicije i uvođenja legislative Europske unije.

U Bosni i Hercegovini tijekom 2012. godine u oblastima poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja održano je 15 TAIEX radionica, 16 ekspertske misije i jedno studijsko putovanje. Korisnici obuka su predstavnici Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa, predstavnici Ministarstava poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske, Ministarstava poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Federacije BiH, Odjel za poljoprivredu Brčko Distrikta BiH, Agencije za sigurnost hrane BiH, Uprave BiH za zaštitu zdravlja bilja, Ured za veterinarstvo BiH i predstavnici drugih institucija i organizacija čiji je rad neposredno vezan za oblast poljoprivrede, ishrane, šumarstva i ruralnog razvoja (veterinarski inspektori, laboratorijsko osoblje itd.). Radionice, studijska putovanja i ekspertska misija su organizirane od strane korisnika i u suradnji s TAIEX uredom iz Brisela.

Ostali programi i projekti međunarodne pomoći za sektor poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja u Bosni i Hercegovini

Polovinom 2012. otpočela je implementacija Projekta razvoja navodnjavanja (Irrigation Development Project - IDP) financiranog sredstvima kredita Svjetske banke, a kojeg implementiraju entitetske jedinice za koordinaciju projekata. Tijekom 2012. godine, nastavljeno je realiziranje petog projekta za unapređenje ruralnog preduzetništva financiranog sredstvima pozajmice iz fondova IFADa (International Fund for Agricultural Development) – Međunarodni fond za razvoj poljoprivrede i OPEC Fonda za međunarodni razvoj (OFID - OPEC Fund for International Development), uz dodatak doprinosa entitetskih vlada Federacije Bosne i

Hercegovine i Republike Srpske, doprinosa korisnika i doprinosa od PFI a/ učesničkih finansijskih institucija. Opći cilj ovog projekta je povećanje prihoda siromašnijih stanovnika na selu u projektnim područjima oba entiteta. U travnju 2011. godine SAD/USAID inicirali su Projekt promocije preduzetništva u seoskim područjima kroz jačanje konkurentnosti i tržišnog potencijala u BiH, s ciljem da se poveća konkurentnost u proizvodnji voća i povrća u sjeveroistočnim područjima BiH, a te aktivnosti su nastavljene i u 2012. godini.

SAD/USAID su nastavili financirati Projekt aktivnosti za generiranje zapošljavanja u ruralnim područjima (REGA), s ciljem da se oformi privatno-javno partnerstvo za razvoj i proširenje sektora jagodičastog voća (trešnje i bobičasto voće). Od projekta se očekuje da će angažirati oko 230 poljoprivrednika u oblasti održive proizvodnje jagodičastog voća, kako bi se promovisala njihova proizvodnja putem domaćih prerađivača hrane i osigurao pristup kreditima kroz mikro kreditnu organizaciju Partner. Američka organizacija za međunarodni razvoj (USAID) i Švedska agencija za međunarodnu saradnju (SIDA) su partneri u projektu razvoja tržišne poljoprivrede - Fostering Agricultural Markets Activity (FARMA Projekta). Projekt obuhvata razdoblje od kolovoza 2009. godine do veljače 2015. godine. Cilj projekta je brz, održiv i sveobuhvatan ekonomski razvoj na bazi stvarnih potreba i usmjeren je ka poboljšanju konkurentnosti proizvođača poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda u Bosni i Hercegovini. Svrha projekta je razvoj ekološki održive proizvodnje, prerade i prodaje poljoprivrednih proizvoda s dodatkom vrijednošću. Sektori koje projekt pokriva su mljekarstvo, ljekovito bilje i med, voće i povrće. Projekt također pruža potporu institucijama u BiH u prevazilaženju prepreka za izvoz proizvoda biljnog i animalnog podrijetla u Europsku uniju. FARMA projekt je već ostvario rezultate u obliku povećane konkurentnosti BiH poljoprivrednika i agro biznisa, te je uspješno pronašao i otvorio nova tržišta za BiH proizvode.

Švedska/SIDA je također nastavila podržavati trgovinu životinjama i stimulaciju izvoza, eliminišući izvozne barijere za životinje i proizvode životinjskog podrijetla iz BiH kroz provedbu Projekta za unapređenje trgovine životinjama i proizvodima životinjskog podrijetla- ITAP. Cilj projekta je da se poboljša zdravlje životinja, kao i ljudsko zdravlje u BiH kroz jačanje kapaciteta Ureda za veterinarstvo u provedbi mjera za suzbijanje zaraznih bolesti životinja.

U 2012 godini Italija/CI je putem provođenja projekta Institucionalne potpore općini Srebrenica, nastavila podržavati općinu Srebrenica u procesu socio-ekonomskog razvoja poljoprivredno-prehrambenog podsektora i integrisanog razvoja ruralnih područja BiH, povratka izbjeglica i uspostave multietničke zajednice u području Bratunca. Pored toga, kroz projekt Pilot akcije za integrisani poljoprivredni razvoj i revitalizaciju teritorije u BiH Italija/CI je pružala potporu Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa u pripremi legislative u oblasti vinogradarstva i vinarstva na razini Bosne i Hercegovine. U siječnju 2012. godine Italija/CI je otpočela provedbu novog projekta Ruralia- „Razvoj žena u ruralnim područjima u Bosni i Hercegovini“, nastavila podržavati kreaciju i promociju eko-turističke ponude i održivog turizma u Bosni i Hercegovini.

Pomoć Republike Češke je usmjerena na pružanje potpore za povećanje proizvodnje mlijeka u BiH. Projekt ima za cilj da prenese iskustvo i znanje Republike Češke u upravljanju stočarstvom, kao i u pogledu ekonomske transformacije potrebne za pristupanje EU. Također, Republika Češka je uključena i u aktivnosti projekta FARMA.

Norveška je nastavila implementaciju projekta „Poljoprivredni razvoj“. Projekt ima za cilj osigurati obrazovanje, znanje i izgradnju kapaciteta u BiH kroz potporu datu poljoprivrednim školama, s posebnim fokusom na razvoj poslovanja i izgradnju kompetentnosti u sektorima poljoprivrede i obrazovanja.

Japan /JICA nastavio je podržavati poljoprivredni i ruralni razvoj kroz Projekt izgradnje povjerenja preko razvoja poljoprivrednih i ruralnih preduzeća (SACRED), s ciljem da se poboljša ekonomsko samopouzdanje i izgradi povjerenje među lokalnim stanovnicima regije Srebrenice. Sukladno s svojim strateškim ciljevima Japan/JICA će i u narednom razdoblju podržavati poljoprivredni i ruralni razvoj kroz projekt SACRED.

Organizacija za hranu i poljoprivredu Ujedinjenih nacija (Food and Agriculture Organization of the United Nations – FAO) nudi izravnu pomoć u razvoju skupljajući, analizirajući i distribuirajući informacije; daje savjete nadležnim institucijama u vođenju politike, te djeluje kao međunarodni forum za otvorenu raspravu o problemima hrane i poljoprivrede. Od svog osnutka FAO radi kako bi iskorijenio siromaštvo i glad, povećao poljoprivrednu produktivnost, osigurao prehrambenu sigurnost, te poboljšao kvalitetu života stanovništva u ruralnim područjima. FAO je u Bosni i Hercegovini prisutan kroz pružanje tehničke pomoći u pripremi Nacionalne strategije za komasaciju zemljišta i kroz Projekt za jačanje spremnosti korisnika i institucija za IPARD. Također, FAO pruža pomoć Bosni i Hercegovini kroz regionalne projekte u oblasti ruralnog razvoja i akvakulture. Tijekom 2012.godine Forumu aktivnih donatora za Bosnu i Hercegovinu pridružila se i Republika Slovenija, kroz projekt za osposobljavanje kapaciteta Ureda za veterinarstvo BiH za europske poslove.

14.3. Međunarodni bilateralni sporazumi

U izvještajnom razdoblju, sukladno s zakonskom procedurom, pripremana je dokumentacija s ciljem zaključivanja bilateralnih sporazuma o razvojnoj pomoći u oblasti poljoprivrede i to s Islamskom Republikom Iran, Italijom, i Mađarskom. U narednoj 2013.godini očekuje se zvanično potpisivanje navedenih sporazuma.

14.4. Članstvo u međunarodnim tijelima i organizacijama (OIV, SWG)

Međunarodna organizacija za vino i vinovu lozu (OIV)

Nakon prijema u članstvo, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine redovito prati OIV aktivnosti dostavljajući sve potrebne podatke nadležnim institucijama. U listopadu 2012. godine Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je od Generalnog Direktorata OIV-ea dostavljen upitnik za prikupljanje podataka o vinu i proizvodima na bazi vina, koji je pripremljen i dostavljen. Suradnja s OIV-om nastaviće se i u predstojećem razdoblju.

Stalna radna skupina za regionalni i ruralni razvoj Jugoistočne Europe (SWG RRD)

Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH kontinuirano prati, učestvuje i inicira aktivnosti od interesa za uključenje institucija iz BiH u regionalnu SWG platformu.

15. PRIORITETI SEKTORA POLJOPRIVREDE U 2013. GODINI

Prioriteti i mjere politike u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju u 2013. godini i način realiziranja

1. Izrada novog Zakona o vinu i podzakonskih akata radi provođenja Zakona o vinu Bosne i Hercegovine

Zaduženi: Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH - Sektor poljoprivrede, prehrane, šumarstva i ruralnog razvoja

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konzultacije, donošenje odluke Vijeća ministara BiH

Status izvršenja: Izrađen nacrt zakona i dostavljen u proceduru razmatranja i usvajanja.

2. Izrada Zakona o organskoj proizvodnji i uređenje zakonskog okvira o organskoj proizvodnji, potrebnog za razvoj i jačanje organske proizvodnje u Bosni i Hercegovini

Zaduženi: Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH - Sektor poljoprivrede, prehrane, šumarstva i ruralnog razvoja

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konzultacije, donošenje odluke Vijeća ministara BiH

Status izvršenja: Izrađen nacrt zakona i dostavljen u proceduru razmatranja i usvajanja.

3. Izrada prijedloga izmjena i dopuna Zakona o hrani, Zakona o veterinarstvu i Zakona o poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH

Zaduženi: Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH - Sektor poljoprivrede, ishrane, šumarstva i ruralnog razvoja, Ured za veterinarstvo, Agencija za sigurnost hrane, entitetska ministarstva poljoprivrede i Odjel za poljoprivredu Brčko Distrikta BiH

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konzultacije, donošenje odluke Vijeća ministara BiH

Status izvršenja: Izrađena tri nacrta zakona i dostavljeni u proceduru razmatranja i usvajanja.

4. Izrada uredbe za tržišne standarde kvaliteta voća i povrća

Zaduženi: Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH - Sektor poljoprivrede, ishrane, šumarstva i ruralnog razvoja, nadležna entitetska ministarstva i Brčko Distrikt BiH

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konzultacije, donošenje odluke Vijeća ministara BiH

Status izvršenja: Izrađen nacrt uredbe i dostavljen u proceduru razmatranja i usvajanja.

5. Realiziranje aktivnosti Mape puta, s ciljem stvaranja uvjeta za izvoz proizvoda životinjskog i biljnog podrijetla i „higijenskog paketa“

Zaduženi: Sve institucije uključene i zadužene za provedbu aktivnosti Mape puta za izvoz, s ciljem stvaranja uvjeta za izvoz proizvoda životinjskog i biljnog podrijetla

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konzultacije, donošenje odluke Vijeća ministara BiH

Status izvršenja: Primjena propisa i procedura, zakonska procedura uspostave standarda.

6. Priprema plana aktivnosti zaštite domaće proizvodnje u kontekstu primjene CEFTA sporazuma

Zaduženi: Sve institucije uključene i zadužene za implementaciju i realiziranje aktivnosti za zaštitu domaće proizvodnje

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konzultacije, donošenje odluke Vijeća ministara BiH

Status izvršenja: Realiziranje mjera, primjena propisa i kontrola procedura.

7. Izrada Nacrta Strateškog plana ruralnog razvoja BiH

Zaduženi: Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH - Sektor poljoprivrede, ishrane, šumarstva i ruralnog razvoja, entitetska ministarstva poljoprivrede, Brčko Distrikta BiH i druge relevantne institucije na državnoj i entitetskoj razini

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konzultacije

Status izvršenja: Izrađen strateški plan i dostavljen u proceduru razmatranja i usvajanja.

8. Uspostava operativne strukture za korištenje predpristupnih fondova u okviru IPA predpristupne pomoći (IPARD)

Zaduženi: Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, entitetska ministarstva poljoprivrede i Brčko Distrikt BiH

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konzultacije

Status izvršenja: Definisane modele operativne strukture sukladno EU zahtjevima i ustavnim nadležnostima u BiH

9. Harmonizacija poticajnih mjera u cilju uspostave jednakih uvjeta za sve poljoprivredne proizvođače u zemlji i poboljšanje konkurentnosti proizvodnje

Zaduženi: Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH – Ured za harmonizaciju sustava plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju, entitetska ministarstva poljoprivrede, i Brčko Distrikt BiH

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konzultacije

Status izvršenja: Uspostava okvira usaglašenih mjera potpore.

10. Uspostava Poljoprivrednog informacionog sustava i priprema Odluke o Registru poljoprivrednih gospodarstava i Registru klijenata

Zaduženi: Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH – Sektor poljoprivrede, ishrane, šumarstva i ruralnog razvoja, entitetska Ministarstva, Brčko Distrikt BiH i druge uključene institucije

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konzultacije

Status izvršenja: Definisana struktura poljoprivrednog informacionog sustava i donešena Odluka.

11. Realizacija obaveza i prioriteta iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i Europskog partnerstva

Zaduženi: Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH – Sektor poljoprivrede, ishrane, šumarstva i ruralnog razvoja, entitetska Ministarstva poljoprivrede, Brčko Distrikt BiH i druge relevantne institucije

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konzultacije

Status izvršenja: Koordinacija realiziranja preuzetih obaveza i otvorenih pitanja

12. Izrada Plana preuzimanja pravne stečevine Europske unije u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja

Zaduženi: Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH – Sektor poljoprivrede, ishrane, šumarstva i ruralnog razvoja, entitetska Ministarstva, Brčko Distrikt BiH i druge relevantne institucije

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konzultacije

Status izvršenja: Izrada plana i prioriteta za preuzimanja EU regulative u oblasti poljoprivrede, sigurnost hrane i ribarstva.

13. Iniciranje, potpisivanje i realiziranje bilateralnih sporazuma za unapređenje suradnje i trgovine

Zaduženi: Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH u suradnji s nadležnim institucijama

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konzultacije

Status izvršenja: Potpisani sporazumi kojim se olakšava trgovina poljoprivrednim robama i unapređuje međudržavna suradnja.

14. Realiziranje odobrenih projekata iz programa IPA 2008 i 2010

Zaduženi: Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH - Sektor poljoprivrede, ishrane, šumarstva i ruralnog razvoja, entitetska ministarstva, Brčko Distrikta BiH i druge relevantne institucije

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konzultacije

Status izvršenja: Izrada strateških dokumenata, procedura i uspostava neophodnih struktura.